

659.

899 / 97

KOTI- JA KOULUYHDISTYS ALA-ASTEELLA

Kuvaus Haapaluoman Koti- ja Kouluyhdistyksen toiminnasta ja sen vaikutuksesta koulutyöhön Peräseinäjoen kunnan Haapaluoman ala-asteella vuosina 1994-1996

Raimo Pasonen

Kasvatustieteen
pro gradu-tutkielma
Chydenius-
Instituutti
Luokanopettajien
aikuiskoulutus
Syksy 1997

TIIVISTELMÄ

Raimo Pasonen. Koti- ja kouluyhdistys ala-asteella. Kuvaus Haapaluoman Koti- ja Kouluyhdistyksen toiminnasta ja sen vaikutuksesta koulutyöhön Peräseinäjoen kunnan Haapaluoman ala-asteella vuosina 1994-1996. Jyväskylän Yliopiston Chydenius-Instituutti. Pro gradu-tutkielma 119 s.

Tutkimuksen pääongelmana on mitata ja kuvata miten Haapaluoman Koti- ja Kouluyhdistys on kehittänyt kodin ja koulun yhteistyötä Peräseinäjoen Haapaluoman ala-asteen koulupiirissä vuosina 1994- 1996. Lisäksi tutkitaan muina ongelmina miten yhdistys on kehittänyt koulun ja koulupiirin omaleimaisuutta, tukenut oppilaiden kulttuuri- ja harrastustoimintaa ja vaikuttanut arkiseen koulutyöhön.

Kenttätyön, osallistuvan observoinnin, kyselylomakkeen, haatattelun, teemahaastattelun ja arkistodokumenttien avulla kerättiin tietoa koulun toimintatavoista, henkilöiden kokemuksista, mielipiteistä ja tehdyistä päätöksistä ennen ja jälkeen vuoden 1994 alkua.

Kyselylomake tavoitti kaikki huoltajat ja teemahaastatteluun valittiin huoltajia, joilla on ollut lapsia koulussamme ennen yhdistyksen perustamista ja sen jälkeen. Opettajista haastateltiin kolmea luokanopettajaa, jotka ovat toimineet koulussamme eri aikoina vuosina 1974-1994 ja joista yksi on ollut koulumme johtaja. Lisäksi haastateltiin vuosina 1990-1995 Peräseinäjoen kunnan koululaitoksessa toiminutta sivistystoimenjohtajaa ja kolmea koulussamme vuosina 1993-1997 ollutta oppilasta sekä vapaamuotoisesti muutamia kyläläisiä ja kunnallishenkilöitä.

Tutkimus selvittää kouluhallintosäädösten edellyttämät kodin ja koulun yhteistyövelvoitteet ja niiden toteuttamista koskevat johtokuntien ja kouluneuvostojen pöytäkirjat. Niistä saatuja tietoja verrataan koti- ja kouluyhdistyksen toimintasuunnitelmien ja -kertomusten vastaaviin tietoihin. Koulun arkipäiväisen työsken-

telyn kuvaus ja vertailu perustuvat opettajainkokouspöytäkirjoihin, päiväkirjoihin, työ- ja opetussuunnitelmiin, haastatteluihin sekä havainnointiin.

Tulokset osoittavat yhdistyksen pystyneen uudistamaan tuntuvasti kodin ja koulun yhteistyötä ja lähentämään koulua ja koteja toisiinsa kun taas johtokunnat ja kouluneuvostot koettiin etäisiksi ja muodollisiksi. Yhdistys on parantanut koulumme kulttuuri- ja harrastusmahdollisuuksia sekä lisännyt koulun ja koulupiirin omaleimaisuutta ja koulualueen viihtyisyyttä. Koulualueella pitkään jatkunut ilkivalta on yhdistyksen toimesta saatu vähenemään ja ulkoilualue tuntuvasti rauhallisemmaksi. Kokonaisuutena yhdistyksen toiminta on tukenut myönteisesti koulun kasvatus- ja opetustyötä sekä aineellisesti että henkisesti.

hakusanat: Koti- ja kouluyhdistys,

yhteistyö,

toiminta,

vaikutus

koulutyö

ESIPUHE

Keinussa Luojan kehdon kukoistivat lapsiparvet, sukua suurta luvaten, kansan kasvua kaunistaen...Tupa toisensa jälkeen kohosi, lakeus laajemmalle levisi,...ja saatiinhan kylälle koulu (Sepponen, J. 1972).

Olen ollut yli 20 vuotta luokanopettajana eri puolella maataamme. Olen seitsemän lapsen isä, ja lapsistani kaksi on lukiossa, yksi yläasteella ja kaksi ala-asteella. Sekä huoltajana että opettajana olen havainnut kodin ja koulun yhteistyön olevan usein vähäistä ja muodollista. Tietyistä asioista ei ilmoiteta koteihin, vaikka hallintosäädökset edellyttävät yhteydenottoa. Epäasiallisesti käyttäytyvien lasten vanhemmat eivät tule vanhempainiltoihin. Kouluun liittyvissä asioissa, kysymyksissä ja ongelmissa osa huoltajista ei ota yhteyttä ensisijaisesti ja luottamuksellisesti opettajiin vaan asioista kerrotaan usein kunnallishenkilöille jopa nimettömästi.

Olen ollut kolmessa eri koulussa perustamassa koti- ja kouluyhdistystä ja kokenut yhdistystoiminnan lähentävän koteja ja koulua ja helpottavan koulutyötä. Nyt on aika mitata miten Haapaluoman Koti- ja Kouluyhdistys r.y. on vaikuttanut ala-asteemme työskentelyyn, mutta ensin esitän parhaimmat kiitokseni professori Juhani Aaltolalle, apulaisprofessori Eila Aarnokselle, assistentti Leena Isosompille sekä kaikille muille ohjaajille ja KM-ryhmän jäsenille, joilta olen saanut teoria- ym. opastusta tätä tutkimustyötäni varten Jyväskylän Yliopiston Kokkolan Chydenius-Instituutissa. Kiitokset myös kaikille Peräseinäjoen kunnan viranhaltijoille, luottamushenkilöille, oppilaiden vanhemmille, koulumme oppilaille ja työtovereille, ni, kaikille koulupiiriläisille ja Koululaisten Vanhempien Liiton toimintasihteeri Eija Aholle, jotka kukin omalta osaltaan ovat auttaneet tämän tutkimuksen tekemisessä.

Peräseinäjoen Haapaluomalla elokuun 21. päivänä 1997

Raimo Pasonen

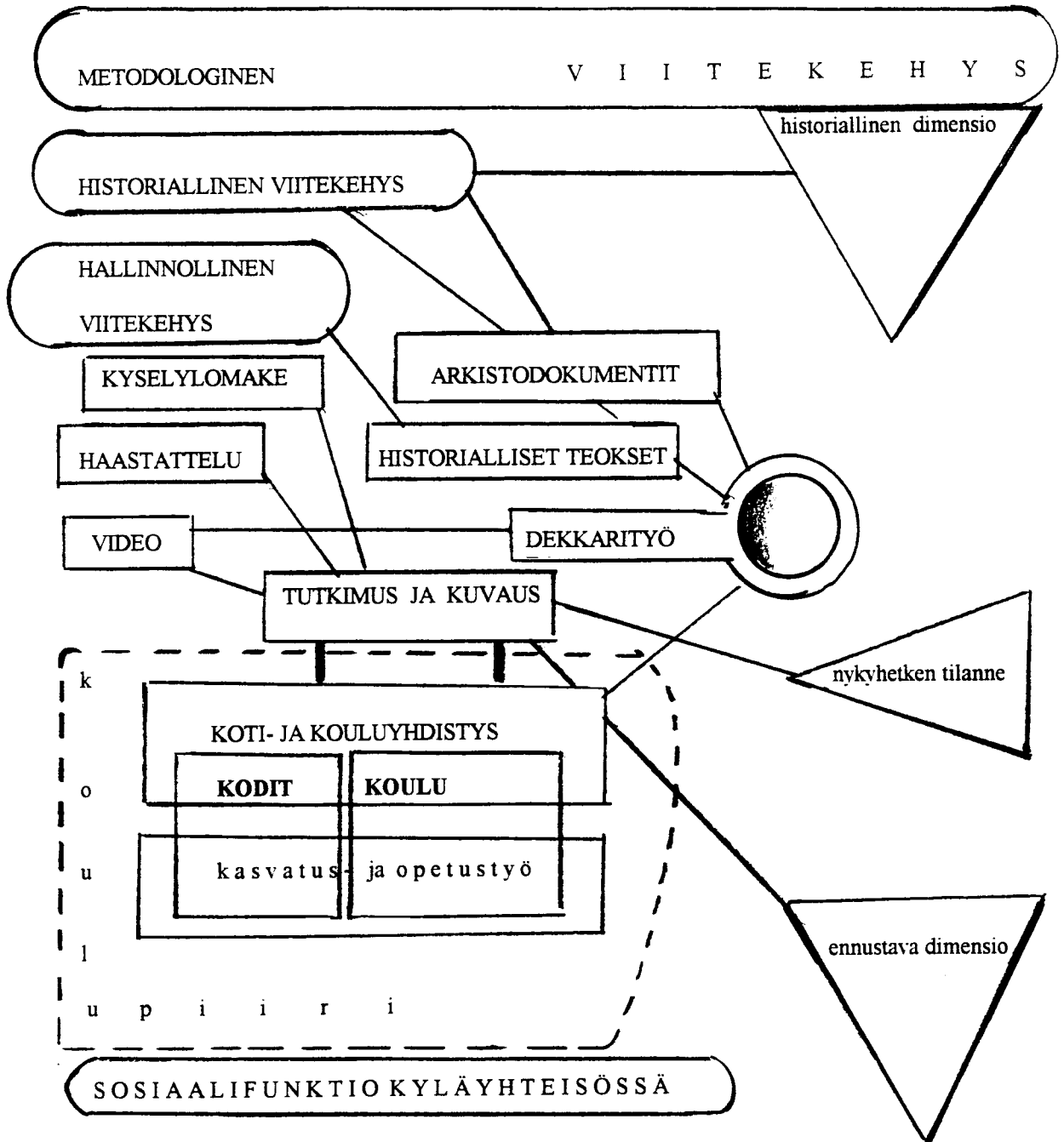
1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen rakenneanalyysi

Tutkimuksen rakenne ilmenee kuvioista 1 (seuraavalla sivulla), jonka keskellä ovat peruselementteinä k o d i t ja k o u l u. Niitä yhdistää k a s v a t u s- ja o p e t u s- t y ö sekä k o t i- ja k o u l u y h d i s t y s- elementti ja ne kaikki liittyvät k o u l u- p i i r i i n, jota kuviossa kuvaa katkoviiva sulkien sisäänsä kodin ja koulun elementit.

T u t k i m u s- ja k u v a u s- elementin yläpuolella on m e t o d o l o g i n e n v i i- t e k e h y s, johon kaikki a r k i s t o d o k u m e n t t i t kuten pöytäkirjat, opettajien päiväkirjat sekä työ- ja opetussuunnitelmat kuuluvat. Lisäksi metodiseen kehukseen kuuluvat kaikki h i s t o r i a l l i s e t t e o k s e t, h a a s t a t t e l u, k y s e l y- l o m a k e, k o t i s e u t u v i d e o ja suurennuslasin muotoinen elementti, joka edustaa d e k k a r i t y ö t ä.

Metodit liittyvät koti- ja kouluelementtien lisäksi kuvion yläosassa soikion muotoiseen elementtiin nimeltä h i s t o r i a l l i n e n v i i t e k e h y s, oikeassa reunassa olevaan soikioelementtiin, joka on h a l l i n n o l l i n e n v i i t e k e h y s ja alareunassa olevaan toiseen soikioon, joka kuvaa koulun s o s i a a l i f u n k t i o- t a k y l ä y h t e i s ö s s ä. Oikeassa reunassa olevat kolmioelementit edustavat tutkielman h i s t o r i a l l i s t a d i m e n s i o t a, n y k y h e t k e ä ja e n n u s- t a v a a d i m e n s i o t a. Elementtien nimitykset esiintyvät myöhemminkin tutkielman kappaleiden otsikkoina joko sellaisenaan tai liittyen asiasisältöihin hieman erilaisissa muodoissa. Historialliset aiheet ovat johtolankoina nykyajan sosiaalisen todellisuuden heikkouksiin, vahvuuksiin sekä niihin toimintamahdollisuuksiin, joiden parissa koulupiiriläiset ovat askarrelleet ennen yhdistyksemme perustamista ja joita yhdistys on mahdollisesti käyttänyt hyväkseen tai soveltanut omassa toiminnassaan tai joista yhdistystoiminta voisi saada hyviä virikkeitä jatkotoiminnalleen.

Kuvio 1. Tutkimuksen rakenneanalyysi

1.2 Kotiseutuvideo motivoi kulttuurisosiologisen tutkimuksen

Alasuutari (1989, 15, 31-41) vertaa yhteiskuntatutkijan havainnoimista dekkarityöhön, jossa etsitään tapauksen johtolankoja ja lisäksi erilaisten kulttuurituotteiden tutkimusta voidaan pitää eräänä tapana soveltaa kvalitatiivisen tutkimuksen metodista perusideaa moderniin, yksilöllistyneeseen yhteiskuntaan. Kulttuuridokumenttien arvoa todellisuuteen Alasuutari pitää

mutkikkaampana, mutta samalla kulttuuritutkimuksen tavoitteiden kannalta kiinnostavampana... Tutkimuksen tavoitteena on eritellä niitä kulttuurisia struktuureja, joiden varassa ihmiset maailmaa hahmottavat ja jotka muovaavat ne erityiset, historialliset ehdot, joiden alaisina myös kovat taloudelliset lainalaisuudet toteutuvat (1989, 111).

Teki Luoja Haapaluoman... katsoi Luoja Kartanostaan ylhäisestä, katsoi ja virkkoi: Onpa aika ihmisen asettua tänne asumaan (Sepponen, J. 1972).

Peräseinäjoen Pasto-Haapaluoman kylätoimikunnan teettämässä videossa Haapaluoma vuosina 1 - 1988 Haapaluomalta kotoisin oleva, nykyisin Vammalassa asuva Noitalinna-Huraa-yhtyeen kosketinsoittajana valtakunnallisestikin tunnetuksi tullut, Hannu Sepponen, lukee isoisänsä Juho Sepposen runoja. Videon mukaan alkumies asettui asumaan Peräseinäjoen kunnan itäpuolella virtaavan Haapaluoman rantaan. Siitä alkaa pellon raivaus ja elinkeinoelämän kehittyminen vähitellen nykyaikaiseksi. Video kuvaa lähihistorian osalta koulupiirimme elämää ja yhteyksiä samoissa sosiaalisissa puitteissa, joissa koulummekin on vuodesta 1904 toiminut kansakouluna ja vuodesta 1975 peruskoulun ala-asteena. Videolla Hannu Sepponen lukee myös omia runojaan. Videon juontona olevat runot tarjoavat sopivia johtolankoja, kevennystä ja jopa hauskuuttakin tapaus Haapaluoman kulttuurisosiologiselle viitekehykselle. Samalla niiden kautta voi lähestyä sitä sosiaalista todellisuutta ja niitä kulttuuristruktuureja, joiden ehdoilla koulupiirimme on toiminut ennen, toimii nykyisin ja mahdollisesti myös tulevaisuudessa.

1.3 Esipohdintaa ja aikaisempien tutkimusten viitteitä

Koulu se vaan seisoo arvokkaasti paikallaan, vuodesta vuoteen, sukupolvesta toiseen (Sepponen, H. 1988).

Mielestäni koulu on aina malli, väline ja sosiaalisen elämisen perusyksikkö. Koulutyötä tehdään kunakin aikana hyväksytyin ja toimivaksi todetun kasvatusideologian mukaan. Yhden valtion koulu voi olla mallina toisen valtion koululle. Useiden valtioiden koulujärjestelmällä voi puolestaan olla kansainvälinen malli. Koulu on joka tapauksessa kaikkialla väline ja kehityskelpoinen keino

yleissivistykseen kuuluvien perustietojen ja -taitojen saavuttamiseksi. Koulu on varsinkin yhteiskuntakasvatuksen perusyksikkö, sillä onhan miltei kaikki inhimillinen toiminta sosiaalista yhdessäoloa, jonka perusteet opitaan suureksi osaksi käytännön kokemuksen kautta koulun yhteistoiminnallisissa ryhmissä. Tällaiset käsitykseni ovat hyvin lähellä oppilaiden käsityksiä koulusta ja elämästä. Salosen (1995, 6) mukaan

Oppilaiden mielestä syy käydä koulua on ensisijaisesti erilaisten asioiden oppiminen. Koulu on myös väline myöhemmälle menestymiselle elämässä, erityisesti työelämässä. Se on myös paikka, jossa tavataan muita ihmisiä ja opitaan elämään yhdessä muiden ihmisten kanssa.

Mielestäni koulun toiminnaksi ei kuitenkaan tule rajoittaa koulun työpäivän aikana tehtävää kasvatus- ja opetustyötä kuten joskus arkielämässä asia voidaan suppeassa mielessä ymmärtää. Kasvatus on todellisuudessa niin laaja asia, että kouluelämän ja kaiken kasvatuksen ja sosiaalisesti ihmiseksi kasvamisen yhteydessä tulisi puhua koulupiirin toiminnasta.

Olen toiminut ala-asteen luokanopettajana yhdeksässä eri kunnassa ja kokenut usein, että monet opettajat ja myös huoltajat haluavat jatkaa sellaisia kasvatus- ja opetuskäytäntöjä, joihin on totuttu vuodesta toiseen. Vaikeinta on ollut silloin, kun kaikenlainen kritiikki on koettu kielteiseksi vaikka toiminnot ovat olleet kunnallisen virka- ja johtosäännön sekä peruskoululain ja -asetuksen vastaisia. Parhaimpia virkavuosiani ovat puolestaan olleet sellaiset lukuvuodet, jolloin koulupiirin huoltajien enemmistö ja opettajat ovat perustaneet valtakunnallisten mallisääntöjen mukaan toimivan koti- ja kouluyhdistyksen. Yhdistystoiminta on avartanut ymmärtämään kasvatuksen yhteisvastuuta ja kasvatus on koettu mielekkäämmäksi kuin vanhoihin kaavoihin urautunut entinen toiminta. Opettajana olen oppinut ymmärtämään perheitä ja varsinkin oppilaita paremmin juuri yhdistyksen puitteissa järjestetyn yhteistoiminnan kautta.

Tutkimuksen edetessä on tarkoitus myöhemmin selvittää kouluhallinnollisten säädösten sisältämät kodin ja koulun yhteistyövelvoitteet koskien huoltajia, opettajia ja kunnan koululaitokseen liittyviä hallintokuntia. Tässä yhteydessä haluan vain lyhyesti todeta, että Peräseinäjoen kunta on heti vuoden 1993 alussa voimaan tulleen kuntalain suomin edellytyksin lakkauttanut koulujen johtokunnat. Näin ollen koko vuoden 1993 ajan koulut ovat toimineet omassa koulupiirissään ikäänkuin hallinnollisessa tyhjiössä. Kun aikoinaan kouluneuvostojen ja johtokuntien jäsenistön enemmistö oli huoltajia ja nyt tämä virallinen kodin ja koulun yhteistyöelin lakkautettiin, Haapaluoman Koti- ja Kouluyhdistys r.y.:n perustamista voidaan luonnehtia kyseisen hallinnollisen puutteen korvaamiseksi. Koska kuitenkin yhdistystoiminta on vapaaehtoista kodin ja koulun yhteistyötä, ei yhdistyksellä voida katsoa olevan samanlaisia virallisia vaikutusmahdollisuuksia koulun asioihin kuin johtokunnilla tai kouluneuvostoilla.

Useissa kodin ja koulun yhteistyötä käsittelevissä pro seminaari- ja -gradu-tutkielmissa on tutkittu opettajien, huoltajien ja oppilaiden asennetta yhteistyöhön, yhteistyömuotoihin ja niiden kehittämiseen. Erityisesti Jyväskylän Yliopiston kasvatustieteiden tutkimuslaitoksessa ja opettajankoulutuslaitoksessa on tutkittu noin kymmenen vuoden aikana paljon kodin ja koulun yhteistyötä ja kasvatusvastuuta ja pyritty kokeiluohjelmin tehostamaan kodin ja koulun välistä vuorovaikutusta. Korpisen ja Husson (1991 , 1 , 2) raportissa *VANHEMMAT OPETUKSEN KÄYTTÄMÄTÖN VOIMAVARA: tutkimustuloksia koulun ja kodin yhteistyöstä peruskoulussa ja opettajankoulutuksessa* luetellaan 13:n pro gradu-tutkielman ja 13:n muun kasvatustieteellisen julkaisun tuloksia koskien kodin ja koulun yhteistyötä. Raportin 9 tutkielmaa ja 9 julkaisua liittyvät ala-asteelle. Kaksi tutkielmista käsittelee aihetta opettajankoulutuksen, yksi yläasteen ja yksi erityisopetuksen perspektiivistä. Julkaisuista kaksi liittyy yläasteen, yksi lukion ja yksi ammatillisen koulutuksen kodin ja koulun yhteistyöhön. Esittelen seuraavaksi Korpisen ja Husson raportista

muutamia keskeisiä omaan tutkielmaani liittyviä tuloksia (numerointi tämän kirjoittajan) 1) Perinteinen yhteistyö tavoittaa hyvin koulutetut vanhemmat. 2) Perinteiset yhteistyömuodot : koulun juhlat ja vanhempien illat, ovat säilyttäneet suosionsa erityisesti maaseudulla. 3) Henkilökohtaiset tapaamiset ovat lisääntyneet ja niiden tarve koetaan suurena erityisesti kaupunkiympäristössä. 4) Vanhempien yhteistyöhalukkuus on selvästi lisääntynyt kymmenen vuoden aikana: 70 % vanhemmista on valmis käyttämään yhteydenpitoon tunnin verran kuukaudessa. 5) Yli kolmannes olisi halukas osallistumaan koulun kerhotoimintaan yhdessä lapsensa kanssa. 6) Vanhempien osuus yhteistyössä on melko passiivinen ja perinteinen: vanhempien asiantuntemusta koulun opetus- ja kasvatustyössä hyödynnetään harvoin. Esimerkiksi leirikoulutoiminnassa vanhemmat ovat tavallisimmin vain rahoittajia. 7) Kansainväliset vertailut ovat osoittaneet, että suomalainen koulu voisi paljon tehokkaammin hyödyntää oppilaiden vanhempien asiantuntemusta ja aktiivisuutta kasvatustyössä. 8) Kokeilulla voitiin vaikuttaa kodin opiskelu-ympäristöön: suhteet vanhempiin paranivat ja oppilaiden turvallisuuden tunne kasvoi. Vanhempien osallistuminen lisääntyi ja he tulivat aktiivisemmiksi ottamaan yhteyksiä koulun suuntaan. 9) Opettajan kannalta asiaa katsoen on kysymys hänen ammattitaidostaan: miten hän on sisäistänyt tehtäväkenttensä. Onko hän omaksunut laaja-alaisen kasvattajan roolin vai suppean tiedonjakajan tehtävän. 10) Ala- ja yläaste sekä erityisopetus huomioiden lapsi ja nuori on 18-ikäiseksi vartuttuaan viettänyt koulun vaikutuspiirissä 10-20 % valveillaoloajastaan ja muu aika voidaan lukea kodin vaikutuspiiriin. Siksi kodin ja koulun yhteistyön kehittäminen merkitsee kodin piirissä vietettyyn aikaan panostamista mikäli kasvatustyötä halutaan tehostaa. 11) Vanhempien yhteistyöhalukkuus ja aktiivisuus ja aktiivisuuden lisääntyminen tulee ottaa koulun puolella vastaan ja tarjota sille sopivat puitteet. Tällä tavoin koulu voi vastata myös yhteiskunnan haasteisiin.

Tietooni ei ole tullut yhtään tutkimusta koti- ja kouluyhdistyksen vaikutuksesta koulutyöhön ja siksi tämän tutkimuksen ongelmat ja tulokset voivat tarjota

puitemallin kodin ja koulun yhteistyön hoitamiselle ja olla vastaus noihin haasteisiin sekä keino, väline ja malli yhteisen kasvatus- ja opetustyön haasteisiin. Toivonen (1986, 18) mainitsee kodin ja koulun yhteistyön periaatteiksi mm. seuraavaa:

Koska kodilla on ensisijainen kasvatusvastuu, mikä ilmenee muun muassa siinä, ettei Suomessa ole koulupakkoa, vaan huoltaja voi valita tavan, jolla oppivelvollisuus täytetään, koulun tulee olla aktiivinen osapuoli, joka ottaa yhteyttä koteihin ja selvittää itselleen kodin kasvatusperiaatteet... Vastaavasti kodin on saatava tietää, miten opetus peruskoulussa on järjestetty sitä koskevien säännösten mukaan ja mitä velvollisuuksia se asettaa huoltajalle. Edellämainitut muutamat viitteet osoittavat, että on kyse yhteistoiminnasta, kahden osapuolen tavoitteiden yhteensovittamisesta.

Uskon, että kodin ja koulun yhteistoiminnan tavoitteet on sovitettu hyvin yhteen silloin, kun koulupiirin huoltajat, ainakin enemmistö heistä ja opettajat ovat allekirjoittaneet koti- ja kouluyhdistyksen perustamiskirjan, jossa on sovittu toiminnan tavoitteet, toimintasuunnitelma ja yhdistyksen säännöt. Yhdistyksen perustaminen on lähtökohta yhteisen kasvatusideologian toteuttamiselle ja koko koulupiiri resursseineen ja toimintamuotoineen ottaa vastuun perustietojen ja taitojen opettamisesta ja oppilaiden sosiaalisesta kasvattamisesta

1.4 Tutkimustulosten hyödynnettävyys

Peräseinäjoen Haapaluoman ala-asteelle tammikuussa 1994 perustettu Haapaluoman Koti- ja Kouluyhdistys r.y. on toiminut pian neljä vuotta. Tutkimukseni pääongelma on selvittää yhdistyksen toiminnan vaikutusta kodin ja koulun yhteistyöhön ja samalla mitata miten yhdistys on päässyt omiin tavoitteisiinsa tukea koulun harrastus- ja kulttuuritoimintaa ja parantaa koulun ja koulupiirin omaleimaisuutta. Tutkimus kartoittaa myös yhdistystoiminnan vaikutuksia arkiseen koulutyöhön.

Mahdollisia yhdistystoiminnan muutosvaikutuksia koulun toimintaan mitattaessa tehdään vertailua ja samalla tutkimus kuvaa yhdistyksen hallintoa, toiminta-

suunnitelmia ja toteutettuja tapahtumia. Sekä huoltajia että koululaitosta koskevat säädökset ja normisto sisältävät selkeän ydinajatuksen, jossa määritellään kodille ensisijainen kasvatusvastuu ja koululle kyseisen tehtävän tukemisen ja kotien kanssa yhteisymmärrykseen pyrkimisen velvoite huolehtiessaan oppilaan kasvatus- ja opetustyöstä. Mikäli yhdistystoiminnan voidaan katsoa tukevan kyseistä kasvatus- ja opetustyötä, voidaan vastaavanlaista toimintaa suositella toteutettavaksi muissakin koulupiireissä. Mikäli tavoitteisiin ei ole päästy eikä selvää myönteistä vaikutusta kasvatus- ja opetustyöhön voida tutkimuksen keinoin osoittaa tai jokin toimintamuoto on osoittautunut huonoksi, epäonnistumisen syitä on pohdittava ja etsittävä tilanteeseen sopivia parannuskeinoja. Toimintamuotojen esittelyä voidaan esitellä myös opettajankoulutuksessa johon Korpisen ja Husson raportti osaltaan viittasi.

2 PERÄSEINÄJOEN JA HAAPALUOMAN HISTORIALLINEN VIITEKEHYS

Tässä kappaleessa selvitetään Peräseinäjoen ja Haapaluoman historialliseen viitekehykseen liittyvää taustaa, koulumme menneisyyteen ja nykyhetkeen liittyviä kulttuurisidoksia sekä niitä vahvuuksia joiden puitteissa koulussamme on tehty kulttuurityötä ja myös Haapaluoman Koti- ja Kouluyhdistys on toiminut tai voisi toimia. Syrjälä ym. mainitsevat tapaustutkimuksen osallistuvan havainnoinnin tavoitteeksi selvittää :

Miten ryhmä on suhteessa muihin ryhmiin, organisaatioihin tai instituutioihin. Mitä symboleja, traditioita, arvoja ja maailmankatsomuksia voidaan havaita ryhmässä (Syrjälä & Numminen 1988, 93)?

Samoja kulttuuriaiheita käsitellään myös myöhemmin kun tutkimus pyrkii selvittämään kuinka yhdistys on kehittänyt koulun ja koulupiirin omaleimaisuutta. Aiheiden yhteydessä arvioidaan myös kunnallishallinnon toteutuksia Peräseinäjoella.

2.1 Vanha ja uusi kuntakuva

"Rakastaa mä tahdon tätä maata, jota halkoo Seinäjoen uoma...(Mäkipää, 1992)"

Kangasniemi (1972, 22) kertoo Seinäjoen asutuksen muodostaneen 1600-luvun lopulla n. 60 kilometriä pirkän kylän, jonka

alapäättä sanottiin Alaseinäjoeksi ja ylempänä olevaa Yläseinäjoeksi...'Yläseinäjoki' jäi kuitenkin vähälle käytölle. Sen sijaan alettiin puhua 'Peräseinäjoesta'...Nimi pesiytyi puhekieleen ja tuli aikanaan myös viralliseen käyttöön. Alaseinäjoki lyheni Seinäjoeksi.

Kangasniemen (1972, 70) mukaan Seinäjoen erottua Ilmajoen emäpitäjistä vuoden 1868 alkupuolella, seurasi Peräseinäjoki nopeasti perässä ja saman vuoden toukokuun 25. päivänä pappilassa pidetyssä kappelikokouksessa valittiin '*ensimmäiset kunnanmiehet*'. Peräseinäjoen kuntasuunnitelmissa vuosille 1988-92 (Anon.1988a, 4) sekä vuosille 1991- 1995 (Anon. 1991, 1) sen sijaan sanotaan

kunnan perustamisvuodeksi 1895, jolloin Peräseinäjoesta tuli kirkkoherrakunta ja kunta ja seurakunta erosivat hallinnollisesti toisistaan.

Tultuani vakinaiseen virkaan Haapaluoman ala-asteelle 1.8.1992, sivistystoimenjohtaja Ritva Sorila esitteli minut Antti Kannolle, joka toimii Seinäjoen Kansalaisopiston Peräseinäjoen osaston johtajana. Ryhdyimme perustamaan kuoroa Suomen Itsenäisyyden 75-vuotisjuhlaa varten. Ohjasin kuoroa kansalaisopistossa ja tarkoituksena oli harjoitella veteraaneille tarkoitettua ohjelmistoa. Jatkoin juhluvuoden kuoron ohjausta myös kevätkaudella ja kansalaisopistoon perustettiin lisäksi näytelmäpiiri, jonka tarkoituksena oli harjoitella Vilho Mäkipään kirjoittamaa Peräseinäjoen historiaa kuvailevaa näytelmää *Kylä elää* Peräseinäjoen kunnan 125-vuotisjuhlan ohjelmaa varten. Kunta täytti näet 125 vuotta 25.5.1993.

Kunnanhallitus päätti (Anon 1993b, 150) selvittää mikä on oikea Peräseinäjoen kunnan itsenäistymisvuosi. Päätöksessä todetaan, että asiaa on pyritty selvittämään muun muassa professori Eero Kojosen avulla. Kojosen selvityksen mukaan Peräseinäjoki on saanut 15.11.1866 osittaisen itsenäisyyden, mutta Peräseinäjoen kunta syntyi varsinaisesti ja todennäköisesti vasta 25.5.1868 eli siitä tuli juuri kyseisenä keväänä kuluneeksi 125 vuotta. Kunnanhallitus ehdotti valtuustolle lisäksi seuraavaa:

Mikään lautakunta ei voi pitää omaa juhlaansa kunnan 125-vuotisjuhla.
Kunnanhallitus toteaa kuitenkin, että eri järjestöt voivat toiminnassaan huomioida kunnan juhluvuoden (Anon.1993b, 150).

Juhlan nimeksi muutettiin Peräseinäjoen ensimmäisen kuntakokouksen 125-vuotisjuhla. Sorila pyysi minua harjoituttamaan koulumme oppilailta musiikkiesitystä ja harjoittelimme mm. Pohjan Poika-kappaleen soittaen ja laulaen. Sanomalehti Ilkka kirjoitti juhlasta etusivullaan (Anon. 1993d, 1): "Rakastaa mä tahdon tätä maata, jota halkoo Seinäjoen uoma..." ja tekstin yhteydessä oli kuva koulumme esiintyvistä oppilasyhtyeestä. Käsitykseni mukaan tapahtuma vaikutti siihen, että huoltajat

alkoivat yhä enemmän tukea koulumme kerhotoimintaa. Vuoden 1993 keväällä alkoi jo mielessäni käydä ajatuksia huoltajien ja koulun välisen yhdistyksen perustamisesta, kun koulumme kerholaisista kokoamani Takaovi-yhtye voitti huhtikuun alussa Jurvassa pidetyissä valtakunnallisissa raittiusjärjestöjen kilpailuissa oman koulusoitinyhtyeiden sarjansa. Johtokunnat oli hiljattain lakkautettu ja tarvitsimme tukea kerhotoimintamme kehittämiseen.

Seison pientareella kotipellon, katson viljaa lainehtivaa suota, kuulen kilisevän karjan kellon, näen miesten raivaavan taas suota, kannot juuret nousee ihmisvoimin, kuokka aura painuu maahan syvään, hartaan kylvömiehen töin ja toimin siemen kätkeytyypi multaan hyvään (Mäkipää 1992).

Suot kuokki saroiksi, leveiksi leipämaiksi, karjan kasvun antajiksi...Kylän yllä leijaili kytösavun tuttu tuoksu (Sepponen,J. 1972).

Peräseinäjoen kunta sijaitsee Vaasan läänissä ja Hannulan ym. (Hannula, P., Uronen, M. & Sepponen, K. 1972, 1) mukaan Etelä-Pohjanmaalla Kyröjoen sivuhaaran Seinäjoen itä- ja länsipuolella. Etäisyys kunnan keskustasta on Seinäjoelle ja Alavudelle 30 km, Jalasjärvelle 25 km sekä Virroille 62 km.

Asukasluku on ollut suurimmillaan vuonna 1945, jolloin se oli 7215. Hannula ym.(1972, 1,31) kertovat Peräseinäjoen kuuluneen sota-ajan jälkeen muuttotappioalueisiin ja väkiluvun laskeneen tasaisesti, joskin sittemmin lukumääräisesti vähentyneen. Väestönkehitystä vähentäviksi tekijöiksi he luettelevat Amerikan siirtolaisuuden 1900-luvun alussa, maaltapaon 1920-luvulla, pulakauden 1930-luvulla ja Ruotsin siirtolaisuuden 1950-luvun jälkipuoliskolla. Uuden kuntatiedotteen (Anon. 1996a, 2) mukaan Peräseinäjoen asukasmäärä oli vuoden 1995 lopussa 4040 ja vuoden 1996 kunnalliskertomuksessa (Anon. 1997, 3) luvuksi mainitaan 3096. Kun asukasluku oli vuonna 1945 jopa 7215 ja nykyään vain 3096 on muuttotappio 52:n vuoden ajalta peräti 4119 asukasta.

Kanto (Haastattelutieto 7.11.1996) kertoo, että monet Etelä- Pohjanmaan pellot on raivattu suoalueista polttamalla. Tätä ei sanottu kaskeamiseksi vaan kydönpoltoksi ja esimerkiksi Peräseinäjoen Valkiajärvi on syntynyt kydönpolton seurauksena. Kangasniemen (1972, 33) mukaan Peräseinäjoella on kydönpolttoa harjoitettu aivan toisissa mittasuhteissa kuin Seinäjoella ja monet nevat ovat palaneet niin, ettei jäljellä ollut kuin hiekkapohja.

Sorila antoi taideaineiden ohjausmateriaaliksi ala-asteiden kotiseutuopetusta varten Peräseinäjoen kunnan vaakunan mallin (liite 1) kertoen (henkilökohtainen tiedonanto 2.1.1993) vaakunan hopeoidulla pohjalla olevien neljän punaisen liekin symboloivan kydönpolttoa ja neljää kunnan kylää. Liekit nousevat "toivon sineen". Kangasniemen (1972, 11 -12) mukaan Peräseinäjoen asutus on keskittynyt jokilaaksoihin. Kirkonkylän läpi virtaavan Seinäjoen alueella on tiheä asutus ja vankkaa on asutus myös pohjoiseen päin joen ja maantien suuntaan ja samoin Kihniän ja Luomanjoen varsilla sekä pitäjän itäkulmilla virtaavan Haapaluoman tienoilla. Kangasniemi selittää tämän mukaan Peräseinäjoelle muodostuneen neljä kylää: Luoma, Viitala, Kihniä ja Haapaluoma sekä huomauttaa keskustan kuuluvan Luomankylään. Haapaluoma on vertauskuvallisesti yksi liekki kuntamme vaakunassa ja se nousee "toivon sineen".

Peräseinäjoella on tietääkseni ainakin yksi pienyritys, joka käyttää kunnan vaakunaa myyntiartikkeleissaan. Koulumme kuvaamataidon tunneilla oppilaat ovat piirtäneet ja värittäneet kunnan vaakunoita ja teknisen työn tunneilla niitä tehtiin vaneerista vuoden 1993 kevätkaudella. Haapaluoman Koti- ja Kouluyhdistyksen voisi suunnitella oman vaakunansa, joka ilmentäisi koulupiirin omaleimaisuutta. Haapaluoman liekki-idea voisi kehitellä.

Kunnan kartassa (liite 1) on nähtävissä ruudussa 4 C Kalajärvi, joka kunnan

rakennusmestari H. Ilomäen (henkilökohtainen tiedonanto 17.4.1997) mukaan on ympärysmitaltaan n.17 - 18 km. Kunnalliskertomuksessa (Anon. 1995a, 4) todetaan: "Kalajärveä ei maanmittaushallituksen tilastoissa lasketa lainkaan vesistöksi vaikka sen pinta-ala on 14 km²."

Kuitenkin Kalajärvi on harrastajakalastajien mukaan, minkä myös itse olen todennut, nimensä vertainen järvi. Koulumme eläkkeellä olevan talonmiehen, V. Ketelinmäen (henkilökohtainen tiedonanto 15.9.1992) mukaan noin kymmenisen vuotta sitten saattoi Kalajärvessä yön yli ollut katiska olla niin täynnä haukia ja ahvenia, ettei pyydyksen pohja kestänyt nostaa saalista veneeseen vaan katiska "oli hiissattava rantaan kaloineen päivineen, ettei se alakas repiämähän."

Kalajärvestä saa nykyisinkin hyvin kalaa, jopa siikaa, taimenta ja kuhaa. Muutamat kalastavat myös muikkua, jota A. Ruotsalaisen (henkilökohtainen tiedonanto 20.9.1997) mukaan tulee Seinäjärvestä Kalajärveen louhitun täyttökanavan kautta. Kokeilin kerran pyytää muikkuja mutta en saanut ainoatakaan.

Peräseinäjoen Kehittämishjelmassa 1993-1996 (Anon. 1993c, 8) päätettiin laatia hyvän kuntakuvan säilyttämiseksi uusi kuntaesite ja hankkeen vastuuhenkilöksi valittiin kunnanjohtaja. Kunnankamreeri K. Väliniemen (henkilökohtainen tiedonanto 31.10.1996) mukaan hiljattain on ilmestynyt uusi kuntatiedote, joka on teetetty helsinkiläisellä Hill & Knowlton-yhtiöllä. Uuden tiedotteen kannessa (liite 2) on teksti: "Peräseinäjoki- kotipesä Etelä-Pohjanmaalla (Anon. 1996b)" ja kuva vedestä nousevasta kalasta, joka nostaa hattua. Samassa tiedotteessa on kyseinen teksti ja kalalogo. Peräseinäjoen peruskoulujen uusissa oppilasarviointikaavakkeissa ja kunnan kirjekuorissa sekä myös uudessa kuntaesitteessä ei enää käytetä kunnan vaakunaa vaan kyseistä kalalogo. Peräseinäjoella uuden kuntakuvan kehittämisen keskeiseksi aiheeksi on tullut Kalajärven tekojärvi.

Kalajärvi ja kalastus ovat virittäneet myös Haapaluoman koulun opetustyötä tuntuvasti ja myöhemmin selvitetään kuinka koti- ja kouluyhdistys on ollut tässä toiminnassa mukana. Samalla kuvataan asiaan liittyvää koulupiirin omaleimaisuuden kehittämistä yksityiskohtaisesti.

Uudessa Kuntaesitteessä (Anon. 1996b, 3) mainitaan, että Peräseinäjoen kunta on perustettu vuonna 1868. Sama vuosiluku on myös vuoden 1994 kunnalliskertomuksessa (Anon.1995a, 4). Kuntaesitteessä mainitaan, kuten useimmiten Peräseinäjoesta puhuttaessa, mm. mestarijuoksija Ville Ritola ja painija Keijo Manni, mutta ei siinäkään, kuten ei aikaisemmissakaan esitteissä, puhuta mitään vuonna 1938 Miss Euroopaksi valitusta Sirkka Salosesta, joka oli koulumme johtajaopettaja Onni Akseli Salosen tytär. Joissakin yhteyksissä on keskusteltu mahdollisuuksista, että Haapaluoman Koti- ja Kouluyhdistys ryhtyisi keräämään ja julkaisemaan tietoa Sirkka Salosesta ja samalla tekisi tunnetuksi Haapaluoman koulua ja koulupiiriä niin peräseinäjokisten kuin muidenkin kuntien asukkaiden keskuudessa.

2.2 Alavuden Peräseinäjoki, Peräseinäjoenkylä, Flinttakylä ja Haapaluoma

Kangasniemen (1972, 22) mukaan vuonna 1768 suoritettiin "pitäjänrajan käynti", jota "... seuranneessa vuoden 1793 kyläjaon maakirjassa mainitaan Peräseinäjoen ja Alavuden Peräseinäjoen kylät." Peräseinäjokeen kuuluvien Ison ja Vähä-Kalajärven itäpuolelle, Alavuden läntiselle laidalle kehittyi vankka asutus, joka sai nimekseen Peräseinäjoenkylä. Se liitettiin Peräseinäjoen kuntaan vuoden 1902 alusta ja vuodesta 1922 sen nimenä on ollut Haapaluomankylä. Haapaluoman eli Alavuden Peräseinäjoen eli Peräseinäjoenkylän vanhin talo on Kangasniemen (1972, 31) mukaan Lehmälampi, josta Kannon (Kanto, haastattelutieto 7.11.1996) kertoman mukaan on myös saanut nimensä Kalajärven pohjoispuolella ollut, myöhemmin kuivattu, Lehmälampi. Kanto lähetti keväällä 1995 Koti- ja kouluyhdistykselle lisäksi kotiseutuaiheisen kirjoitelman, jossa kerrotaan Lehmälammin isännän sanoneen

muinoin, että hän ei tarvitse lehmää, koska tuo lampi on hänen lehmänsä. Lammesta sai hyvin kalaa. Kangasniemi (1972, 31) kertoo asian näin:

niihin aikoihin, kun hämäläiset vielä kulkivat Ylimys- ja Haasjärvillä, alkoi idempänä olevalla järviketjulla, johon kuuluivat molemmat Kalajärvet Lehmälampi ja Matolampi, kulkea kalamiehiä idästä päin...ja Lehmälammin rannalla oli heillä kalasauna...Vihdoin kalasauna sai vakinaisen asukkaan jostakin niistä kalamiehistä. Nimeltään hänen piti olleen Martti. Hänpä se tuolle järvellekin, jonka rannalla hän asui, pani nimeksi Lehmälampi (siitä syystä, että hänelle tästä järvestä "nousi" ensimmäinen lehmi-karja).

Lampi on vain n. kolmen kilometrin päässä koululta, joten siellä voisi helposti retkeillä vaikkapa biologian ja maantiedon tunneilla. Yhdistys voisi myös hyödyntää Lehmälampea jotenkin kehittäessään koulupiirimme omaleimaisuutta.

Kangasniemi (1972 , 31) mainitsee Martin asettuneen Lehmälammen alueelle n. 400-500 vuotta sitten, mutta Ilmajoen kirkonkylästä tulleen Jaakko Klementinpojan rakentaneen ensimmäisen uudistalon Haapaluomalle v.1704. Myös Rajamäki (1992, 9) mainitsee Jaakko Klementinpojan tulleen 1700-luvun alussa Ilmajoelta Haapaluomalle. Pasto-Haapaluoman kotiseutuvideossa Haapaluoma v.1 - 1988 esiintyvä alkumies voisi näin ollen hyvinkin olla Jaakko Klementinpoika. Kangasniemi kertoo edelleen 1700-luvun loppupuolella Nurmojoen ja Lehmijoen yhtymäkohtaan perustetun vanhimman talon nimeksi Kankaanpää ja mainitsee vuonna 1793 Peräseinäjoenkylästä nimeltä seuraavat seitsemän taloa: Lehmälampi, Kankaanpää, Haapala, Puska, Rantala, Kivimäki ja Katila. Samat nimet ovat monien koulupiirimme alueella asuvien perheiden sukunimiä nykyäänkin. Tutkimukseni kuvaa myöhemmin Lehmälammin talon vaikutuksia sekä Haapaluoman kansakouluun että nykyiseen alasteen kouluun. 1900-luvun alussa on Kangasniemen (1972, 31) mukaan Haapaluomasta käytetty nimityksiä Alavuden Peräseinäjoki ja Peräseinäjoenkylä. Monet peräseinäjokiset käyttävät Haapaluomasta nimeä Flinttakylä. Haapalan taloa pidetään H.Haapalan (henkilökohtainen tiedonanto, 11.11.1996) mukaan majatalona,

johon liittyvän tarinan kertoi A. Kanto (haastattelutieto 7.11.1996) seuraavasti:

Aikoinaan Haapaluoman kautta kuljetettiin lankkukuormia Kaskisten satamaan ja hevosmiehet yöpyivät ja einehtivät Haapaluomalla olleessa majatalossa. Sen omistajan vaimolla oli komea tuluskivi, jota tuohon aikaan kutsuttiin ruotsinkielisen lainailmaisun mukaan flinttakiveksi. Tarinan mukaan joku matkaaja varasti emännän tuluskiven ja hän epäili jokaista matkaajaa varkaaksi. Hevosmiehillä oli tapana sanoa toisilleen: "Mennäänköös taas flinttakylän kautta." Näin Peräseinäjoen kylää alettiin kutsua Flinttakyläksi.

Asun Haapaluoman koululla ja monet peräseinäjokiset, lähinnä keskustassa asuvat, ovat sanoneet minun asuvan "littakyläs". Haapaluoman koulun lähellä on Partek Teollisuus Mineraalit Oy:n maasäpälouhos, josta Hietalan (haastattelutieto 4.11.1996) mukaan löytyy yhä "flinttakiveä". Olen nähnyt kerran Hietalan talossa kuinka pimeässä huoneessa kahta toisiaan vastakkain hangattavan valkoisen kiven kosketuspinnasta säkenöi kipinöitä. Kangasniemi (1972, 116-117) kertoo:

...Haapaluomankylän koulun oppilailta oli tiedossa "Kiiltävän kiven kallio". Siellä oli kiiltopintaista kiveä, joskin enemmän heitä kiinnosti valkoinen, kova kivilaji, jolla sai syntymään kipinöitä. Myös maanviljelijä Väinö Iloniemi ja useat muut kyläläiset tunsivat tuon kallion ja olivat huomanneet, että siinä on runsaasti vaaleata kiveä. Kun Iloniemi kaivoi kydöltään laskuojaa maantien varteen ja joutui ampumaan kalliota, niin hän huomasi, että samanlaista kiveä oli vielä n.400 m:n päässä "Kiiltävänkiven kalliosta.

Paikalle alettiin Kangasniemen mukaan rakentaa vuonna 1962 maasäpälouhosta ja kaivos aloitti toimintansa vuonna 1964. Kyläläiset kutsuvat paikkaa Haapaluoman louhokseksi ja se toimii edelleen. Myöhemmin tutkimus selvittää kuinka kivi- ja louhosaiheet ovat vaikuttaneet koulumme kulttuurityöhön ja yhdistyksen tuella tehtyyn koulun ja koulupiirin omaleimaisuuden kehittämiseen. Louhos on tunnettu myös kansainvälisesti, koska vuosittain järjestettävien Peräseinäjoen Kivimessujen aikana myös ulkomaalaisia käy tutustumassa louhokseen.

2.3 Viertola, Peräseinäjoen ensimmäinen nuorisoseurantalo

...paha meno paikkakunnalle, raisu ralli kylälle, tanssitupia tyhjennettiin, hääiloja häirittiin. Kaivattiin jo kauniinpaa menoa, paljon parempia tapoja...Saatiin seura nuorten, siellä monet tanhut tanhuttiin... ystävät yhytettiin (Sepponen, J. 1972).

Olen henkilökohtaisesti osallistunut lukuisia kertoja oppilasyhtyeiden kanssa raittiusjärjestöjen valtakunnallisten kulttuurikilpailujen musiikkisarjoihin. Minulle oli uutta se, että koulupiirissämme on vaikuttanut aikoinaan voimakas raittiusaate. Kangasniemi (1972, 188) kertoo:

1800-luvun lopulla heräsi maakunnassamme voimakas vastavaikutus hillitöntä väkijuomien käyttöä sekä väkivaltaisia, raakoja elämäntapoja vastaan. Kansakoulua kohtaan syntyneet epäluulot alkoivat hälvetä. Niitä alettiin perustaa kaikkialle. Varsin tärkeä merkitys oli *nuorisoseuraliikkeellä*. Sen syntysanat lausui laihialainen lyseolainen Juho Hietanen Vaasan Lehdessä v.1881 julkaisemassaan kirjoitussarjassa. Jo samana vuonna perustettiin Kauhavalle maamme ensimmäinen nuorisoseura...V.1885 perustettiin *Etelä-Pohjanmaan nuorisoseura*. Santeri Alkion toimesta liike laajeni nopeasti. Nuoriso alkoi etsiä viinan, korttipelin ja riihitanssien tilalle parempaa ajanvietettä.

Kangasniemen (1972, 188-189) mukaan ennen Peräseinäjoenkylän koulun perustamista toimi kylällä vuosisadan lopulla kiertokoulun opettajana Olga Heikkilä, jota kiinnosti myös nuorisotyö. Aluksi hän ryhtyi järjestämään

maakunnan mallin mukaan iltamia avarissa talojen tuvissa. Nuoriso huolehti ohjelmasta ja vanhempaakin väkeä tuli mukaan ja iltamista saaduilla varoilla voitiin jatkaa työtä. Tällöin v. 1898 päätettiin perustaa *Peräseinäjoenkylän nuorisoseura*...Kansakoulun myötä tuli kouluun nuori, virkeä opettaja Vihtori Kivimäki. Hänestä seura sai kyvykkään, monitaitoisen johtajan ja avustajan...tavoitteena oli oman talon saaminen. Tämä hanke toteutui v.1914, jolloin seuralle valmistui "Viertola" (nimi "Seitsemästä Veljeksestä")

Kangasniemi (1972, 189) kertoo tämän, pitäjämme ensimmäisen nuorisoseurantalonsa tuhoutuneen tulipalossa vuonna 1935. Seura oli kuitenkin niin elinvoimainen, että:"...jo seuraavana vuonna kohosi tuhoutuneen tilalle uusi, entistä väljempi Viertola."

Nuorisoseuratoiminta jatkui aina 1960-luvulle saakka. Viljakaisen (1996, 66) mukaan Haapaluoman kansakoulun johtajaopettaja Onni A. Salonen oli hyvin keskeinen henkilöahho kotikylässään ja osallistui koulutoimensa lisäksi moniin toimintoihin ja harrasteisiin. Hän oli raittiusmies ja osallistui aktiivisesti nuorisoseuratoimintaan pitämällä puheita juhlissa. Onni Salonen osallistui myös näytelmiin. Viljakaisen

mieleen on erityisesti jäänyt miellyttävä vaikutelma Salosen esittämästä roolista Tukkijoella-näytelmässä.

S.Pirjatanniemen ja M.Haapalan (henkilökohtainen tiedonanto 18.11.1996) mukaan Viertola oli ennen sen viimeisintä tulipaloa useiden vuosien ajan jo "niin huonoos' kunnoos', jottei sen muuria voinu' enää edes lämmittääkkään."

Pian ainakin raittiusjuhlien järjestäminen siirtyi koululle. Peräseinäjoen kunnan raittiuslautakunnan päiväkirjan (Anon. 1964, 15) mukaan viimeiset raittiusjuhlat Viertolassa järjestettiin 11.3.1957 seurakunnan ja sosiaalilautakunnan yhteistyönä ja paikalla oli 130 henkilöä. Samana päivänä oli myös raittiusjuhla Haapaluoman koululla ja siihen myös osallitui 130 henkilöä. Raittiusjuhlia, valistustilaisuuksia, elokuva- ja rainaesityksiä pidettiin siitä lähtien Haapaluoman kansakoululla aina vuoteen 1964 asti ja niiden kävijämäärä vaihteli 97 - 200 henkilöä. Lisäksi raittiuslautakunta järjesti Haapaluoman koululla 20.3.1961 raittius- ja liikennekasvatustapahtuman, jonka asiantuntijoina olivat lääninkomisario Väinö Lehtinen ja piiriohjaaja Onni Harjula (Anon. 1964, 32-33)

Kangasniemi (1972, 190) kertoo nuorten maaltapaon, maastamuuton ja tanssilavakulttuurin olleen syynä iltamien kannattamattomuuteen ja niin "seura toisensa jälkeen 'nukahti'." Tiedän monta nuorisoseuraa, jotka on lakkautettu ja tyhjilleen jääneet seuraintalot on purettu. Viertola on kuitenkin ensimmäinen nuoriseuran talo, jonka tiedän palaneen.

Pasto-Haapaluoman kylätoimikunnan Haapaluomasta kertovan videon viimeiset otokset ovat vuodelta 1988. Kuvassa näkyy ränsistyneenä Haapaluoman Viertola. Kun tulin Haapaluomalla luokanopettajaksi 1.8.1992, oppilaat kertoivat nuorisotalon palaneen edellisenä vuotena. Olemme käyneet katsomassa kouluaihana 28.2.1995 Viertolan raunioita. H. Sepponen on kertonut (haastattelutieto, 13.10.1995), että tulipalon syynä on pidetty nuorten huolimattonta tupakointia.

Haapaluoman Koti- ja Kouluyhdistyksen hallituksen jäsenet esittivät syyslukukauden-94 kuusijuhlissa pienoisnäytelmän Napapiirikymppi. Viertolaan liittyvää kulttuuriperinnettä kannattaisi kehittää ja vaalia lasten, nuorten ja myös aikuisten esittävän taiteen keinoin. Olen tehnyt eri puolella maatamme havaintoja, joiden mukaan usein siellä missä ihmiset soittavat, laulavat ja osallistuvat muutenkin musiikkipiireihin ja -esityksiin, näytelmiin ja kesäteatteritoimintaan saadaan helposti monenikäistä väkeä. Syksyllä 1995 tiedustelin kunnalta millaisia mahdollisuuksia olisi purkaa koulumme liikuntasalin ja tyhjillään olevan luokan välillä olevaan seinään näyttämöaukko ja rakentaa luokkatilaan korokkeella varustettu näyttämö. Hanke jäi toistaiseksi toteutumatta. Koska ainakin musiikkitoiminta käynnistyi Haapaluoman ala-asteen oppilaiden ja myös kansalaisopiston kyläkuoron keskuudessa helposti vuosina 1993-1994 voisi olettaa, että myös näytelmäpiiri voisi saada kannatusta kylällä. Koti- ja kouluyhdistyksen toimintaa oppilaiden musiikki- ym. kulttuuriharrastusten hyväksi selvitetään tutkielmassani myöhemmin yhtenä alaongelmana.

2.4 Itsenäisyyden kunniavelka

Soittivat sotatorvet, pahat pasuunat pauhuivat, kaikki miehet sotakuntoiset maan rajoille marssitettiin, kauheaan kamppailuun, tuleen tuiskuun lyijysateen, rautamyrskyyn raatelemaan...kymmenin kylämme miehiä kalmistoon kannettiin, kunnian heille annamme (Sepponen, J. 1975).

Teille te sankarit ylväät, suokohon rauhansa maa, koteimme ootte te pylväät, teiltä ne rauhansa saa...kasvavi vapauden viljaa hurmeenne kastama maa. Nousitte kotkien lailla, nyt lepo suotu jo on, sävelet soikaatte hiljaa, sankarit levätä saa (Sööt, 1945).

Haapamäen (1982, 12) mukaan Peräseinäjoelta kansalaissotaan osallistuneiden yhteensä n. 300:n miehen lukumäärä oli väkilukuun verrattuna suurimpia. Lukuun sisältyy noin 170 vapaaehtoista ja noin 130 kutsuntaa noudattanutta miestä. Kansalaissodassa kaatui 24 peräseinäjokista. Suojeluskuntaan on K. Haapamäen mukaan (henkilökohtainen tiedonanto 13.11.1996) kuulunut Haapaluomalta Eino

Pahkala, Jussi Sepponen, Sikstus Hahkala, Juho Hietala ja koulumme ensimmäinen kansakoulunopettaja Vihtori Kivimäki. Haapaluoman koululla olevassa, maamme puolesta kaatuneiden muistolaatassa, on nimetty neljä vuonna 1918 kaatunutta koulupiiriläistä. Viljakainen (1995, 65-66) muistelee alaluokan opettajaansa Anni Hahkalaa, joka oli maanviljelijä Sikstus Hahkalan puoliso Haapaluomankylästä ja opettajaansa Onni Aukusti Salosta, joka myös kuului suojeluskuntaan.

Kangasniemen (1972, 210-211) mukaan talvisodan syttyessä 30. päivänä marraskuuta 1939 eteläpohjalaisista muodostettu jalkaväkirykmentti JR 24 sijoitettiin Karjalan Kannakselle, Kiviniemeen. Rykmentin III pataljoonan luutnantti Jorma Kirkkalan johtama 9. komppanian sotilaat olivat kaikki Peräseinäjoen miehiä. Komppania joutui mukaan Vuosalmen taisteluihin, jotka olivat talvisodan verisimpiä. Venäläiset hyökkäsivät 11.3.1940 Vuoksen yli ja valtasivat suomalaisten asemat ja viiden päivän aikana kaatui peräseinäjokisia 45 heidän joukossaan myös Jorma Kirkkala. Koulumme seinällä olevassa kivilaatassa on mainittu 10 talvisodassa kaatunutta koulupiirimme sotilasta. M.Haapalan (henkilökohtainen tiedonanto 18.11.1996) mukaan koulumme johtajaopettajana vuosina 1920 - 1956 toimineen kansakoulunopettaja Onni A. Salosen poika Into Salonen kaatui talvisodassa. Hänen nimensä on koulumme sankarivainajien muistolaatassa. Into Salonen kaatui 6.3.1940. Opettaja Salosen tytär Sirkka Salonen oli valittu Miss Euroopaksi 9.9.1938 (Kangasniemi 1972, 201), joten koulumme opettajat Ester ja Onni A. Salonen eivät ehtineet pitkään iloita tyttärensä misseydestä kun heitä jo kohtasi viesti poikansa Inton kuolemasta. Kangasniemen (1972, 213-214) mukaan heti jatkosodan alussa Kiteellä, Niinisyrjässä ja Kangaskylässä kaatui 12.7.-18.7. välisenä aikana 27 Peräseinäjoen miestä.

Viljakainen (1995, 66) muistelee kouluamme sota-ajalta, jolloin

oppilaat kävivät koulua vaikeana ajankohtana. Oli säännöstelyn aika, pulaa oli melkein kaikesta, sota riehui kiivaimmillaan Karjalan kannaksella, jossa isät

kävivät torjuntataistelua ylivoimaista vihollista vastaan, taistelua elämästä ja kuolemasta.

Syyskuun 19. päivänä 1944 solmitun välirauhan ja kotiuttamisen alkaessa peräseinäjokiset sotilaat olivat hajallaan eri joukko-osastoissa ja yksiköissä ja joittenkin oli lähdettävä uudestaan sotaan, koska rauhansopimus edellytti, että suomalaisten oli tiettyyn päivämäärään mennessä karkoitettava Pohjois-Suomessa vielä olevat n. 200 000 saksalaista sotilasta. Viimeiset saksalaiset oli karkoitettu 25.4.1945.

Koulumme muistolaatassa on nimetty 25 jatkosodassa ja 5 Lapin sodassa kaatunutta koulupiirimme sotilasta. Haapaluoman kansakoulun opettajapariskuntaa Ester ja Onni Salosta kohtasi uusi suruviesti, kun heidän poikansa Kauko Salonen kaatui jatkosodassa 29.6.1944. Tämäkin päivämäärä on merkitty koulumme luokkahuoneen seinällä olevaan muistolaataan: Isänmaan puolesta kaatuneet.

Haapaluoman ala-asteella järjestettiin 5.12.1992 Suomen itsenäisyyden 75-vuotisjuhla, johon kutsuttiin kaikki veteraanit ja heidän puolisonsa. Oppilaat lauloivat sekä veteraaneille että sankarivainajille omistetut laulut ja jättivät seitsemän valkoista ruusua koulumme seinällä olevalle kivilaatalle, jossa on nimetty kaikki sodissa 1918, 1939-40 ja 1941-1944 kaatuneet koulupiirimme sankarivainajat. Havaitsin, että talvisodan Vuosalmen taistelut ovat Haapaluoman veteraaneille läheinen asia, kun kaksi yläluokkamme poikaa lausui juhlassa Yrjö Jylhän kirjoittaman runon *Vuoksen vartio*. Paikalla ollut veteraani K. Haapamäki piti lyhyen puheenvuoron todeten: "Meitä on juhulittu ja me olemme juhulineet, mutta emme me oo koskaa näin kaunihis' juhulas ollehet (henkilökohtainen lausunto 5.12.1992)" Juhlan jälkeen moni eläkeläinen tuli kertomaan koululle opettaja Salosen perheestä kiitellen kauniista juhlasta.

Juhlaa pidettiin onnistuneena ja arvokkaana mutta silti itsenäisyysjuhlasta ei tullut perinnettä, jota olisi vaalittu yhdistyksen aikana.

Kangasniemen (1972, 217,218) mukaan lottatoiminta alkoi Peräseinäjoella jo vapaussodan aikana, mutta paikallisosasto perustettiin syksyllä 1919. Aluksi lottia oli kymmenkunta mutta vuonna 1943 jo 453. Lotat järjestivät juhlia, iltamia, myyjäisiä, keräyksiä, arpajaisia ja kirkonkylällä oli lottakioski. Sota-aikana toiminta sai entistä laajemmat puitteet ja erityisesti avustettiin siirtoväkeä, kaatuneiden omaisia, sotaorvoiksi jääneitä ja invalideja. Peräseinäjoen veteraaneista kertovassa kirjassa on kuva seitsemästä lotasta, Laaksosen sisaruksista, jotka S. Pirjatanniemen, M. Haapalan ja E. Kärhän (S. Pirjatanniemi, M. Haapala, & E. Kärhä henkilökohtainen tiedonanto 13.11.1996) mukaan ovat asuneet Koivumäen risteyksessä, joka on noin puolen kilometrin päässä Haapaluoman koulun eteläpuolella. Pirjatanniemen ja Kärhän mukaan myös veteraanimatrikelissa mainituista talvi- ja jatkosotaan osallistuneista 52:sta lotasta 8 on kotoisin koulupiiristämme.

Viljakaisen (1995 ,66) mukaan

"Haapaluoman kansakoulun opettaja Esteri Salonen osallistui moniin naistoimikuntiin sekä lottajärjestöön."

Vuoden 1993 Peräseinäjoen joululehdessä Salomon Niemi (Niemi 1993,54) kutsuu Esteri salosta koulun rouvaksi,

joka...piti koulua miehensä Onni A. Salosen kanssa ala- ja yläluokkia. Koulun rouva oli miellyttävä ja hyväntuulinen, hyvä opettaja. Hän kuului aktiivisena jäsenenä Lotta -Svärd -järjestöön, ompeluseuraan, naisosastoon ja oli hyvä käsityönopettaja. Hän painotti, että kun yhteistä ohjelmaa on, se pitää olla täyspainoista. Meitä nuorempia hän käski olemaan hyvänä esimerkkinä toisille ja innosti koululaisia viljelemään kerhopalstaa. Hän kävi katsomassa ja tukemassa niiden hoitamisessa. Kaikesta tästä on hyötyä ja huvia vielä vanhanakin

Kysyin syksyllä 1996 koulumme 4-6-luokkalaisilta keitä ovat olleet Laaksosen seitsemän sisarusta. Koska kukaan ei tiennyt kertoa heistä mitään, pyysin, että oppilaat kysyisivät asiaa kotona. Seuraavana päivänä yksi oppilas sanoi, että Laaksosen sisarukset ovat olleet Haapaluomalla asuneita "vanhoja piikoja". Minun

piti korjata tällainen kielteisesti oppilaalle kotona kerrottu asia ja samalla olen ajatellut, että myös yhdistys voisi tehdä Laaksosen sisaruksia tunnetuksi nuoremmille sukupolville.

Kun Hannulan ym. (1972 , 1) mukaan Peräseinäjoen asukasluku oli suurimmillaan vuonna 1945 ollen peräti 7215, Kanto (haastattelutieto 7.11.1996) huomauttaa, että tuolloin Peräseinäjoella oli paljon evakkoja. Kangasniemen (1972, 217-218) mukaan talvisodan seurauksena kaikkiaan 430 000 karjalaista joutui jättämään kotinsa ja jo viikko sodan syttymisestä Peräseinäjoelle tuotiin satoja ihmisiä, etupäässä räisäläläisiä. Koska siirtoväen huomattiin tulleen sijoitetuksi epätasaisesti, tasoitussiirtoja ryhdyttiin tekemään kesällä 1940 valmistuneen pika-asutuslain perusteella ja syksyksi saatiin lopullinen sijoitussuunnitelma, jonka mukaan Peräseinäjoesta tuli lumivaaralaisten sijoituskunta. Jatkosodan aikana osa palasi takaisin Kannakselle, mutta joutui jättämään uudelleen kotinsa kun vihollinen kesäkuussa 1944 murtautui läpi suomalaisten puolustuslinjojen. Kangasniemi kertoo:

V.1970 ilmestyneessä teoksessa "Siirtokarjalaisten tie" Peräseinäjoelta luetellaan 52 karjalaisperhettä...Sellaisia perheitä, joissa toinen aviopuoliso on karjalainen toinen peräseinäjokinen oli 33. Kaikkiaan oli täällä siirtoväkeä 379.

S.Pirjatanniemen,M. Haapalan ja E. Koivumäen (henkilökohtainen tiedonanto, 18.11.1996) mukaan Haapaluomalla oli sotien jälkeen aluksi paljon evakoita, mutta monet ovat muuttaneet muualle tai jo kuolleet. Nykyaikana heitä on vielä muutamia ja heidän lastenlapsiaan on nyt koulussamme ainakin kaksi oppilasta. Koivumäki kertoi, että hänelle tulee vieläkin aikakauslehti *Räisäläinen*. Koivumäen kaksi lastenlasta olivat koulussamme oppilaina vielä kolme vuotta sitten, mutta perheen muutettua keskustaan, lapset vaihtoivat myös koulua.

Yhdistys voisi kutsua koulullemme sotiemme seurauksena evakkoon lähteneitä koulupiirin henkilöitä kertomaan omista kokemuksistaan. Aiheita voisi käsitellä varsinkin historian tunneilla.

2.5 Luonnonrikkauksia ja rajatiedon ilmiöitä

Haapaluoman lähiympäristössä on lukuisia kultaesiintymiä, joille Valtion Geologinen Tutkimuslaitos on tehnyt valtauksia ja myös koeporauksia. Kannon (haastattelutieto 7.11.1996) mukaan paikkakunnalla on nähty ajoittain virvatuli-ilmiöitä ja kansan keskuudessa on uskomus, jonka mukaan virvatulen esiintymispaikalta voidaan nostaa kultaa. Kuitenkin onnistuminen edellyttää teräskappaleen laittamista virvatulen sisään. Mielenkiintoista asiassa on kuitenkin se, että koeporausten rikkaimmat kultaesiintymät on Siltalan kallioilla, joilla on nähty juuri kyseisiä valoilmiöitä. Haapaluoman koulun pihalla on osittain peruskallio näkyvissä ja koulun tontin reunalta lähtevä lenkkipolku kulkee ristikallioiden yli, jossa on myös tehty koeporauksia ja valtaus on yhä voimassa. Koulun postiosoite Timanttimaantie 11 tulee kylätien nimestä, mutta nimi ei liity alueen maasälpälouhokseen, joka perustettiin v.1960-luvulla, vaan koulun alueelta n. 10 km Virroille päin alkaa koulupiirin kaakkoispuolella laajat kallioalueet, joissa uskomusten mukaan on monenlaisia rikkauksia, ainakin kultaa ja joitakin kiteitä on T.Heikkilän (henkilökohtainen tiedonanto 2.12.1996) mukaan luultu timanteiksi. Maasälpälouhoksen alueelta löytyy kylläkin Kannon mukaan (1996, haastattelutieto 7.11.1996) korukiviksi sopivaa turmaliinia ja lepidoliittiä.

Yhdistys voisi lisätä koulupiirin kallioalueiden tietoa eri ikäisten keskuudessa.

2.6 Talouselämää ennen ja nyt

Katselkaamme vielä kerran, muistelkaamme menneitä. S-kauppaan sujahdamme, viimeisen kerran pujahdamme, viimeiset hymyt hymähdämme, rakennemuutoksen raju ote pyyhkäisi liikkeen mennessään (Sepponen, H. 1988).

Ensimmäisen maakaupan Peräseinäjoelle rakensi, todennäköisesti 1870-luvun alkupuolella, jalasjärveläinen kauppias O.E. Leidenius. "Kauppaliike tunnettiin 'Alapuorin' nimellä (Kangasniemi 1972, 138)."

Haapaluomalla toimi vuosina 1890-1912 Akseli Laaksosen sekatarvarakauppa. Vuonna 1912 perustettiin Peräseinäjoenkylän Osuuskauppa. Samoihin aikoihin piti K.V. Sepponen Haapaluomalla leipuriliikettä ja vuonna 1937 rakennettiin uusi osuuskaupan liiketalo silloisen kantatien ja kylätien risteykseen (Kangasniemi 1972, 48). Paikka on Haapaluoman koululta puolisen kilometriä etelään päin.

Kylätoimikunnan videolla kuvataan Haapaluoman Osuuskaupan eli S-kaupan viimeisiä palvelupäiviä ja samalla T-kaupan ja K-Kaupan laajentamishankkeita. Näin visuaalisesti on havaittavissa, että Haapaluomalla toimi 1980-luvun loppupuolella vielä kolme eri kauppaliikettä. T-liike aloitti S-kaupan tiloissa, mutta ei ole enää toiminnassa, joten nykyhetkellä ainoa kauppa Haapaluomalla on T:mi Lasse Haapamäen K-kauppa, josta koulumme ostaa suurimman osan tarvitsemistamme elintarvikkeista.

Oikein joskus silmissä sumeni, järjen valokin vähän vilkutteli, kun pankkineiti esiin taikoi setelinippuja sievoisia, rahasummia suuremmoisia...kolmesta pankista rahaa sai (Sepponen,H. 1988).

Kangasniemen (1972, 150-152) mukaan Peräseinäjoen ensimmäinen Säästöpankki avattiin 11.4.1903 ja vuonna 1954 avattiin konttori Haapaluomalla. Peräseinäjoen 1924 perustettu Osuuskassa muuttui vuonna 1970 Peräseinäjoen Osuuspankiksi. Haapaluomalle vuonna 1926 perustettu Osuuskassa liittyi Peräseinäjoen Osuuskassaan vuonna 1946. Peräseinäjoen Osuuspankin Haapaluoman sivukonttori on edelleen toiminnassa, mutta Säästöpankkitoiminta on lakkautettu. Nykyisen T:mi Haapamäen K-kaupan yhteydessä on postipalvelu, mutta vielä 1988 oli samassa kiinteistössä Postipankki, jonka toiminta on lakkautettu. Haapaluoman Koti- ja Kouluyhdistys on Peräseinäjoen Osuuspankin asiakas ja pankin toimitusjohtaja Esko Alanen on toiminut yhdistyksen tilintarkastajana vuodesta 1994 lukien. Haapaluoman ala-asteella on Peräseinäjoen Merita-Pankissa koulun kahden rahaston tilit. Rahastot ovat Juho Lammin rahasto, josta annetaan stipendi kuudennen luokan

parhaiten menestyneelle tytölle ja pojalle sekä Onni A. Salosen rahasto, josta annetaan stipendi ahkeralle ja koulumyönteiselle tytölle ja pojalle.

Kangasniemi (1972, 153) kertoo Peräseinäjoen Viitalankylässä vuonna 1881 syntyneen Johan G. Annalan lähteneen 18-vuotiaana Amerikkaan, jossa hän toimi lakimiehenä Fitchburgissa. Hän vaurastui ja

lähetti talvisodan aikana puolustusvoimiemme käyttöön 100.000 silloista markkaa ja sodan jälkeen Suomen valtiolle 200.000 mk (luovutettiin kansanhuoltoministeriölle)...-Testamentillaan hän lahjoitti syntymäpitäjälleen miljoona dollaria. Lisäksi on Johan G. Annalan säätiöllä Yhdysvalloissa osakkeita 4000 kpl. V.1966 Annalan Amerikan perintö saapui Peräseinäjoelle. Se oli silloin n. 266.000 dollaria eli n. 850.000 mk. Sen tuotto on käytettävä sairaanhoitoon ja sivistykselliseen sekä muuhun ihmisystävälliseen toimintaan' Pääoma on säilytettävä koskemattomana. Säätiön varoja hoitaa kolme uskottua miestä, joista yhden tulee olla seurakunnan pappi.

Kaikki koulullemme keväällä 1994 saadut atk-laitteet on hankittu Annalan säätiön lahjoitusvaroilla. Samoin monen koulullamme vietetyn tilaisuuden musiikkiesitykset, koulun musiikkituntien soitot ja säestämiset sekä omakohtaiset sävellys- ja sovityöt on mahdollistanut koulumme yläluokassa oleva piano, jonka kyljessä olevassa laatassa on teksti: *HAAPALUOMAN ALA-ASTEELLE JA KOULUPIIRILÄISILLE, JOHAN G. ANNALAN SÄÄTIÖ V.1987*

Seinäjoen Tilastokeskuksen (Anon.1996d) uusimman Peräseinäjoen Haapaluoman aluetta koskevan toimialaraportin mukaan Haapaluomalla on 1 kpl talletuspankkitoimintaa ja 1 kpl päivittäistavaroiden yleisvähittäiskauppaa harjoittavaa liikeyritystä ja molemmat kuuluvat henkilöstön suuruuden mukaan luokkaan A, mikä tarkoittaa sitä, että niissä molemmissa työskentelee enintään 4 henkilöä.

Suot kuokki saroiksi, leveiksi leipämaiksi, karjan kasvun antajiksi. Innostui idut itämään, siemenet kaikenkokoiset (Sepponen, J. 1975).

Kotiseutuvideolla kuvataan monipuolisesti maanviljelystä ja karjanhoitoa. Kangasniemen (1972, 94-114) mukaan Peräseinäjoen maatalouden kehittäjinä ovat olleet

erityisesti Seinäjoen Östermyran Wasastjernan suku ja Ilmajoen maamiesseuran johtava henkilö Salomon Hanneles. Haapaluoman maatalouden kehittäjäksi Kangasniemi mainitsee erityisesti Erkki Kivimäen, joka rakensi 1880-luvulla Lehmälammin rannalle kartanon, jonka nimeksi tuli Uusi Lampi ja sukunimi Kivimäestä tuli tilan mukaan Lampi. Kartanon myöhemmät omistajat Juho ja Maria Lampi tunnettiin myös hyväntekijöinä ja he lahjoittivat v.1952 Uuden Lammin tilan vankilassa uskoontulleiden ensikodiksi. P.Männikön (henkilökohtainen tiedonanto 20.11.1996) mukaan hanke ei ollut pitkäaikainen. Koulumme Juho Lammin rahastorahasto on Männikön mukaan ollut jo kansakouluaikana. Männikkö muistelee, että rahasto oli olemassa jo 1930-luvulla.

Kangasniemi (1972, 101,105) kertoo, että Haapaluomalla on toiminut 1900-luvun alkupuolella jopa kaksi yhtiömeijeriä, mutta nykyään ei mejereitä enää Haapaluomalla ole ja kotiseutuvideolla kuvatun Koivumäen Juustolankin toiminta on nykyään havaintotietojeni mukaan lakkautettu.

Koulumme lähellä on V.Katilan ja V.Ketelimäen (haastattelutieto 21.11.1996) mukaan toiminut 1920-1950-luvulla höyrysaha ja aivan koulumme tuntumassa virtaavaa Haapaluoma-jokea pitkin on tuona aikana uitettu keväisin tukkeja Katilan lähellä, Torikan tontilla, toimineelle raamisahalle. Kangasniemi (1972, 106-114) kertoo puolestaan, että Peräseinäjoen kylässä on viime vuosisadan lopulla toiminut jopa kymmenkunta tuulimyllyä, joista suurin osa on toiminut Paston kylällä. Kannon (henkilökohtainen tiedonanto 12.11.1996) mukaan parista tuulimyllystä on Paston kylällä vielä jäljellä rakenteita, mutta myllyt eivät ole enää toimintakuntoisia. Kanto on kertonut Paston kylän olleen aikanaan vilkas kyläyhteisö, jossa oli myös oma koulu. Kangasniemi (1972, 181) kertoo, että Paston kansakoulu perustettiin vuonna 1925 ja lakkautettiin 1971. Paston koulupiirin oppilaat kävivät Kannon (haastattelutieto 7.11.1996) mukaan Kirkonkylän kansakoulussa, joka muuttui peruskoulun ala-asteeksi

vuonna 1975. Koulutoimen johtosäännön (Anon.1985, 2) mukaan Paston koulupiiri yhdistettiin Haapaluoman koulupiiriin vuonna 1985.

Haapaluomalta kotoisin ollut Juho Lehmälampi on hoitanut 1800-luvun loppupuolella Seinäjoen Kärjenkosken myllyä. Kangasniemi kertoo:

Hän oli Kallio-puskan poikia Peräseinäjoenkylästä, levoton mies, joka yritti monessa paikassa: Lammilla, Ala-Kärjellä, Kärjenkoskella, Pitkässämäessä ja viimeksi Luhtalan torpassa kirkolla. Nimi vaihtui tilan, jopa vuokraajankin mukana. "Mylly-Juha" (Luhtalan Juha-Vainaa) lienee ollut hurjin 'häjy', joka puukkojunkkari-aikana on Peräseinäjoella riehunut- Lauri Laaksosen keräämiä tarinoita "Mylly-Juhasta" on talletettu Tampereen Yliopiston Kansanperinteen laitoksella (1972, 109).

Niinpä voidaan ajatella, että Haapaluoman menneisyyteen liittyy ainakin yksi "häjy". Useissa yhteyksissä olen tehnyt havainnon, jonka mukaan Peräseinäjoen keskustan ihmiset pitävät Haapaluomaa nuorena ja raakana kyläkuntana. Tietyissä opetusalan tilaisuuksissa olen tuntemattomien henkilöiden kuullut sanoneen, että Haapaluoman koulupiiristä tulee yläasteelle "pahimmat pinnarit". Mylly-Juhasta en ole kuullut koskaan kerrottavan, mutta aihe voisi soveltua paikalliseen kulttuuriharrastukseen, jota myös yhdistyksemme voisi mahdollisesti jollakin tavalla kehittää. Kuitenkin, jos Mylly-Juha Haapaluoman Kallio-Puskan suvun edustajana on tehnytkin pahuutta, niin vastaavasti saman talon poika, Erkki Kalliopuska, on tehnyt puolestaan erityisesti hyvää, koska hän lahjoitti Haapaluoman koululle tontin. Kangasniemi (1972, 115) kertoo:

Peräseinäjoenkylän koululle Erkki Kallio-puska lahjoitti tarvittavan maaalueen, johon kuului myös luonnon-kaunis Toivolan mäki.

Toivolan mäeltäkin nousee vielä liekki "toivon sineen" ja yhdistyksellämme olisi runsaasti myönteistä viiteaineistoa ryhtyä laatimaan oman koulupiirimme tunnuslogoa.

Peräseinäjoen Maa- ja Kotitalousnaisten järjestöt ovat E.Puskan (henkilökohtainen tiedonanto 19.11.1996) mukaan yli sata vuotta vanhat ja liittyvät siten maanviljelysseurojen perustamisen alkuaikoihin. Haapaluoman koululla on ollut vuosittain

Maa- ja Kotitalousnaisten myyjäisiä, äitienpäivä-, itsenäisyys- ja joulujuhlia sekä kodin päiviä. Kuitenkaan koulupiirimme huoltajia ei juuri ole ollut juhlissa mukana vaan niissä käy enimmäkseen vanhempaa väestöä.

Kotiseutuvideon nähtyäni tein havainnon, että Haapaluoman aluetta esiteltiin voimakkaasti maatalousvaltaisena kylänä. Olen kuitenkin koulumme oppilaiden kotiseutu- ja ympäristötietoutteen ja harrastuksiin liittyvistä asioista ja sanonnoista päätellyt, että Haapaluoma ei ole puhtaasti maanviljelys- ja karjanhoitoaluetta. Tämä käsitykseni osoittautuikin oikeaksi kun tutustuin Tilastokeskuksen Haapaluomaa koskevaan alueprofiiliin. Sen (Anon.1993e) mukaan koulupiirissämme oli vuonna 1993 345 asukasta, joista vain 18 % maatalouksien yhteydessä. Tilaston sosio-ekonomisen rakenteen mukaan tuona vuonna 125:n eri talouden piirissä olevista henkilöistä oli yrittäjiä 4, ylempiä toimihenkilöitä 1, alempia toimihenkilöitä 9, työntekijöitä 37, eläkeläisiä 42, nimityksellä "muut" 10 mutta maanviljelijöitä vain 22.

Kun kotiseutuvideon viimeiset otokset on filmattu vuonna 1988, voi koulupiirimme sanoa autioituneen varsin nopeasti. Kuitenkin asia on hyvin ymmärrettävissä, koska koko Peräseinäjoen kunta on n. 50:n vuoden aikana menettänyt yli 4000 asukastaan. Useissa arkipäivän puheissa kyläläiset toteavat, ettei maatiloille tahdo löytyä jatkajia, EU on tehnyt kanalat ja sikalat kannattamattomiksi ja nuoret lähtevät muualle. Myös koulumme oppilasmäärän kehitys on samansuuntainen.

2.7 Yläseinäjoen Pyhän Paavalin kirkko

Peräseinäjoen evankelisluterilaisen seurakunnan kirkkoherrana vuosina 1963-1993 toiminut O. Rajamäki (1992, 9) kertoo 1700-luvun alkupuolella Peräseinäjoelle muuttaneiden ihmisten eläneen vaatimattomalla varallisuustasolla, mutta omanneen kuitenkin vahvan itsetunnon ja ryhtyneen rakentamaan ensimmäistä kirkkoa jo vuonna 1784.

Kangasniemen (1972 , 37) mukaan Peräseinäjoenkylä kuului Alavuden kappeliin. Kannon (haastattelutieto 7.11.1996) mukaan koulultamme muutaman kilometrin päässä Alavuden suuntaan on sijainnut ruumiinkuljettajien lepopenkki. Paikkaa on sanottu lepopenkkikankaaksi. Kun vainajat on kuljetettu hevoskärryillä Alavuden hautausmaalle, ovat kuljettajat levähtäneet lepopenkkikankaalla. Myöhemmin vainajat haudattiin Peräseinäjoen hautausmaalle. Tästä sinänsä vakavasta asiasta joku on aikoinaan keksinyt humoristisen tarinan, joka paikallismurteella voisi kuulua näin:

Kyllä ne on ruumihit nykyisin huonoos' kunnoos' kun ne laitetaan arkkuhun jo kirkonkylääs'. Ennen ne voitihin taluttaa lepopenkille asti ja laittaa vasta siellä arkkuhun.

Olen ajanut autolla useasti Haapaluomalta Alavudelle päin ja katsellut tien oheen mietiskellen missä kyseinen lepopenkkikangas olisi voinut sijaita. Kannon kertomuksesta minulle syntyi mielikuva mustasta, ruostuneesta ja välillä entisöidystä penkistä, jolle ihmiset vielä nykyisinkin voisivat istahtaa vaikkapa linja-autoa odotellessaan. Mikäli kyseinen paikka olisi jonkun henkilön tiedossa, sitä voisi käyttää ainakin kotiseutuopetuksen parissa.

Kangasniemi (1972, 38 - 42) kertoo:

Tammikuun 1. päivänä v. 1798 kuningas Kustaa Aadolf hyväksyi peräseinäjokisten anomuksen...Näin oli saavutettu tärkeä askel seurakunnan itsenäistymisen tiellä.. ja lokakuun 30. päivänä 1882 Peräseinäjoen kappeliseurakunta muutettiin kirkkoherrakunnaksi.

Kangasniemen (1972, 42) mukaan nykyinen kirkko vihittiin tarkoitukseensa ensimmäisenä adventtina 1892. Rajamäen (1992, 3) mukaan Peräseinäjoen kirkon virallinen vihkimänimi on Pyhän Paavalin Kirkko.

Peräseinäjoen Kuntasuunnitelmassa (1989 -93) on mainittu, että Peräseinäjoen kunta on perustettu v.1895, jolloin Peräseinäjoesta tuli kirkkoherrakunta mutta tapahtuman

liittäminen kunnan perustamiseen on virheellinen. Peräseinäjoen kunta on perustettu vuonna 1868 (Anon. 1996b,15), kuten jo kuntakuvaa käsittelevässä kappaleessa 2.1 todettiin.

Kirkkoherra O. Rajamäki on nykyisen Peräseinäjoen evankelisluterilaisen seurakunnan kirkkoherra M. Ylisen (henkilökohtainen tiedonanto 21. 11.1996) mukaan tehnyt aikanaan työtä Peräseinäjoki-nimen muuttamiseksi Yläseinäjoeksi, mutta mikään virallinen taho ei ole tehnyt asiaa koskevia nimenmuutospäätöksiä ja niinpä Peräseinäjoki on edelleen nimeltään Peräseinäjoki.

Haapaluomalla ei ole mitään selvää luterilaispohjaista herätysliikettä. Helluntalaisia on vuosittain oppilaistamme ollut 15 - 20 %. Kaikille koulun oppilaille annetaan luterilaisen tunnustuksen mukaista opetusta. Haapaluoman koti- ja kouluyhdistys on uskonnollisesti sitoutumaton, mutta monia oppilaiden terveellisiin elämäntapoihin ja siveellisyyteen liittyviä kysymyksiä on ollut helppo käsitellä sekä yhdistyksen kokouksissa että vanhempain illoissa, koska helluntalaiset ovat sellaisissa asioissa raamatullis-konservatistisella linjalla ja minä olen puolestani tunnustuksellisen kristillisyyden kannattaja. Olen ollut myös vuodesta 1994 Peräseinäjoen evankelisluterilaisen seurakunnan musiikki- ja jumalanpalvelustoimikunnan jäsen ja kirkkovaltuuston varajäsen.

3 HAAPALUOMAN KOULUN SOSIAALIFUNKTIO KYLÄYHTEISÖSSÄ KODIN JA KOULUN YHTEISTYÖN SÄATELIJÄNÄ

Esittelen seuraavaksi koulun sosiaalifunktiota kyläyhteisössä ja samalla tutkimuksen metodista viitekehystä, joka kuitenkin käydään myöhemmin tarkemmin läpi omassa kappaleessaan

Syrjälän ja Nummisen (1988, 79,80) mukaan laadullisella tiedolla etsitään

...vastausta seuraavan tyyppisiin kysymyksiin:

1. Mitä spesifiä sosiaalista toimintaa tutkittavassa kohteessa tapahtuu?
2. Mitä nämä toiminnot merkitsevät niiden tekijöille toimintahetkellä?
3. Miten tapahtumat jäsentyvät sosiaalisen organisaation malleiksi ja opituiksi kulttuuriperiaatteiksi jokapäiväisen elämän elämiseksi?
4. Miten kohteen esim. luokan tapahtumat kokonaisuudessaan ovat yhteydessä systeemin eri tasoihin tapahtumiin kohteen sisä- ja ulkopuolella...?

Koulunjohtaja Seppo Pirhonen Urjalan Menosten ala-asteelta on tutkinut kyläkoulujen toimintaa koulujen säilyttämisen edellytyksenä. Projektipäällikkö Kari Gröhn selittää Pirhosen työn olleen maaseudun palveluprojektin asettaman kyläkoulutyöryhmän ohjaamaa ja maaseudun palveluprojektin olevan yksi valtioneuvoston asettaman maaseutupolitiikan neuvottelukunnan työmuoto. Pirhonen raportoi:

Kiristyneessä valtion ja kuntien taloustilanteessa monen kyläkoulun toiminnan jatkuvuus on asetettu vaakalaudalle. Kyläkoulu on kalliimpi ylläpitokustannuksiltaan kuin suuri yksikkö. Kyläkoululla on kuitenkin tärkeä merkitys kyläyhteisön kannalta, mikä tuli esille lukuisissa esimerkeissä ja lausunnoissa, jotka työryhmä keräsi tausta-aineistoksi eri puolelta maata. Raportin pyrkimyksenä on esittää ideoita palvelujen uudelleenjärjestämiseksi siten, että koulu toimii kylän monitoimikeskuksena. Kyläkoulun on tulevaisuudessa hankittava olemassaolon oikeutuksensa. Koulujen on oltava omintakeisia ja niiden on erikoistuttava omista lähtökohdistaan (Pirhonen 1993, 5-6).

Kyläkoulujen olemassaoloa tutkivan raportin laadullinen tieto hahmottaa koulun toimintafunktiota sosiaalisessa ympäristössään. Näin muodostuu varsin monipuolinen ja tärkeä viitekehys tutkijalle.

Olen valinnut Pirhosen raportista muutamia kohtia, jotka esittelen seuraavaksi pohdiskellen samalla Haapaluoman koulupiirissä ilmeneviä vastaavia asioita liittyen koulun sosiaaliseen funktioon kyläyhteisössä ja sen taholta muodostuvia kodin ja koulun yhteistoiminnan tarpeita ja toteutumista. Tässä yhteydessä selkiytyy tutkielman alussa kehittämäni kaksi ajatusta: 1) koulu on malli, väline ja sosiaalisen elämän perusyksikkö 2) kasvatuksellinen todellisuus on niin laaja, että kouluelämän, kaiken kasvatuksen ja sosiaalisesti ihmiseksi kasvamisen yhteydessä tulisi puhua koulupiirin toiminnasta.

Pirhosen raportista valikoitujen asioiden vertaamisella Haapaluoman kouluun selvitetään samalla koulun spesifejä toimintoja, niiden merkitystä tekijöilleen, niiden jäsentymistä sosiaalisen organisaation malleiksi ja opituiksi kulttuuriperiaatteiksi jokapäiväistä elämää varten sekä koulun yhteyksiä kyläyhteisön eri tapahtumiin. Kaikkia näitä aspekteja pohdiskellaan kodin ja koulun yhteistoiminnan säätelijöinä ja samalla koulupiirimme toiminnan tarkasteluun avautuu valtakunnallinen näkökulma. Onhan Pirhosen raportti kooste koko maamme kyläkoulujen toimintafunktion perusteista. Niitä tarkasteltaessa löytyy vastaus Syrjälän ja Nummisen laadullisen tiedonetsinnän viidenteen kysymykseen:

5. Kuinka kohteen jokapäiväisen elämän tavat jäsentyvät verrattuna muihin tapoihin jäsentää sosiaalista elämää suuressa kohdejoukossa, muissa paikoissa ja muina aikoina (Syrjälä & Numminen 1988, 80).

Ajallisesti tämän kysymyksen vastaus jää tutkimuksessa suppeaksi. Asiain yhteydessä viitataan sen sijaan Haapaluoman Koti- ja kouluyhdistyksen toimintaan, koska yhdistyksen käytännön työ on suurelta osin juuri kodin ja koulun yhteistyötä. Kuitenkin yhdistyksen toimintaa ja sen vaikutusta kouluntyöhön kuvataan, mitataan ja pohdiskellaan myöhemmin erikseen vielä tarkemmin ja seikkaperäisemmin.

Pirhonen puhuu raportissaan yleisesti maamme kyläkoulujen toimintamahdollisuuksista. Koska koulumme on juuri vastaavanlainen pieni kyläkoulu, vertaan

tutkimuksessani vastaavien asioiden toteuttamista tai toteuttamatta jättämistä Peräseinäjoen Haapaluoman ala-asteen ja sitä ympäröivän kyläyhteisön sosiaali-integraatioon. Päätelmäni perustuvat lähinnä niihin omakohtaisiin havaintoihin, joita olen luokanopettajan, koulun johtajana ja Haapaluoman Koti- ja kouluyhdistyksen hallituksen puheenjohtajana tehnyt viranhaitovuosinani 1992-1996. Kun tekninen kuntataho pitää säännöllisesti yhteyttä koulunjohtajiin ja opettajiin, koululla työskentelevä henkilöstö on jatkuvasti tietoinen kaikista korjaus- ym. suunnitelmista, joita vuoden aikana ollaan toteuttamassa. Vastaavasti koulun ulkopuolisesta käytöstä saan koulunjohtajana kaiken tiedon, koska koulun johtajana myönnän kouluhuoneiston käyttöluvat ulkopuolisille.

Suomi on pienten koulujen maa. Lukuvuonna 1990-91 oli kaikista Suomen kouluista 64 prosenttia 1 - 3 -opettajaisia. Yleisin koulutyyppe on kaksio-pettajainen kyläkoulu (Pirhonen 1993, 7).

Haapaluoman koulu on näin ollen nykyään tyypillinen kaksio-pettajainen kyläkoulu. Koulussamme on tällä hetkellä 27 oppilasta 22:sta eri perheestä. Koulumme säilynee tulevaisuudessakin samankokoisena.

Kaksio-pettajaisessa koulussa on yleisimmin kaksi opetusryhmää, joista toinen muodostuu 1-2 luokista ja toinen luokista 3-6. Jako voi olla paikallisen tilanteen mukaan toisenlainenkin...Pienessä koulussa opettaja siis opettaa samanaikaisesti kahta tai useampaa vuosiluokkaa ja tätä kutsutaan yhdysluokkaopetuksesi (Pirhonen 1993, 7).

Haapaluoman ala-asteen opetusryhmäjako on nyt toista lukuvuotta sellainen, että toiseen ryhmään kuuluu luokat 1 - 3 ja toiseen 4 - 6. Huoltajat kyselevät usein opetusryhmien jakoon liittyvistä mahdollisista haitoista ja eduista. Myös tuntikehystä on yritetty yhteistoimin saada lisätyksi, että edes muutama oppitunti olisi järjestettävissä pienemmälle ryhmälle. Viime vuosina se on ollut mahdollista silloin, kun ala-asteiden yhteinen kiertävä englanninopettaja on koululla ja ottaa vuosiluokat 3-4 ja 5-6 omina yhdysluokkaryhminä englannin oppitunneille. Luokkajako ei ole helppo, koska

alaluokkien opettaja joutuu opettamaan 1-2-luokkalaisten lisäksi suurimman osan 3-luokkalaisten oppiaineista.

Työn helpottamiseksi noudatetaan vuosikurssijärjestelmää. Se tarkoittaa sitä, että esimerkiksi kolmasluokkalaiset opiskelevat joka toinen vuosi kolmannen luokan aiheita ja joka toinen vuosi neljännen luokan aiheita. Kielissä ja matematiikassa ja usein osassa äidinkielen osa-alueista käytetään kuitenkin aina oman vuosiluokan oppimateriaalia. Opettajan kannalta yhdysluokka on vaativa koulumuoto. Oppilaankin kannalta se on vaativa, mutta myös joustava ja itsenäiseen työskentelyyn perehdyttävä (Pirhonen 1993, 7-8).

Huoltajien kanssa on neuvoteltu kolmannella luokalla alkavien neljännen luokan oppimäärien edellytyksistä ja yritetty motivoida lapsia alusta asti tekemään tunnollisesti tehtävänsä, vaikka asiat voivatkin tuntua vaikeilta. Erityisesti kodin ja koulun yhteistavoitteena on ollut saada oppilaat harrastamaan paljon lukemista juuri tässä tilanteessa, jotta lukutaito kehittyisi. Opettajat ovat avoimesti kertoneet huoltajille tarvitsevansa myönteistä suhtautumista ja jatkuvaa yhteydenpitoa kodin ja koulun välillä kaikissa oppilaiden koulutyöhön liittyvissä asioissa, koska yhdysluokissa oppilaiden kohtelu ja huomioonottaminen yksilönä työrauhasta ynnä muusta asiallisesta koulutyöstä tinkimättä on hyvin vaativa tavoite. Ensisijainen ja luottamuksellinen yhteys kodin ja koulun välillä kaikissa kouluun ja lasten koulunkäyntiin liittyvissä asioissa ei ole aina kaikkien kohdalla sujunut parhaalla mahdollisella tavalla, mikä havaintojeni mukaan johtunee juuri siitä, etteivät huoltajat tiedä tarpeeksi yhdysluokkien opetuksen käytännön asioista.

Pieni koulu on joustavin erilaisille työtavoille. Eheytyks ja kokonaisopetus ovat viime vuosina olleet muotisansoja. Myös koulun seinien ulkopuolelle on uskaltauduttu entistä useammin. Yhdysluokan opetus on muodostunut usein liian kirjaisidonnaiseksi. Säästötoimet luovat tässä suhteessa pakostakin uutta. Hyvää etukäteissuunnittelua vaativa projektityöskentely lisääntyy ja se tarjoaa sopivin teemoin tehokasta vaihtelua (Pirhonen 1993, 47).

Haapaluoman ala-asteen opettajat pitivät kevätlukukaudella 1994 kaksi teemapäivää. Aiheina olivat luonnonopilliset sähköön liittyvät asiat ja toisena päivänä tutustuttiin

rakentamiseen ja eristämiseen. Kevätlukukauden 1994 aikana järjestimme myös hiihto- ja luistelupäivän. Koska yhdessäolo ja opiskelu koettiin miellyttäväksi ja onnistuneeksi, opettajat päättivät seuraavana vuonna järjestää teemaviikon, jonka aiheena oli kalastus ja kalatalous. Viikko toteutettiin yhdistyksen kanssa suunnitellen ja runsasta asiantuntijajoukkoa apuna käyttäen. Useat huoltajat osallituivat järjestelyihin. Viime kevättalvella järjestimme vastaavasti kierrätys- ja ympäristönsuojeluviikon ja ensi keväänä on tarkoitus toteuttaa maa- ja metsätalousviikko. Yhdistyksemme varapuheenjohtaja Hannu Mäkelä järjesti syksyllä 1995 koulullemme Jyllinkosken Sähkö Oy:ltä sähköautonesittelypäivän, jolloin kaikki oppilaamme saivat olla sähköauton kyydissä ja opettajat saivat ajella autolla koulun pihalla.

Koulujen säilyttämistä ja lakkauttamista vertailtaessa syntyy usein kiistaa siitä, miten kustannukset tulisi laskea. Usein kustannuslaskelmissa unohdetaan opettajien ja muun henkilöstön verotulot kunnalle. Kaksiopettajaisen koulun lakkautuksen jälkeen menetetään yleensä kolme työpaikkaa, jolla on myös välillistä vaikutusta kunnan muuhun elinkeinoelämään. Pielavedellä tutkittiin kyläkoulujen lakkautusta ja siellä todettiin, että seitsemän kyläkoulun lakkautuksella saataisiin kunnan nettomenoissa säästöä 997 000 markkaa eli 142 000 markkaa koulua kohti, ja tällöin olisi menetetty 21 työpaikkaa, joiden vuotuisesta 4,2 miljoonan markan palkkasummasta kunnalta olisi jäänyt saamatta liki 1000 000 markan verotulot. Todettiin, että kunnan kannalta pelkästään verotulojen menetys tekee lakkautuksen kannattamattomaksi (Pirhonen 1993, 17-20).

Lisäksi kunnan asukasluku olisi pudonnut 30 - 40 henkilöä. Uusi valtiosuusjärjestelmä antaa Pirhosen mukaan kunnille lisää vapauksia, mikä voi käytännössä merkitä sitä, että uusista kouluja koskevista säästötoimenpiteistä päätetään ja "erityislainsäädäntöä puretaan...johtokunnista voi päättää vapaasti ...koulutoimenjohtajaa ei tarvitse olla (1993, 20-21)."

Peräseinäjoen viime aikojen koulutuspolitiikan suunta ilmenee mm. Sammatin ala-asteen lakkauttamisesta vuonna 1992, johtokuntien lakkauttamisesta vuoden 1993 alussa, Siltalan ala-asteen lakkauttamisesta vuonna 1995 sekä sivistystoimen johtajan viran lakkauttamisesta vuonna 1995. Edelleen kustannusvertailussa vuodelta 1994

(liite 3) on nähtävissä, että Peräseinäjoella käytettiin rahaa oppilasta ja oppituntia kohden tuntuvasti vähemmän kuin Vaasan läänissä ja koko maassa. Peräseinäjoella oppilasta kohden käytetty summa oli 20756, vastaava summa Vaasan läänissä oli 22139 mk ja koko Suomessa 21672 mk. Oppituntia kohden Peräseinäjoki sijoitti 309 mk, Vaasan läänissä summa oli 342 mk ja koko maassa 372 mk. Vastaavanlainen, mutta ehkä hivenen koulutuspolitiittisesti myönteisempi on vastaava tilasto vuodelta 1995. (liite 4) Kunnan vakavaraisuus vuonna 1995 oli Tilastokeskuksen julkaisun (liite 5) mukaan -409 mk/ asukas mutta Vaasan läänissä vastaavasti +791 mk/asukas. Uusimman kuntatiedotteen mukaan (Anon. 1997, 2) kunnan vakavaraisuus on parantunut ja kuntaan on hiljattain perustettu uudelleen sivistystoimen johtajan virka, tosin virkanimikkeellä koulu- ja vapaa-aikatoimen johtaja.

Koti- ja kouluyhdistys lähetti keväällä 1995 sivistyslautakunnalle kirjeen, jossa yhdistys pyysi lautakuntaa selvittämään mahdollisuudet Haapaluoman ala-asteen säilyttämiseksi 3-opettajaisena, mutta kolmas virka lakkautettiin kesällä 1995. Kunnalla olisi ollut nykyhallinnollisessa tilanteessa mahdollisuus säilyttää koulumme 3-opettajaisena tai antaa tuntikehystä siinä määrin enemmän, että opetusryhmiä pienentämällä opetusta voitaisiin tehostaa. Koulullamme voisi toimia vuoden kerrallaan vaikkapa tiettyjen aineiden tuntiopettaja. Tämän tutkielmani aineisto käsittelee Haapaluoman Koti- ja kouluyhdistyksen ja koulumme toimintaa vuosina 1994-1996. Kuitenkin haluan todeta, että vuoden 1997 kevätpuolella kunnallisessa koulutuspolitiikassa tehdyt päätökset ovat merkittäviä varsinkin ala-asteiden opettajille, koska yläasteen ja lukion kaksi liikunnan lehtorin virkaa ja yksi teknisen työn opettajan virka on muutettu lukion ja peruskoulujen yhteisiksi viroiksi. Kuka tulevaisuudessa saa opettaa liikunnan ja käsityön tunnit ala-asteilla, on hyvin tärkeä kysymys. Mielessäni on suunnitelmia teknisen käsityön osa-alueiksi uutta opetussuunnitelmaa varten. Haluaisin opettaa lapsia korjaamaan muovi- ym. leluja. Kodin ja koulun yhteistyö tulisi korostumaan. Oppilaat toisivat huoltajien suostumuksella rikkoutuneita leikkikaluja koululle, jossa

oppilaat voisivat korjata niitä sekä teknisen käsityön tunneilla että mahdollisen käsityökerhon aikana: "Autohajottamo ala-asteella"

3.1 Kyläkoulun merkitys ja käyttötarkoitukset

Monien tutkijoiden mukaan maaseudun koululaitoksella on edelleen tärkeä merkitys ei vain lapsille, perheille ja opettajille vaan koko yhteisölle...Koulu on nähty meillä Suomessa ja muuallakin maailmalla kyläyhteisön identiteetin symbolina. Koulu on ollut yksi kylän kolmesta tärkeimmästä palvelusta. Koulun lakkauttaminen on isku paikallista identiteettiä kohtaan (Pirhonen 1993, 26-27).

Pirhonen esittää maaseudun palveluprojektin koulutyöryhmän kokoaman aineiston perusteella, että kouluja käytetään runsaasti muuhun toimintaa kuin varsinaiseen koulutyöhön. Näistäkin kyläkoulun sosiaalifunktioon liittyvistä aiheista otan esille vastaavia Haapaluoman kouluun liittyviä koulun käyttömuotoja.

Kansalais- ja työväenopistojen järjestämä opintotoiminta on yleistä kaikilla kyläkouluilla. Ilman kansalaisopistojen iltatoimintaa maaseudun asukkaiden keskinäinen kanssakäyminen ja kulttuuritoiminta olisi paljon vähäisempää (Pirhonen 1993, 51-52).

Haapaluoman ala-asteella toimii Seinäjoen kansalaisopiston alaisuudessa Peräseinäjoen osaston opintopiireinä kutomapiiri, naisten liikuntapiiri ja Haapaluoman kyläkuoro. Olen henkilökohtaisesti kolmatta vuotta ohjaamassa Haapaluoman kyläkuoroa. Kyläkuorossa on vain naispuolisia jäseniä ja heidän osallistujamääränsä on vaihdellut kuudesta kolmeentoista. Kyläkuoro edustaa oppilaittemme isoäitejä ja kun he säännöllisesti osallistuvat koulujemme juhlaohjelmien musiikkiesityksiin, on Koti- ja kouluyhdistys tarkoituksella huomionut, että koulumme juhlissa kohtaavat eri sukupolvet toisensa. Saan kuorolaisilta paljon henkilökohtaista palautetta koulun kasvatustoiminnan onnistumisesta, koska kuorolaiset edustavat sellaista ikäluokkaa, joka on saanut jämerän tapakasvatuksen ja osaavat arvostaa hyviä ja kohteliaita tapoja ja terveellistä elämäntyyliä. He ovat samalla yksi tärkeä osa kodin ja koulun yhteistoiminnassa. Opintopiireissä käydessään he kertovat usein avoimesti mikä heitä

on miellyttänyt ja mikä taas harmittanut. On kannustavaa kuulla mm., että viime vuosina Haapaluoman koulun oppilaat ovat alkaneet tervehtä vanhempia ihmisiä.

Haapaluoman koululla on Kannon (haastattelutieto 7.11.1996) mukaan ollut aikaisempina vuosina kansalaisopiston kivipiiri, jossa on hiottu Haapaluoman louhokselta löydettyjä lepodoliitti-, turmaliini- ym. korukiviä. Kivipiirin työtilat ovat olleet koulun kellarissa.

Jokaisen koulun on tulevaisuudessa hankittava olemassaolon oikeutuksensa joka päivä. Koulujen on oltava omintakeisia ja niiden on erikoistuttava omaehtoisesti. Koulut voivat kilpailla kunnan oppilaista erikoisosaamisellaan, Tällöin koulun pieni koko ei ole este, vaan pikemminkin kilpailuetu. Pienuus antaa paljon joustonvaraa (Pirhonen 1993, 49).

Haapaluoman koulupiirillä on oma kiinnostava menneisyytensä ja sen kulttuurisosiologinen viitekehys antaa monenlaisia koulupiirin omaleimaisuuden kehittämisideoita. Haapaluoman Koti- ja Kouluyhdistyksen yksi tavoite onkin ollut koulupiirin omaleimaisuuden kehittäminen. Louhoksen lepidoliittikivestä koulun oppilasyhteelle säveltämäni kotiseutulaulu on ensiesitetty Etelä-Pohjanmaan Opettajien Ammattiyhdistysten piirin vuosikokouksessa syksyllä 1993, Peräseinäjoen Kivimessuilla 1995 ja saman vuoden toukokuun lopulla Haapaluoman koululla pidetyssä sivistyslautakunnan kokouksessa, jossa yhdistyksemme esittäytyi lautakunnalle. Haapaluoman kyläkuoro on esittänyt Lepidoliitti-laulua muutamissa eläkeläisten juhlissa ja veteraanitilaisuuksissa. Myös teemaviikkojen aiheet ovat sisältäneet Haapaluoman tunnetuksi tekemistä. Useat huoltajat ovat osallistuneet aktiivisesti kyseisiin tapahtumiin, lasten kuljettamiseen ym. järjestelyihin. Kodin ja koulun yhteistyö on siten ollut aktiivista. Tutkielmani perehtyy myöhemmin tarkemmin yhdistyksemme toimintaan koulumme ja koulupiirimme omaleimaisuuden kehittäjänä, mikä on yksi tutkielmani alaongelmista.

Monilla kouluilla on nykyisin pallokenttiä, jääkiekkokaukaloita, luistinratoja, hoidettuja ja valaistuja hiihtolatuja, kiintorastireittejä, pururatoja, tenniskenttiä,

uimarantoja ja monia muita liikuntapaikkoja. Monet näistä on rakennettu kylien asukkaiden talkoovoimin kunnan antamista tarvikkeista. Myös kunnossapito on usein talkootyön varassa. Nuorisotoimi järjestää kouluilla kerhotoimintaa tai vapaamuotoista ajanvietettä. Kunta avustaa järjestöjä (Pirhonen 1993, 52).

Haapaluoman ala-asteen pihalla on koripallon-, lentopallon- ja talvisin jääkiekonpelualue. Pasto-Haapaluoman kylätoimikunta on järjestänyt lentopalloiltoja ja talvisin hiihtokilpailuja. Yhdistyksemme yksi toimintaperiaate on ollut pitää yllä hyviä suhteita eri järjestöihin ja kylätoimikunnan kanssa on järjestetty vuoden 1994 talvella yhteiset hiihtokilpailut. Koulun pihalta lähtee valaistu n. 2,5 kilometrin mittainen lenkkipolku läheiseen metsään ja talvisin se on hiihtolatuna. Kylätoimikunnan jäsenten kanssa on pyritty valvomaan ja ehkäisemään ilkivaltaa koulualueella ja turhaa mopoilua ja moottorikelkkailua luistelu- ja hiihtoalueilla. Yhdistys on lähettänyt kirjeen tekniselle toimistolle, jotta koulullemme rakennettaisiin jääkiekkokaukalo ja luistelualuetta laajennettaisiin. Kaukaloa ei ole vielä saatu, mutta luistelualuetta on laajennettu. Koulumme tiloissa toimii säännöllisesti 4h-yhdistyksen varhaisnuorten kerho ja nuorisotoimi järjestää määräajoin askartelu- ja liikunnanohjauspäiviä ja kursseja. Koulun omia kerhoja ei ole ollut kahteen vuoteen pienentyneen tuntikehyksen johdosta.

Pirhonen selostaa raportissaan kyläkouluilla toimivien kirjastopalveluiden merkitystä:

Menneinä vuosikymmeninä kirjastot toimivat useimmiten kouluilla. Kuusi-kymmenluvulta alkaen monet kunnat ovat ottaneet käyttöön kirjastoauton ja satoja sivukirjastoja on lakkautettu. Kirjastoautokunnissa autoilla on yleensä pysäkki kaikilla kyläkouluilla. Puolet Suomen kunnista on toistaiseksi järjestänyt kirjastopalvelunsa ilman kirjastoautoa. Näissä kunnissa sivukirjasto tai kirjaston lainausasema sijaitsee edelleen usein kyläkoulussa. Kirjasto on kylän kaikkien asukkaiden käytettävissä (Pirhonen, 1993, 52).

Haapaluoman koululla oleva lainausasema on avoinna torstaisin. Kirjasto on avoinna oppilaille iltapäivisin klo 13.00-14.45 ja kyläläisille klo 17.30-19.30. Kirjastonhoitajan ja opettajien yhteinen kasvatustavoite on saada oppilaat lukemaan kirjoja ja oppimaan hyvät käytöstavat kirjastossa asioimiseen. Olen tehnyt havaintoja, että samat kirjat ovat

hylläisissä jatkuvasti ja muutamat samat vanhemmat henkilöt käyvät lainaamassa kirjoja viikottain. Olen nähnyt harvoin nuoria kirjastossa ja kun heitä on siellä käynyt he ovat katselleet vain lehtiä tai kuvakirjoja. Kirjaston kävijämäärä on pienentynyt vuosi vuodelta ja kevätlukukauden alussa on kunnassa päätetty, että Haapaluoman sivukirjasto on enää avoinna vain torstaisin koulu-aikaan klo 13.00- 14.45. Kylätoimikunta ja myös Haapaluoman Koti- ja Kouluyhdistys voisivat hyvinkin tehdä vielä haastekampanjan kirjojen lukemista varten, jotta Haapaluoman koululla toimivan sivukirjaston iltatoiminta palautettaisiin. Tempaukseen voisi haastaa mukaan kaikki lukutaitoiset, koska Haapaluoman sivukirjastossa on kokoonsa nähden hyvä, eri ikäisille henkilöille tarkoitettu, kirjavalikoima.

Koulujen saatua entistä enemmän tietokoneita on ryhdytty yhdessä mm. kirjastojen ja kansalaisopistojen kanssa järjestämään tietotupatoimintaa. Kylän asukkaita koulutetaan ja opastetaan laitteiden ja ohjelmien hallintaan. Yhdysverkkojen luominen on nykypäivää ja tässäkin suhteessa kyläkoulut voivat toimia tiennäyttäjinä (Pirhonen 1993, 53).

Haapaluoman koululla on hyvät atk-laitteet, jotka on saatu hankituksi Johan G. Annalan säätiön avustusrahoilla. Koulumme laitteilla ei ole ollut toistaiseksi koulun ulkopuolisia käyttäjiä. Atk-opetuksessa koulumme on pyrkinyt asialliseen linjaan, mikä merkitsee sitä, ettei laitteita käytetä viihteenä esimerkiksi mukana asennettujen tietokonepelien pelaamiseen. Peräseinäjoen koulujen tietoverkotushanke on vasta aivan alkusuunnitteluvaiheessa. Koulumme opettajat ovat halukkaita tässäkin suhteessa etenemään vähitellen ja järkevästi, koska internet-yhteydet ovat suurelta osin viihdettä, vaikka niitä mainostetaan tietoverkkoina.

Koti ja kouluyhdistyksen syyskokouksissa on kahden vuoden aikana sisällytetty koulun työsuunnitelmiin kasvatustavoitteeksi taideaineiden tehostettua opetusta luovuuden korostamiseksi kaupallisen viihteen oppilaita passivoivia vaikutuksia vastaan. Koulullamme ei ole ollut kyläyhteisöä palvelevaa tietotupatoimintaa.

Keväällä 1996 pidetyssä koulunjohtajien ja rehtorien kokouksessa käydyistä atk-ohjelmien koulukäyttöön liittyvistä puheenvuoroista tein sellaisen johtopäätöksen, että lukuvuoden 1995-1996 aikana koulumme opetuksessa oli käytetty tietokoneohjelmia opetuksen apuna enemmän kuin muilla kouluilla. Tämän asian suhteen olen havainnut, että joillakin huoltajilla on käsitys, että koulussamme on liian vähän atk-opetusta. Koulullamme on kolme PC-konetta ja tehokas opetus edellyttäisi, että niitä olisi tuntuvasti enemmän oppilamäärään nähden.

Koulut toimivat ja voivat toimia yhä useammin myös kunnallisen ympäristötoimen tukipisteinä kyläkauppojen ohella. Jätekontit voidaan sijoittaa myös koulun tontille sopivaan paikkaan. Lasin- ja paperinkeräyspisteet ja osin myös kotitalouksien ongelmajätesäiliöt voidaan sijoittaa koulujen lähelle. Myös jonkinlainen kierrätyspiste voi toimia koulun tiloissa, jos sopiva tila löytyy (Pirhonen 1993, 55).

Haapaluomalla on koulun jätteille varattu 400-litrainen jätesäiliö, joka tyhjenetään määräajoin. Koululla ei ole ollut kierrätys-, uusiokäyttö- eikä ongelmajätteiden keräystä, mutta aivan hiljattain uuden jätelain velvoitteiden johdosta asiaa on alettu suunnittelemaan ja teknisen kuntatahon henkilö on käynyt kysymässä jätepaperin, lasin ja metallijätteen keräysastioille mahdollisia sijoituspaikkoja.

Kunnat järjestävät ja tukevat sekä linja-autojen että taksien joukkoliikennepalveluja. Usein toimitaan yhdessä koulujen kanssa niin, että vuorojen aikataulut sovitaan koulujen alkamis- ja päättymisaikojen mukaan (Pirhonen 1993, 56).

Haapaluoman koululla on n. 60 % oppilaista koulukuljetuksessa. Kuljetuksesta huolehtii linja-autoliikennöitsijä ja koulutaksi. Nurmon rajalta Kalliokoskentieltä tulevien oppilaiden on vaihdettava linja-autoa päästäkseen Peräseinäjoen keskustasta Paston kautta Haapaluomalle kulkevaan linja-autoon. Koulutaksi huolehtii niiden oppilaiden välikuljetuksista, joiden koulupäivä päättyy klo 12.45. Linja auto kulkee iltapäivisin hieman yli klo 15.00. Samaan aikaan on autojen kyydeissä muita matkustajia. Kuljettajien ja koulun sekä huoltajien yhteistyötä on tarvittu aika ajoin

oppilaiden hyvän käyttäytymisen unohtuessa. Myös yhdistyksemme on käsitellyt turvavyön käyttöön ym. kuljetukseen liittyviä asioita.

koulut ovat sekä kunnallis- että valtiollisten vaalien äänestyspaikkoja. Näillä ihmisiä lähellä olevilla äänestyspaikoilla on tärkeä merkitys kyläläisille. Vaikka postiaänestys on joustava äänestystapa, ovat postiaänestyspaikat usein vain taajamissa. Maaseudun asiamiesposteissa ei äänestystä voida nykyisin järjestää (Pirhonen 1993, 56).

Haapaluoman koulu on koulupiirin henkilöille äänestyspaikka. Koulun vintillä säilytetään äänestyslippujen urnia ja äänestyksessä käytettäviä näkösuojia. Vuosien 1992 - 1996 aikana olen ollut avaamassa ovia tai muuten nähnyt vaalilautakunnan jäsenten järjestelevän kunnallisvaaleja, eduskuntavaaleja ja presidentin valitsijamiesvaaleja. Myös kirkollisvaalit on järjestetty koulullamme.

Seurakunnat järjestävät kouluissa alle kouluikäisille päiväkerhoja, jotka koontuvat 1-2 kertaa viikossa, sekä tyttö- ja nuorten kerhoja... Monilla kouluilla järjestetään kinkereitä sekä diakonia- ja lähetyspiirien tilaisuuksia (Pirhonen 1993, 57-58).

Peräseinäjoen seurakunta käy 1 -2 kertaa vuodessa pitämässä koulussamme päivänavauksen. Koululaiskinkereitä järjestetään vähintään kerran lukuvuodessa ja muille seurakuntalaisille iltatilaisuuksia 1-2 kertaa vuodessa. Papit, diakonissa ja nuorisotyöntekijät ovat käyneet kutsuttuina puhujina koulun itsenäisyys- tai äitienpäiväjuhlissa ja lukuvuoden aikana on viikottain Haapaluoman ala-asteella toiminut seurakunnan eläkeläisten piiri ja alle kouluikäisten iltapäiväkerho. Viime vuonna seurakunta järjesti 1..nä adventtisunnuntaina koulullamme perhejumalanpalveluksen.

Haapaluoman koti- ja kouluyhdistyksen toiminta on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumatonta, mutta muutamien huoltajien kanssa teemme koulun puitteissa seurakunnan tilaisuuksien järjestämisessä yhteistyötä. Myös Haapaluoman ala-asteen oppilaat ovat käyneet koululaisjumalanpalveluksissa esiintymässä. Tässäkin toiminnassa on ollut yhteydenpitoa kotien kanssa ja koulun puolesta on toteutettu huoltajien toivomusten mukaisia järjestelyitä.

Kylissä toimii monenlaisia yhdistyksiä mm. nuorisoseuroja, maatalouden järjestöjä, poliittisia yhdistyksiä, kalastuskuntia, metsästysseuroja ja liikuntajärjestöjä. Kaikille näille koulu on tärkeä kokoontumispaikka varsinkin, jos kylässä ei ole esim. seuraintaloa (Pirhonen 1993, 58).

Haapaluomalla nuorisoseuratoiminta on lakannut, mutta Peräseinäjoen Maa- ja Kotitalousnaisten koulupiirin väki ovat tarmokkaasti liikkeellä järjestämässä monenlaisia tilaisuuksia koulullamme. Heidän joukossaan on oppilaiden huoltajia ja isovanhempia ja koulullamme toimivan kyläkuoron jäseniä. Aivan hiljattain järjestöllä oli koulullamme jokavuotiset myyjäisensä ja piakkoin myös joulujuhlansa.

Vaikka kansalaisopiston opintopiirinä toimivan kyläkuoron virallinen kokoontuminen on syksyisin lukuvuodelle määrättyjen oppituntien puitteissa päättynyt, jatkamme edelleen joulumusiikkiohjelmiston harjoittelua sekä järjestön että koulun joulujuhliin. Maa- ja Kotitalousnaisten joulujuhlan musiikkiohjelmavastuun lisäksi on jostain minulle ilmoittamattomasta syystä tullut pyyntö neljänä perättäisenä vuotena olla tilaisuudessa joulupukkina. Järjestö on pyytänyt myös koulumme oppilaita tilaisuuksiinsa esiintymään ja antanut tuntuvia rahalahjoituksia yhdistyksellemme oppilaiden opintoretkeä varten. Koti- ja kouluyhdistyksen voisi tehdä aktiivisemmin yhteistyötä Maa- ja Kotitalousnaisten kanssa, koska he osaavat paljon sellaisia taitoja, joiden opettamisesta olisi hyötyä niin lapsille kuin aikuisillekin.

Kylätoimikunnat syntyivät usein juuri pelastamaan kylän koulua. Alusta alkaen koulun ja kylätoimikunnan yhteistyö on ollut kiinteää. Opettajat ovat usein olleet toiminnassa mukana. Koulu on tarjonnut kokoontumistilat ja toimisto- ja monistuspalvelua (Pirhonen 1993, 58).

Koulupiirissämme toimii Pasto-Haapaluoman kylätoimikunta, joka pitää kokouksiansa koululla. Kylätoimikunta käy kunnan virkamiesten kanssa vuosittain kylän kehittämis- ja suunnittelukokouksia, joihin suuri osa koulumme oppilaiden huoltajista osallistuu. Ainakin osa kokouksista on pidetty Haapaluoman ala-asteella. Koti- ja kouluyhdistys on tehnyt tiivistä yhteistyötä kylätoimikunnan kanssa koulualueella esiintyneen levottomuuden ja ilkeiden kurissapitämiseksi. Järjestöt ovat pitäneet

myös yhteiset hiihtokilpailut. Osa oppilaista ja huoltajista on osallistunut kylätoimikunnan lentopalloiltoihin.

3.2 Toistaiseksi toteutumattomia mahdollisuuksia

Pirhosen (1993,53-61) raportissa luetellaan muitakin kyläkouluilla toteutettavia toimintamuotoja. Seuraavia toimintoja ei ole tietääkseni koskaan järjestetty Haapaluoman ala-asteella:

(allekkain harvennus tämän kirjoittajan)

Taideopetus: Kunnat ovat järjestäneet myös musiikki- ja kuvataideopetusta kyläkouluissa.

Päivähoito: Monilla kouluilla on kunnallinen päiväkotitai ryhmäperhepäivähoidon toimipiste. Monesta keittolasta toimitetaan ruokaa päiväkottiin.

Esiopetus: Kuusivuotiaiden esiopetus on maaseudulla toteutettu usein yhteistyössä kyläkoulun kanssa.

Vanhusten kotihoidon tukipalvelut : Kodinhoitajat tai kotiaivustajat hakevat koululta lämpimän aterian ja vievät sen vanhuksille...Vanhukset voivat käydä myös itse kouluissa syömässä.

Terveyspalvelut: Lasten neuvolatoiminta on yleisesti järjestetty kouluilla...Kouluterveydenhoitajan vastaanottopäivänä voitaisiin ottaa vastaan myös muita kyläläisiä. Verenpainemittaukset, lääkitykset, rokotukset ja muut vastaavat toiminnot voi helpommin hoitaa koululla. Lääkärien vastaanottoja on järjestetty kouluissa...

Ympäristönsuojelu: Koulut toimivat ja voivat toimia yhä useammin myös kunnallisen ympäristötoimen tukipisteinä kyläkauppojen ohella.

Väestönsuojelu: Kriisiaikojavarten on laadittu kunnittain väestönsuojelusuunnitelmat. Niissä kyläkoulut ovat usein keskeisiä toimintakeskuksia. Evakointien aikana ovat koulut olleet ensimmäisiä etappi- ja huoltopaikkoja.

Myös maanpuolustuksesta vastaavilla on omia suunnitelmia koulujen käytöstä (Pirhonen 1993, 53-55).

Kouluterveydenhoitajan toimesta on koulullemme lähetetty joditabletteja, jotka on säilytettävä lukollisessa kaapissa ja joita on nautittava vain viranomaisten keho-

tuksesta välittömästi mahdollisen radioaktiivisen saastelaskeuman saapuessa radioaktiivisen jodin kilpirauhasvaikutuksen ehkäisyyn.

Asioimispalvelupiste: Kouluille sopivat info- tai asioimispisteet, joista voi saada tietoja kunnan toiminnoista, erilaisia lomakkeita sekä mm. Kansaneläkelaitoksen ja verotoimiston palveluja. Asiakas- ja neuvontatilaisuudet, erilaiset järjestöneuvontaorganisaatiot, aikuis- koulutusorganisaatiot ja kaupparyhmittymät ovat kyläkouluissa voineet järjestää omia tilaisuuksiaan.

Perhejuhlat: Tarjoamalla entistä enemmän koulujen tiloja syntymäpäivien, häiden, hautajaisten ja muiden perhejuhlien kokoontumispaikaksi, koulut voivat saada lisätuloja.

Yritystoimintaa: Kouluilta vapautuu joskus tiloja, joita voi käyttää myös yritysten toimitiloina. Kyläkauppa, asiamiesposti, jokin pienyritys, baarikin ovat esimerkkejä näistä toiminnoista.

Matkailutoiminta: Koulujen loma-aikoina kouluja voitaisiin hyvin käyttää myös majoitustiloina.

Leirikoulut : Leirikoulut voivat olla koulujen omaa toimintaa, koulujen välistä yhteistyötä tai myös keino kartuttaa koulujen tuloja...Maaseudun kyläkoulu voi hyvin myydä leirikoulupalveluja asutuskeskusten kouluille. Opetus, majoitus ja ruokailu on toteutettavissa joustavasti ja leirikoulu tulee vierailijoille edullisemmaksi kuin ostopalvelut muualta.

Näyttelyt: Koulujen loma-aikana järjestetään jo nykyisin monilla kouluilla yksittäisten taiteilijoiden tai taiteilijaseurojen näyttelyitä. Esimerkiksi Retretti aloitti koulutiloissa Punkaharjulla. Näyttelytoiminnan laajentaminen edellyttää kuitenkin hyvää markkinointia (Pirhonen 1993, 55-56).

Haapaluoman koulupiiri voisi hyödyntää monipuolisemmin kouluamme ja yhdistys voisi olla aktiivisesti yhteistyössä eri järjestöjen kanssa: juhlien, teemapäivien, kurssien ym. tilaisuuksien järjestämisessä ja samalla hankkia tuloja yhdistykselle.

4 HAAPALUOMAN DIDAKTIS-HALLINNOLLINEN VIITEKEHYS

Kangasniemen (1972, 181) mukaan vuonna

1898 annettiin asetus, joka velvoitti maalaiskunnat jakamaan alueensa koulu-
piireihin ja perustamaan kuhunkin piiriin kansakoulun, jos siihen pantaviksi on
ilmoitettu vähintään 30 kouluikäistä lasta. Nyt alettiin vaatia kouluja.

Haapaluomalla oltiin innokkaimpia:

Ensimmäisenä ennättivät peräseinäjoenkyläläiset kuntansa (Alavuden) 'kimppuun',
mutta vastaus oli kieltävä. Alavus sen sijaan ehdotti, että Peräseinäjoenkylä
olisi liitettävä Peräseinäjoen kuntaan, johon se kirkollisestikin kuului. Neljän
vuoden kuluttua tuo liitos toteutuikin ...Peräseinäjoenkylän koulu avattiin 1904.

Kunta ja koulu eivät järjestäneet Haapaluoman koulun 90-vuotisjuhlaa, mutta vuonna
2004 luultavasti koululla on 100-vuotisjuhla. Koti- ja kouluyhdistys voisi jo parin
vuoden kuluttua aloitella juhlavalmistelujen alustavan suunnittelun.

Haapaluoman kansakoulu on täten Peräseinäjoen toiseksi vanhin, koska Kangas-
niemen (1972, 180) mukaan Peräseinäjoen ensimmäinen kansakoulu, Viitalan koulu,
rakennettiin v.1892.

Peräseinäjoella oli Hannulan ym. (1973, 1 - 8) vuonna 1945 12 kansakoulupiiriä,
mutta vuonna 1973 niitä oli enää vain 7. Haapaluoman koulupiiriin on vuoden 1985
koulutoimen johtosäännön mukaan yhdistetty Paston koulupiiri (Anon. 1985, 2).
Haapaluoman koulupiirin rajasta on kyseisessä Peräseinäjoen kunnan koulu-
suunnitelmassa v.1973 mielenkiintoisia mainintoja, joiden mukaan koulupiirin raja
lännessä kulkee Lättinevan kautta Vähä-Kalajärveen ja siitä Salmen sillan yli
Kalajärven Selkäsaareen. Kangasniemen (1972, 11) mukaan vuonna 1961 valmis-
tuivat Kalajärvien rakennusuunnitelmat, joiden mukaan vuonna 1971 alettiin Perä-
seinäjoen Kalajärvistä tehdä Kyrönjoen säännöstelyallas. Koulupiirirajana mainittu
Salmen sillan seutu on ollut aikoinaan hyvin kaunista aluetta. M. Hämäläisen

(henkilökohtainen tiedonanto 7.11.1996) mukaan alueella oli kuin pieni Punkaharju. Pioneerit räjäyttivät sillan ja vesi laskettiin altaaseen vuonna 1974. Samoihin aikoihin oli rakennettu uusi maantie Peräseinäjoelta Alavudelle. Nykyään tie kulkee Haapaluoman koulusta noin sadan metrin päässä koulun pohjoispuolitse. Näin ollen Peräseinäjoen kunnan koulutoimen johtosääntö vuodelta 1985 (Anon.1985, 2) tuntuu hyvin muodolliselta, koska siinä määritellään edelleen Haapaluoman koulupiirin län-sirajaksi Vähä-Kalajärvi ja Salmen silta, vaikka niitä ei ole ollut enää olemassa yli kymmeneen vuoteen. Haapaluoman koulun sijainniksi sanotaan samassa asiakirjassa "0,6 kilometriä Haapaluoman risteyksestä pohjoiseen", vaikka kyseisen tien Kalajärven puoleinen pää oli katkaistu niinkään yli kymmenen vuotta aikaisemmin ja uusi tie kulkee koulun pohjoispuolelta.

T. Pirjatanniemi (henkilökohtainen tiedonanto 9.10.1996) muisteli aikoja, jolloin koulullamme oli 140 oppilasta ja viisi opettajaa. Usein puhutaan kansakoulunopettaja Onni A. Salosesta, joka Kangasniemen (1972, 184) mukaan tuli Haapaluoman koululle opettajaksi ja toimi yhdessä vaimonsa kanssa opettajana yhtäjaksoisesti 36 vuotta. Harvemmin kuulee puhuttavan koulumme ensimmäisestä opettajasta Vihtori Kivimäestä, joka toimi koulussamme sen perustamisesta alkaen vuoteen 1920, vaikka hän oli Maalaisliiton ensimmäinen puoluesihteeri ja Peräseinäjoen kunnan ensimmäinen kunnanvaltuuston puheenjohtaja (1972, 183). Vuosina 1970-1981 on Haapaluoman koulun oppilasmäärä ollut Hannulan ym. (1972, 45) mukaan enimmillään 41 oppilasta lv.1978-79 ja pienimmillään 26 oppilasta lukuvuonna 1980-81. Luokanopettajia on tuolloin ollut enimmillään 3 ja vähimmillään 2 ja he ovat opettaneet perusopetusryhmiä, jotka ovat muodostuneet 1-2-, 3-4- ja 5-6-luokista tai 1-2 - ja 3-6-luokista.

"Oppilaitakin riittää mukavasti, ihmisalkioita koko joukko...ja naapurikylästäkin lisää saatiin, Paston koulupiiristä kai parhaimmat (Sepponen, H. 1988)."

Oppilaitos ja opettajarekisterien (Anon.1981-1996) mukaan koulumme oppilasmäärä on aluksi vaihdellut vuosina 1981-85 ollen 28 - 32 ja kohonneen Paston koulupiiriläisten Haapaluoman kouluun tulemisen jälkeen 45:een, jolloin koulu muuttui 3-opettajaiseksi. Lukuvuonna 1987-88, peruskouluaikana, oppilaita on ollut eniten eli 52 ja tuona lukuvuotena koulullamme on ollut 4 luokanopettajaa. Vuodesta 1988 vuoden 1996 loppuun oppilasmäärä on aluksi ollut 47 ja nykyhetkellä 27. Koulumme muuttui kaksiopettajaiseksi syksyllä 1995, jolloin oppilaita oli enää 32 ja nyt opettajien ja oppilaiden määrä on sama kuin kansakouluajan viimeisinä vuosina ja peruskoulun alkuaikoina eli lukuvuonna 1996-1997 koulumme on enää 2-opettajainen ja oppilaita on vain 27. Muuttotappiot ovat koskeneet yhtäläillä koko kuntaa kuin myös koulupiiriämme: viidessä vuosikymmenessä yli 130:n oppilaan määrä on pudonnut vajaaseen 30:een.

4.1 Koulun toiminta-ajatus

Koulumme toimintaa peruskouluna sekä lasten opetus- ja kasvatusympäristönä

kuva 12.9.1995 koulun työsuunnitelmaan liittyvä koulun toiminta-ajatus:

Peräseinäjoen kunnan Haapaluoman ala-aste...Koulun toiminta-ajatus...koulu on 2-opettajainen ja n. 30 oppilaan koulu. Koululla käy erityisopettaja, jolle on varattu 3 oppituntia viikossa ja EN-opettaja opettaen 4 tuntia viikossa. Koululla on yhdistelmätyöntekijä keittäjä-siivooja ja kiertävä talonmies. Koulu toimii sivistystoimen päävastuualueen johtosäännön ja kunnan hallintosäännön sekä peruskoululakien ja asetusten mukaan ala-asteen opetusta ja kasvatusta antavana kodin kasvatustyötä tukevana kouluna turvaten oppilaiden perustiedot ja tarjoamalla mahdollisuuksia vapaa-ajan toimintaan ja kulttuurielämyksiin. Kodin ja koulun yhteistyössä painotetaan koulupiirin omaleimaisuutta ja kodin ja koulun luottamuksellista asioiden hoitoa oppilaiden parhaaksi. Koulusta pyritään luomaan yhteisö, jossa vallitsee asiallinen ja tunnollinen ilmapiiri, jossa jokainen viihtyy ja tuntee itsensä hyväksytyksi, mutta tuntee myös vastuunsa yhteisistä asioista. Koulu noudattaa vielä, pieniä muutoksia lukuunottamatta, vanhaa v. 1986 hyväksyttyä opetussuunnitelmaa (Anon.1995b).

5. HAAPALUOMAN KOTI- JA KOULUYHDISTYS R.Y.

"Voiraanhan me ainakin kokeella (Mäkelä H. henkilökohtainen tiedonanto 19.1.1994) "

Tässä kappaleessa kuvataan Haapaluoman Koti- ja Kouluyhdistyksen perustamista, hallintoa, suunnitelmia ja yhdistyksen toimintaa.

Koulullamme oli koulun johtajana ja luokanopettajana lukuvuoden -92 alusta syyslukukauden -93 loppuun KK Arto Rundgren. Hän siirtyi Kihniän ala-asteelle lukuvuoden vaihtuessa ja minut valittiin Haapaluoman ala-asteen johtajaksi 2.1.1994 lukien. Tällöin koulumme oli kolmiopettajainen ja väliaikaisina luokanopettajina toimivat KK Johanna Tupila ja sosiaalikasvattaja Johanna Vähäsalo. Lähetimme 11.1.1994 oppilaiden koteihin kutsun saapua 19.1.1994 pidettävään vanhempainiltaan, joka oli samalla Haapaluoman Koti- ja Kouluyhdistyksen perustamiskokous (liite 6). Minulla oli kokemusta jo kahden vastaavan yhdistyksen toiminnasta aikaisemmilta vuosilta Muhoksen Hyrkin ala-asteella ja Kannuksen Mattilan ala-asteella. Esittelin asian huoltajille ja ajattelin kaiken sujuvan mutkattomasti. Kokouksen ilmapiiri oli aluksi hieman epäilevä ja muutamat huoltajat esittivät arvailuja, jotta kannattaisiko kyseistä yhdistystä perustaa. Muutaman puheenvuoron jälkeen huoltaja Hannu Mäkelä tuumasi: " Voiraanhan me ainaki kokeella."

5.1 Yhdistyksen perustamiskirja ja säännöt

Yhdistyksen perustamiskirjan (liite 7) allekirjoitti ja samalla yhdistyksen säännöt (liite 8) hyväksyi yhteensä 22 täysi-ikäistä henkilöä, joista 19 oli huoltajaa ja kolme opettajaa. Yhdistyksen säännöt laadittiin valtakunnallisten mallisääntöjen mukaan ja niissä mainitaan yhdistyksen nimeksi Haapaluoman Koti- ja Kouluyhdistys ja kotipaikaksi Peräseinäjoki. Säännöt sisältävät yhdistyksen tavoitteet ja toimin-

taperiaatteet sekä hallinnolliset menettelytavat. Yhdistyksen sääntöjen muuttamisesta on päätettävä yhdistyksen kokouksessa vähintään 3/4 äänen enemmistöllä annetuista äänistä. Yhdistyksen purkautumisesta on päätettävä kahdessa vähintään kahden kuukauden väliajoin pidettävässä yhdistyksen kokouksessa 3/4 äänen enemmistöllä annetuista äänistä ja yhdistyksen mahdollisesti purkautuessa käytetään sen varat Haapaluoman ala-asteen tai sen toimintaa jatkavan koulun oppilaiden hyväksi yhdistyksen viimeisen kokouksen päättämällä tavalla. Sääntöjen lisäksi yhdistys toimii voimassaolevan yhdistyslain mukaan.

5.2 Yhdistyksen tavoitteet ja toimintasuunnitelmat

Yhdistyksen tarkoitus on edistää kodin ja koulun yhteistyötä, tukea koulun harrastus-, kulttuuri-, kasvatus- ja opetustyötä sekä kehittää koulun ja koulupiirin omaleimaisuutta. Tarkoituksiaan varten yhdistys voi järjestää juhlia, tiedotus- ja koulutustilaisuuksia sekä retkiä ja erilaisia tapahtumia. Toiminnassaan yhdistys on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton. Olen laatinut syyskokouksia varten sääntöjen edellyttämän toimintasuunnitelman aina seuraavaa toimintavuotta varten. Yhdistyksen tili- ja toimintavuosi on sama kuin koulunkin eli se alkaa 1. päivä elokuuta ja loppuu 31. päivä heinäkuuta. Toimintasuunnitelmiin on sisällytetty talkoita, vanhempainiltoja, myyjäisiä, arpajaisia, kilpailuja, muonitusta, retkiä, koulun teemaviikkojen ja juhlien järjestelyä, esiintymisiä stipendien ym. avustusten jakamista sekä tiedottamista koskevia päätöksiä. Eri tapahtumien toimintaa on suunniteltu ja valmisteltu ja työnjaosta on päätetty sekä hallituksen kokouksissa että huoltajien ja opettajien ylimääräisissä kokouksissa ja vanhempainiltaisuuksissa. Yleensä neuvottelen ensin opettajien kanssa ennenkuin lähetän kokouskutsut ja asialistat huoltajajäsenille. Toiminnan käytännön tarkoituksena on kuitenkin ollut mahdollisimman avoin kodin ja koulun suhteen molemminpuolinen tiedonkulku, koska toimintaideoita toivotaan jatkuvasti lisää.

5.3 Yhdistyksen rekisteröinti ja jäsenyys valtakunnallisen Vanhempainyhdistysten Liitossa

Yhdistyksen perustamiskokouksen hyväksymien sääntöjen 5. §:n mukaan yhdistys liittyy valtakunnallisen Koululaisten Vanhempien Liiton jäseneksi. Tämä katsottiin aiheelliseksi, koska kyseinen liitto lähettää jäsenyhdistyksilleen vuosittain monenlaista ajankohtaista tiedotetta ja materiaalia, järjestää koulutus- ja tiedotustilaisuuksia sekä neuvoo ja avustaa jäsenyhdistyksiään eri asioissa ja hankkeissa. Koululaisten Vanhempien Liiton johtokunta hyväksyi kokouksessaan 23.4.1994 Haapaluoman Koti- ja Kouluyhdistyksen liittonsa jäseneksi. Perustamiskokous päätti rekisteröintihakemuksen jättämisestä yhdistysrekisteriin, koska rekisteröidyllä yhdistyksellä on laillinen oikeus nimismiehen luvalla järjestää arpajaisia. 27.4.1994 päivätty rekisteri-ilmoitus hyväksyttiin patentti- ja rekisterihallituksessa 2.10.1995 ja yhdistys hyväksyttiin merkittäväksi yhdistysrekisteriin (liite 9) ja niin yhdistyksestä tuli Haapaluoman Koti- ja Kouluyhdistys r.y.

5.4 Yhdistyksen hallinto, luottamushenkilöt sekä muut jäsenet

Yhdistyksen syyskuussa pidettävässä vuosikokouksessa valitaan yhdistyksen hallituksen puheenjohtaja vuodeksi kerrallaan ja hallituksen jäsenet erovuoroisten tilalle. Hallitukseen kuuluu puheenjohtajan lisäksi neljä muuta jäsentä. Jäsenet valitaan kahdeksi vuodeksi kerrallaan ja heistä on vuosittain puolet erovuorossa. Syyskokous valitsee yhden tilintarkastajan ja varatilintarkastajan tarkastamaan kuluvan toimintavuoden hallintoa ja tilejä. Kokous päättää jäsenmaksun määrästä, ilmoituslehdessä sekä vahvistaa talousarvion ja toimintasuunnitelman kuluvaa toimintavuotta varten.

Yhdistyksen hallitus valitsee keskuudestaan varapuheenjohtajan. Sihteerin ja rahastonhoitajan yhdistys voi valita joko keskuudestaan tai yhdistyksen ulkopuolelta.

Olen ollut yhdistyksen hallituksen puheenjohtaja yhdistyksen toiminnan alusta asti. Samoin rahastonhoitajana on koko yhdistyksen toiminnan ajan ollut Birgitta Javanainen ja sihteerinä Aila Köykkä sekä rahastonhoitajana toimistopäällikkö Esko Alanen Peräseinäjoen Osuuspankista. Kahden toimintakauden ajan oli Hannu Mäkelä hallituksen varapuheenjohtaja ja hänen seuraajana oli toimintavuoden 1995-96 ajan Ritva Jaskari.

Nykyisen toimintakauden ensimmäinen hallitus valitsi kokouksessaan 16.9.1996 kolmanneksi varapuheenjohtajaksi Laila Hautamäen. Muina hallituksen jäseninä ja varajäseninä ovat aikajärjestyksessä olleet: -94 jäsenet: Marjaana Ylimäki ja Unto Javanainen, varajäsenet: Jorma Rantala ja Johanna Tupila. -94-95: jäsenet: Ritva Jaskari, Unto Javanainen, Aila Köykkä, varajäsenet: Jorma Rantala ja Merja Alaperä. -95-96: jäsenet: Laila Hautamäki, Aila Köykkä, Ritva Jaskari ja Unto Javanainen, varajäsenet: Merja Alaperä, Pentti Kujala ja Terttu Rintala. 96-97: jäsenet: Aila Köykkä, Laila Hautamäki, Veli-Matti Pasto ja Marjaana Ylimäki ja varajäsenet: Merja Alaperä, Pentti Kujala ja Terttu Rintala.

Sääntöjen mukaan yhdistyksen varsinaisiksi jäseniksi voivat liittyä kaikki yhdistyksen toimintaan myönteisesti suhtautuvat koulupiirin huoltajat tai muut täysi-ikäiset henkilöt, jotka maksavat vuosittain yhdistyksen syyskokouksen määräämän jäsenmaksun hallituksen määräämän päivämäärään mennessä. Aluksi kahden toimintavuoden vuosimaksu oli 20 mk /henkilö ja syksyllä -95 sen määrä korotettiin 30:ksi markaksi. Esimmäisenä toimintavuotena jäseniksi liittyi 39 henkilöä, toimintakaudella -94-95 heitä oli 36 henkilöä, 95-96 vastaava määrä oli 30 ja nyt toimintakauden 96-97 jäsenmäärä on 26. Tammikuussa yhdistyksen toiminnan alkaessa koulussamme oli 39 oppilasta 30:stä eri perheestä. Perustamiskokoukseen osallistui 60:stä huoltajasta 19 eli vajaa kolmasosa. Yhdistyksen perustamiskirjan allekirjoittaneet 19 huoltajaa edustivat 16:tta eri perhettä, joten koulupiirin perheet olivat aloituskokouksessa edustettuina hiukan yli 50 %:sesti. Myöhemmin perheet ovat olleet edustettuina n. 75 - 80 prosenttisesti.

Suhteellinen yhdistyksen jäsenten lukumäärän lisääntyminen koulumme huoltajien yhä pienenevään määrään ei kuitenkaan ole käytännössä merkinnyt toiminnan muuttumista aktiivisemmaksi.

5.5 Yhdistyksen kokoukset ja tiedottaminen

Kutsu yhdistyksen kokouksiin on lähetettävä kirjallisesti kullekin jäsenelle vähintään seitsemän päivää ennen kokousta ja/tai ilmoitettava kokouksesta vuosikokouksen määräämässä lehdessä niinkään vähintään seitsemän päivää ennen kokousta. Yhdistyksen ylimääräinen kokous pidetään milloin hallitus katsoo sen aiheelliseksi tai vähintään yksi kymmenesosa jäsenistä sitä mainitsemiaan asioita varten pyytää. Vuosikokous on syyskuussa ja siinä käsitellään sääntömääräiset asiat. Hallituksen tulee puheenjohtajan tai hänen estyneenä ollessaan varapuheenjohtajan kutsusta kokoontua vähintään kahdesti lukukaudessa. Kokous on päätösvaltainen jos puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja ja vähintään puolet jäsenistä on paikalla.

Yhdistyksen kokousten päätöksistä tiedotetaan koteihin oppilaiden mukaan jaettavin monistein. Kunnan eri hallintokunnille ja viranomaisille tehdyistä aloitteista ja kirjeistä olen vienyt otteet kunnanvirastoon henkilökohtaisesti. Yhdistykselle tulevat tiedotteet, kirjeet ja viranomaisten mahdolliset vastaukset käsitellään kokouksissa ja kiireellisistä asioista tiedotetaan ja niitä koskevia päätöksiä valmistellaan myös puhelimitse. Kun sivistyslautakunta on hyväksynyt koulujen työsuunnitelmat, on koteihin lähetetty koulun lukuvuotta ja yhdistyksen toimintavuotta koskeva tiedotevihko, joka sisältää koulun lukuvuoden työ- ja loma-ajat, koulun opettajien ja yhdistyksen luottamushenkilöiden nimet, osoitteet ja puhelinnumerot, oppilaiden nimet luokittain, luokkien työjärjestykset, lukuvuoden työ- ja opetussuunnitelmien sekä yhdistyksen toimintasuunnitelmien pääpiirteet, tiedot oppilashuollosta, erityisopetuksesta, poissaoloista, kurinpidosta ja lisäksi koulun ruokalista sekä koulun järjestyssäännöt.

5.6 Talousarviot, tilinpäätökset ja vuosikertomukset

Syyskokous on vahvistanut talousarvioksi toimintakausittain n. 4000 - 5000 mk. Varoista suurin osa on saatu myyjäis- ja arpajaistuloina ja n. viidesosa jäsenmaksuina. Yhdistys voi hakea varoja julkisista avustuksista, minkä se on tehnyt yhden kerran. Tällöin yhdistys sai Peräseinäjoen kunnalta kulttuuriavustusta 2000 mk koulumme Takaovi-yhtyeen Iisalmen matkaa varten. Yhdistys voi ottaa vastaan myös lahjoituksia ja testamentteja. Yhdistys on hoitanut koulumme Juho Lammin rahaston stipendien jaosta ja vastaanottanut Peräseinäjoen Maa- ja Kotitalousnaisten lahjoittaman 700 mk:n retkiavustuksen. Rahastonhoitaja Birgitta Javanainen on antanut tilintarkastajalle elokuun alkuun mennessä yhdistyksen tilikirjat tarkastettavaksi. Olen myös samoihin aikoihin toimittanut tilintarkastajalle yhdistyksen hallintoa koskevat asiakirjat. Olen laatinut vuosittaiset toimintakertomukset yhdistyksen toiminnan pääpiirteistä. Syyskokouksessa olen esitellyt vuosikertomuksen ja rahastonhoitaja on esitellyt tilit ja tilintarkastajan lausunnon koskien hallintoa ja tilejä. Kokous on vahvistanut tilinpäätökset ja myöntänyt vastuuvapauden tilivelvollisille.

6 TUTKIMUSONGELMAT

Tässä kappaleessa esitetään tutkimuksen ongelmat, joiden selvittämiseksi kartoitetaan myöhemmin yhdistyksen toimintaa vertaamalla sitä aikaisempaan johtokunnan ja kouluneuvostojen aikana tehtyyn kodin ja koulun yhteistyöhön.

Pääongelma: Miten Haapaluoman koti- ja kouluyhdistys on kehittänyt kodin ja koulun yhteistyötä Peräseinäjoen Haapaluoman ala-asteen koulupiirissä vuosina 1994-1996?

Alaongelmat: 1) Miten yhdistys on kehittänyt koulun ja koulupiirin omaleimaisuutta?

2) Miten yhdistys on tukenut oppilaiden kulttuuri- ja harrastustoimintaa?

3) Miten eri tavoin yhdistystoiminta on vaikuttanut koulutyöhön?

Tutkimusongelmat on johdettu yhdistyksen toiminnan tavoitteista. Yhdistyksen säännöissä (liite 8) mainitaan, että yhdistyksen tarkoitus on edistää kodin ja koulun yhteistyötä, tukea koulun harrastus-, kulttuuri-, kasvatus- ja opetustyötä sekä kehittää koulun ja koulupiirin omaleimaisuutta.

7 METODOLOGINEN VIITEKEHYS

Tämä kappale selvittää mahdollisimman yksityiskohtaisesti menetelmät, joilla tutkimustietoa kerätään, käsitellään ja raportoidaan.

Ongelmat liittyvät sosiaalisen todellisuuden (Syrjälä & Numminen 1988, 79-80; Alasuutari 1989, 93) spesifeihin toimintoihin, joista kerätään laadullista tietoa. Haluan tutkia koulupiirin historiallista taustaa mutta koulun toimintaa lähinnä kansakoulu- ja peruskouluajan kouluneuvosto- ja johtokuntakaudesta. Käytännössä kyseinen aika on vuosien 1975-1992 ajanjakso. Lisäksi vuosi 1993 on siirtymäaikaa, jolloin koululla ei ole ollut muodollista hallintoelintä opettajien ja kouluhenkilöstön yhteistyökokousten lisäksi. Vuosien 1994- 1996 aika on koulupiiriin perustetun Haapaluoman Koti- ja kouluyhdistyksen toiminnan aikaa. Tutkimus kartoittaa täten koulupiirin toiminnan nykyhetkeä ja lähistoriaa. Yksi jo kyläkoulun sosiaalifunktiota tarkasteltaessa esitetty laadullisen tiedon hankintaan tähtäävän kenttätöön pyrkimys on vastata kysymykseen:

"Mitä nämä toiminnot merkitsevät niiden tekijöille toimintahetkellä (Syrjälä & Numminen 1988, 81)?"

Kulttuurisen viitekehysten aihepiirit on raportoitu kronologisesti, ellei hallinnollisen, kasvatuksellisen tai muun perspektiivin muuttuessa ole ollut tarkoitus palata joihinkin menneiden vuosien takaisin lähtökohtiin. Näin on tarkoituksella tehty kun esimerkiksi koulumme sosiaalifunktiosta kyläkoulun ja koulupiirin toiminnan tarkastelun jälkeen siirrytään didaktis-hallinnolliseen taustaan palaten historiassa taaksepäin. Tällöin kuvataan koulupiirin perustaminen ja koulupiirirajat.

Tutkimusotteen ennustavaksi dimensioksi voidaan tutkimuksen tulosten tarkastelun yhteydessä määrittää sitä pohdiskelua, jolla pyritään selvittämään miten yhdistystoimintaa voidaan kehittää edelleen. Tutkimukseni muistuttaa tässä suhteessa toimintatutkimusta:

Toimintatutkimuksessa keskeisenä taustatekijänä on opettaja tutkijana-liike. Olennaista on tutkijan vaikuttaminen omaan käytäntöön ja tutkittavana olevan ilmiön kehittäminen palautteen avulla, joka voi suunnata toimintaa uudelleen (Syrjälä & Numminen 1988, 23). Tutkimuksen voi käynnistää käytännön tilanne. Kouluissa toimintatutkimuksen voi tehdä yksittäinen opettaja, joka tuntee tarvetta muutoksiin ja haluaa kokeilla ideoitaan käytännössä. Hän voi olla sekä ammatti-ihminen että tutkija ja haluaa yhdistää käytäntöä ja teoriaa. Tutkimuksen tekijä on osa tutkimuksen kohteesta. Tavoitteena on muuttaa paremmaksi kohteena olevaa käytäntöä, osallistujien ymmärrystä tästä käytännöstä ja tilannetta, jossa toimitaan (Syrjälä & Numminen 1988, 51-52).

Vielä toimintatutkimuksen liittymisestä muutokseen Syrjälä ja Numminen toteavat:

Tavoitteena on tietystä tilanteesta tapahtuvien käytänteiden tai itse tilanteen parantaminen osallistujien oman harkinnan pohjalta...Pyrkimyksenä on itsearvioinnin pohjalta päästä entistä parempaan toimintaan, joka jatkuu varsinaisen tutkimustoiminnan jälkeenkin (Syrjälä & Numminen 1988, 53-54).

Yhdistystoiminnasta saamani myönteisen kokemuksen perusteella voin sanoa, että opetus- ja kasvatustyö on helpompaa, mielekkäämpää ja innostavampaa sekä huoltajan että opettajan näkökulmasta, mutta yhdistystoiminnan hallinnollinen ja myös näkyvin käytännön työskentely pitäisi mielestäni olla enemmän kodeista lähtevää. Kouluneuvostoissa ja johtokunnissakaan koulun johtajat tai opettajat eivät olleet puheenjohtajia, vaan jäseniä tai sihteereitä ja esittelijöitä. Tulevaisuudessa yhdistystoiminnan jatkokehittämistä ajatellen mielestäni olisi hyväksi, jos puheenjohtajana olisi yksi aktiivinen huoltajajäsen. Opettaja ja koulun johtaja voisivat olla sihteerin tai rahastonhoitajan tehtävissä, koska kirjoittaminen, monistaminen ja tiedottaminen koululta käsin käy nykytekniikan avulla helposti.

Tutkimuksen tulosten tarkastelun yhteydessä toivon, että

pedagoginen todellisuus on läsnä lukijaa aistein havaittavassa muodossa ja tapaustutkimuksen tuottamat oivallukset ovat otettavissa käyttöön oman kasvun aineksiksi, instituution palautteeksi, formatiiviseen evaluaatioon ja kasvatukselliseen päätöksentekoon (Syrjälä & Numminen 1988, 177).

Samalla on syytä pohdiskella miten yhdistyksen toimintaa voitaisiin tukea Peräseinäjoen koulutuspoliittisessa kunnalliselämässä. Miten yhdistys voisi kehittää toimintaansa ja tehdä sitä tunnetuksi?

7.1 Kuvaileva raportointi, kulttuurisosiologisia johtolankoja

Tutkielma tutkii ja kuvailee seikkaperäisesti koti- ja kouluyhdistyksen toimintaa ja vaikutusta ala-asteella tehtävään kasvatukseen ja opetustyöhön. Eri kohteista tehdään havaintoja ja havainnoista viitekehykseen oleellisesti liittyvistä piirteistä etsitään johtolankoja, yhteyksiä niihin laadullisiin ilmiöihin, jotka liittyvät koulumme arkielämän sosiaaliseen todellisuuteen. Alasuutari (1989, 15, 31-41, 111) antaa ymmärtää, että sosiologis-kvalitatiivinen tutkimus on kuin dekkarien etsivän työtä, jossa etsitään tapauksen johtolankoja. Sosiaalisen todellisuuden ja metodisen viitekehyksen suhteen voidaan tutkia kieltä, sen eri yhteyksiä tai vaikkapa kulttuurituotteita, kuten elokuvia, vitsejä jne., ja päätyä tutkimukseen,

joka pyrkii asettamaan sosiaalista todellisuutta luokittelevat ja jäsentävät ja yhteiskunnallisten instituutioiden toimintaa ymmärrettäväksi tekevät kategoriat historialliseen, yhteiskunnalliseen ja kulttuuriseen kontekstiinsa...Tutkimuksen tavoitteena on eritellä niitä kulttuurisia struktuureja, joiden varassa ihmiset maailmaa hahmottavat...

Lisäksi kulttuurituotteiden analyysin avulla päästään

...kulttuuriin struktuureihin...

Alasuutarin dekkarimetodologia on kuin yhteiskuntatutkijan keinot kun

eri havaintoja yritetään sovittaa yhteen esioletusten tarjoamien ratkaisumallien puitteissa, niitä tutkaillaan johtolankoina. Kun palapeli on tutkijan mielestä valmis, hän esittää johtolankansa ratkaisun puolesta puhuvina todisteina.

Alasuutarin mielestä dekkareissa ja sosiologisissa tutkimuksissa

tehdään järkipäisiä päätelmiä merkityksellisestä toiminnasta ja ihmisten välisiin suhteisiin liittyvistä ilmiöistä ja tapahtumista.

Sosiologian akateemista erityisasemaa pohdiskellessaan Alasuutari toteaa vielä:

Parhaimmillaan sosiologia avaa yhteiskunnallisten ilmiöiden ymmärtämiseen yllättäviä ja tuoreita, mutta silti perusteltuja näkökulmia (Alasuutari 1989, 84,111,122,124,130).

Tutkimukseni ei tutki kielen rakenteita, mutta kulttuurituotteiden kuvauksista etsitään yhteyksiä koulupiirimme eri toimintamuotoihin, niihin liittyviin arvostuksiin, ilmiöihin ja siihen sosiologiseen kokonaiskenttään, jossa tehdään koulun opetus- ja kasvatustyötä. Syrjälä ja Numminen (1988, 76) toteavat kaikille tapaustutkimuksille olevan yhteistä sen,

että tutkittavasta ilmiöstä kootaan mahdollisimman monenlaista tietoa. Inhimillisen elämän rikkaus ja moniulotteisuus voidaan tavoittaa parhaiten tarkastelemalla sitä useista eri perspektiiveistä.

Laadullista tietoa etsiessäni olen havainnut kuinka merkillisellä tavalla ulkoapäin voidaan koti- ja kouluyhdistystoimintaakin ohjata ja kuinka laajassa sosiaalisessa kentässä kasvatusta ja opetustyötä lopulta tehdään vaikka itse koulupiiri olisikin kooltaan ja henkilöluvultaan pieni.

Pasto-Haapaluoman kylätoimikunnan teettämässä videossa Haapaluoma v. 1 - 1988 kuvataan nykyisen koulupiirimme asuttamista ja elinkeinoelämän kehittymistä niiden alkuvaiheista lähes nykyhetkeen. Juho ja Hannu Sepposen runoista ja kuvallisen kerronnan paluusta aika-ajoin Haapaluoman koulun alueelle ja lähituntumaan on helpposti löydettävissä johtolankoja tutkimuksen viitekehyyksi ja huomata kuinka monimuotoinen kulttuurihistoriallinen menneisyys voi olla pienellä kyläkoululla.

Kuvailevan raportoinnin tarkoitus on, että

tapaustutkimus tekee kohteesta elävän ja ymmärrettävän monipuolisen aineistonsa ansiosta ja kuvatessaan ilmiön ajallista kehitystä ympäristöineen (Syrjälä & Numminen 1988, 177).

Lisäksi tutkimuksen funktiodimensioon liittyen kuvailun tavoitteena on

murtaa tieteen ja taiteen rajat. (Tämän johdosta hyvän) tapaustutkijan pitäisi olla osittain historioitsija, osittain psykologi, osittain sosiologi, osittain antropologi ja hallita jopa talous- tai tilastotiedettä...Toisaalta hän tarvitsisi salapoliisin ja reportterin taitoja tapauksen analyysissä, tulkinnessa ja raportoinnissa. Tapaustutkimus edellyttää siis tutkijalta monipuolisia tietoja (Syrjälä & Numminen 1988,78).

Koulumme sosiaalifunktiota kyläyhteisössä määriteltäessä tulee esille lukuisa joukko erilaisia sosiaalisia yhteyksiä ympäröivän yhteiskunnan monimuotoisuuteen. Syrjälä ja Numminen (1988, teoksen tiivistelmä, ei sivunumerointia) pitävät tapaus-tutkimusta itsenäisenä tutkimustyyppinä,

joka soveltuu erityisen hyvin opetusta ja kasvatusta koskevien ongelmien ratkaisuun ja kohdistuu useimmiten tietyssä tilanteessa olevaan yksilöön, ryhmään, instituutioon tai laajempaan yhteisöön. Tarkastelukulmana ovat tällöin tilanteeseen osallistuvien ihmisten näkemykset ja kokemukset tietyistä teoista, toiminnoista tai ilmiöistä, ts. niiden välitön merkitys osallistujille. Tutkimusintressinä ovat siis sosiaalisen maailman inhimilliset merkitykset.

7.2 Vertailu ja evaluaatio

"...laadullisen tiedon avullakin pyritään vertailuun (Syrjälä & Numminen 1988,81)."

Tutkimuksen pääongelmana on kartoittaa kodin ja koulunyhteistyötä ennen yhdistyksen perustamista ja yhdistyksen perustamisen jälkeen. Osallistuvan observoinnin, kenttätyön, haastattelujen, kyselylomakkeiden ja dokumenttien avulla kerätty laadullinen tieto keskittyy muutamaa valikoituihin yhdistyksen aikana toteutettuihin kodin ja koulun yhteistyömuotoihin ja vastaaviin toimintoihin koulun johtokunnan ja kouluneuvoston aikana.

Eri henkilöiden kokemuksia, mielipiteitä ja dokumentteihin kirjattuja päätöksiä arvioidaan hallinollisten säädösten määräämien kodin ja koulun yhteistyövelvoitteiden sekä tehdyn yhteistyön suhteen ja samalla laadullista tietoa verrataan

toimintaan ennen yhdistyksemme perustamista ja sen jälkeen. Tutkimuksen kuluessa kuvailaan hyvinkin tarkasti sellaisia kulttuurisosiaaliseen elämään liittyviä arvoja ja mahdollisuuksia, joita yhdistys voisi kehittää työssään ja joita se on jo myös hyödyntänyt.

7.3 Aineiston keruumenetelmät

Seuraavaksi esittelen pääpiirteittäin tutkimusmenetelmät ja niiden tietoteoreettiset perustelut käydään läpi myöhemmin metodiopillisten teosten ja niistä keväällä 1996 tekemiäni opintotehtävien peruslinjauksen mukaisesti.

7.3.1 Kyselylomake kaikille huoltajille

Lähetin toukokuussa 1996 jokaiseen kotiin kyselylomakkeen (liite 10), jossa pyydettiin oppilaiden huoltajia muistelemaan menneitä kouluajoja n. 3-6 vuotta taaksepäin. Lomakkeessa esitettiin 17 erityyppistä kouluun liittyvää asiaa, jotka on tehty yhdistyksen aikana ja huoltajia pyydettiin vertaamaan kuinka hyvin asiat on hoidettu ennen yhdistystä ja yhdistyksen perustamisen jälkeen tai onko jokin toimintamuoto heille täysin uusi.

Lisäksi huoltajia pyydettiin antamaan arvosana 4- 10 Haapaluoman Koti- ja koulu-yhdistyksen tekemästä kodin ja koulun yhteistyöstä, ja esittämään toivomuksensa siitä, miten yhdistys voisi toimia jatkossa. Huoltajia pyydettiin vielä kertomaan mikä on ollut erityisen mielenkiintoista yhdistystoiminnassa ja arvioimaan yleisesti yhdistyksen toimintaa.

7.3.2 Teemahaastattelu

Tutkimusaineiston hankinnassa käytin teemahaastattelua, jonka pääkysymykset olivat seuraavanlaisia:

1.Kysymys: Onko yhdistys edistänyt kodin ja koulun yhteistyötä?

2.Kysymys:Onko yhdistys päässyt tavoitteeseensa tukea koulun harrastus- ja kulttuuritoimintaa?

3.Kysymys:Onko yhdistys pystynyt parantamaan koulupiirin omaleimaisuutta?

Kysymyksiin 1, 2, ja 3 pyysin haastateltavia vastaamaan vaihtoehtoisesti 0=heikosti, 1= jossain määrin, 2= myönteisesti, paljon 3= huomattavan paljon

4.Kysymys:Onko yhdistys tuonut uudistuksia koulun entiseen toimintaan?

5.Onko yhdistyksen toiminta missään muodossa heikompaa kuin vastaava aikaisempi toiminta?

Lisäkysymyksinä esitin eri henkilöille soveltuvia kysymyksiä, joista esimerkkinä mainittakoon seuraavat:

-Onko tiedottaminen muuttunut entiseen verrattuna?

-Mitä kasvatus on sinun mielestäsi?

-Mikä on mielestäsi Haapaluomalle omaleimaista?

7.3.3 Osallistuva observointi ja kenttätyö

Koulutyössä luokanopettajana, luottamustehtävissä koulunjohtajana sekä yhdistyksen hallituksen puheenjohtajana olen määrätietoisesti seurannut kaikkea mahdollista tutkimustyöhöni liittyvää toimintaa ja sen vaikutusta niin kodin ja koulun yhteistyöhön kuin muuhunkin koulun kasvatus- ja opetustyöhön. Toimintani lähes viisi vuotta Haapaluoman koulupiirin viranhaltijana on luonut osallistuvalla observoinnilla ja etnografisella kenttätyöllä hyvät edellytykset ja mahdollisuudet hyvinkin yksityiskohtaiseen ja myös kokonaisvaltaiseen yhteisöanalyysiin. Mielestäni tutkimuksen alaongelma, joka mittaa yhdistyksen vaikutusta koulutyöhön on hyvin selvitettävissä koulun johtajan ja luokanopettajan näkökulmasta juuri observoinnin

avulla. Havainnointia on auttanut yhdistyksen enemmistön avoin yhteistyöhalukkuus ja omakohtaiset aikaisemmat kokemukset koti- ja kouluyhdistysten toiminnasta.

7.3.4 Arkistodokumentit

Tutkimuksen aikadimensiota määriteltäessä oli viittaus koulumme lähihistoriaan, millä tarkoitetaan johtokuntien ja kouluneuvostojen aikaa n. 20 vuotta taaksepäin. Haastattelujen lisäksi tälle ajalle liittyvää tietoa on saatavilla koulun arkistosta, josta löytyvät kyseisten hallintokuntien pöytäkirjat. Valitettavasti peruskouluajan alkuvuosien johtokunnan kokouspöytäkirjoja ei ole löytynyt koulumme eikä kunnan arkistoista. Johtokunnan kokousten pöytäkirjat puuttuvat syksyn 1974 ja kevään 1980 väliseltä ajalta. Päiväkirjat ja opettajain kokousten pöytäkirjat sekä työsuunnitelmat ovat kuitenkin arkistoitu. Opetussuunnitelmien vuositarkisteissa olevat kodin ja koulun yhteistyösuunnitelmat tarjoavat tärkeää tietoa tutkimuksen pääongelmalle koskien mahdollista yhdistyksen toiminnan kehittävää vaikutusta kodin ja koulun yhteistöhön.

Historiallisen viitekehyksen lähdeaineistona olen käyttänyt myös kotiseutuhistoriaa sisältäviä kirjoja aikakauslehtiä ja muita julkaisuja.

7.4 Mittareiden laadinta ja kehittäminen

Tutustuin laadullisen tapaustutkimuksen metodikirjallisuuteen ja ymmärsin tutkielmani olevan kvalitatiivinen tapaustutkimus, jonka metodiksi sopii kyselykaavake.

Hirsijärven ja Hurmeen (1991, 15) mukaan "kyselylomake lienee käyttäytymistieteissä yhä edelleen yleisin tietojenkeruumenetelmä."

Lomake takaa paremmin anonyymiutta ja sitä voidaan pitää hyvänä mikäli sillä mitataan

melko konkreetteja ja yksiselitteisiä ilmiöitä... Kyselylomakkeiden suurin etu lienee kuitenkin aineiston käsittelyn puolella. Nauhoilla olevaan haastat-

teluaineistoon verrattuna lomakkeet voidaan suhteellisen nopeasti käsitellä ja saada tilastolliseen analyysiin (Hirsijärvi & Hurme 1991,16).

Lisäksi he puhuvat lomakehaastattelusta, jossa "kysymysten ja väitteiden muoto ja esittämisjärjestys on täysin määrätty (1991,29)."

Lisäksi lomakehaastattelun helppous johtuu heidän mielestään siitä, että "vastausta kohti kuluu melko lyhyt aika ja haastatteliija merkitsee yleensä vastaukset haastattelutilanteessa muistiin valmiiksi laadittuja luokkia noudattaen (1991, 17-18)."

Tutkielmani liitteenä (liite 10) oleva kyselylomake oli alunperin tarkoitettu lomakehaastatteluun, mutta testasin sitä kolmella eri henkilöllä yhdistyksen hallituksen kokouksessa keväällä 1996 ja totesin, että lomaketta voi käyttää myös siten, että haastateltavat täyttävät sen itse. Siksi korjailin tekstiä sellaiseksi, että sen saattoi lähettää koteihin. Syventävien opintojen seminaarissa muutamia lomakkeessa mainittuja yhdistyksen toimintamuotoja selkeytettiin, jotta huoltajat mahdollisesti ymmärtäisivät vastatessaan, että lomakkeessa pyritään vertailuun. Haastattelulomakkeesta tuli näin kyselylomake. Olin mielestäni oppinut tuntemaan hyvin huoltajien varsin erilaiset asenteet ja siksi katsoin, että anonymisuus rohkaisisi heitä kertomaan mielipiteensä. Odotin myös purnaavia kannanottoja enkä odottanut turhaan.

Koska tutkielmaani liittyy vertailua ja evaluointia kuten kohdassa 7.2 selvitettiin, mutoilin ohjauksen perusteella lomakkeen kysymyksiin valmiit vastausvaihtoehdot, jotta vastauksista voi tehdä graafisia kuvauksia. Samaten lomakkeen lopussa olevat yleiskysymykset mutoilin sellaisiksi, että niistä saadun palautteen avulla voi yhdistystoimintaa kehittää edelleen ja "itsearviointin pohjalta päästä entistä parempaan toimintaan, joka jatkuu varsinaisen tutkimustoiminnan jälkeenkin (Syrjälä & Numminen 1988, 54)."

Suoritin keväällä 1996 Yliopistossa kasvatustieteen syventävien opintojen tutkimusmenetelmäkirjallisuuden opintotehtävät ja yhtenä teoksena oli edellä mainittu Hirsijärven ja Hurmeen teos *Teemahaastattelu*. Opintotehtävään liittyi pienen koehaastattelun tekeminen, tulosten purkaminen, analysointi ja hyvään haastattelutekniikkaan perehtyminen.

Opintotehtävän suorittamiseksi ryhdyin etsimään *Teemahaastattelu*-teoksesta graduaani soveltuvia teoriaelementtejä ja sovelsin niitä haastatellen koulumme entistä opettajaa Heli Mattsonia ja yhdistyksemme entistä varapuheenjohtajaa Hannu Mäkelää. Seuraavaksi esittelen Hirsijärven ja Hurmeen (1991) teoksesta kolme eri teoriaosaa ja kuvaan niiden soveltumista tutkielmani haastattelumetodisen käytännön kehittelyyn:

Teoksen tekijät esittävät, että

teemahaastattelu on osoittautunut menetelmäksi, joka sallii tutkimuksen kohteeksi valittujen henkilöiden mahdollisimman luontevan ja vapaan reagoinnin (Hirsijärvi & Hurme 1991, 8).

Teemahaastattelun pääkysymykset olivat jo valmiit ja erityisesti Mäkelän haastattelusta totesin, että uusia henkilökohtaisia kysymyksiä virisi helposti ja tiedonsaanti oli helppoa, ja luontevaa.

Haastattelu on ainutlaatuista, koska tutkija voi samanaikaisesti saada tietoa kahta tutkimustapaa käyttäen. Hän johdattelee henkilön kuvaamaan itseään...ja samalla hän toimii tilanteessa tarkkailijana, havaintojen tekijänä. Henkilön sanat ja teot ovat tarkkailun ja arvioinnin kohteena (Hirsijärvi & Hurme 1991, 14).

Tein koko ajan havaintoja Mäkelän ja myöhemmin muidenkin haastateltavien ilmeistä ja olin erityisesti varautunut tietynlaiseen pohjalaiseen jäyheyteen. Asioissa pääsi hyvin eteenpäin kun haastattelun alkupuolella haastateltava sai kertoa omasta asemastaan huoltajana, yhdistyksen jäsenenä ja kunnan luottamushenkilönä.

Teemahaastattelua voidaan pitää puolistrukturoituna menetelmänä, koska sen

aihepiirit, teema-alueet, ovat tiedossa. Menetelmästä puuttuu kuitenkin strukturoidulle haastattelulle luonteenomainen kysymysten tarkka muoto ja järjestys...Teema-alueiden pohjalta haastattelija voi jatkaa ja syventää keskustelua niin pitkälle kuin tutkimusintressit edellyttävät, haastateltavan edellytykset ja kiinnostus sallivat...yhdestä teemasta viriää (yleensä) useita kysymyksiä (Hirsijärvi & Hurme 1991, 36, 42).

Mäkelän haastattelun yhteydessä havaitsin, että esitin pääkysymykset hieman eri sanoilla kuin olin ne kirjoittanut. Välillä keskustelu polveili aiheen ohikin, mutta pystyi palauttamaan haastattelun muutamilla lisäkysymyksillä aiheeseen.

Ymmärsin Mäkelän haastattelun yhteydessä teemahaastattelun perusluonteen, kun keskustelu muuttui hyvinkin luontevaksi ja rönsyili vapaasti jopa ohi aiheiden mutta oli helppo palauttaa käsiteltäviin kysymyksiin juuri haastatteluteemojen avulla.

Haastattelin kolmea koulumme oppilasta ja jo aluksi havaitsin, että huoltajille esittämäni teemahaastattelun kysymykset olivat liian käsitteellisiä. Esitin oppilaille seuraavat kysymykset: 1) Mikä on Haapaluoman Koti- ja Koulu yhdistys? 2) Miten tiedät sen toimineen? 3) Mikä on jäänyt erikoisesti mieleesi ja mikä on ollut mukavaa? 4) Onko mielessäni muuta, mitä voit kertoa yhdistyksestä tai siihen liittyvistä asioista?

Useissa eri yhteyksissä koulupiiriläiset tai muut kuntalaiset ovat kertoneet koulun historialliseen tai hallinnolliseen elämään liittyviä asioita. Usein vanhemmat kertovat spontaanisti miten koulumme entiset opettajat ovat hoitaneet virkaansa. Olen myös tietoisesti haastatellut kyläläisiä tai muita kuntalaisia ja kysellyt menneisiin aikoihin liittyviä koulupiirimme toimintaan liittyviä asioita. Muutamat kyläläiset ovat myös soitelleet ja halunneet kertoa itse hyvinkin kaukaisia tapahtumia. Hiljattain maatalon emäntä Eliisa Puska pyysi minua koulullamme järjestettävään kodin päivään pitämään esitelmää koulupiirimme historiasta. Kyläläiset tietävät, että opettaja on tekemässä tutkielmaa.

7.5. Mittaukset, kohdehenkilöt ja aineiston keruu

Lähetin 19.4.1996 oppilaiden koteihin kirjeen (liite 11), jossa esittelin kyselylomakkeen tarkoituksen sekä kyselylomakkeen (liite 10) ja pyysin huoltajia täyttämään lomakkeen sekä palautamaan sen jo seuraavana maanantaina oppilaiden mukana kouluun. Oppilaita oli tuolloin 26:sta eri perheestä ja täytettyjä lomakkeita palautettiin kahden viikon kuluessa yhteensä 14 ja myöhemmin kolmen viikon aikana vielä 2, joten vastausprosentti oli 61,5.

Valitsin haastateltavaksi kolme sellaista huoltajaa, joilla on ollut lapsia sekä ennen Haapaluoman Koti- ja Kouluyhdistyksen perustamista että myös yhdistyksen toiminnan aikana, koska siten heitä voidaan pitää asiantuntijoina kodin ja koulun yhteistyötä ajatellen. Henkilöt olivat Hannu Mäkelä, Raili Lamminpää ja Heikki Hietala. Mäkelä oli ollut koulupiirissämme huoltajana 12 vuotta, Lamminpää yli 20 vuotta sekä Hietala yli 30 vuotta. Mäkelän valitsin myös siksi, että hän oli kahtena toimintakautena yhdistyksemme varapuheenjohtaja ja myös Peräseinäjoen kunnanhallituksen sekä valtuuston jäsen vuodesta 1993 lukien.

Opettajista valitsin haastateltavaksi koulullamme syksystä 1985 kevääseen 1988 luokanopettajana toimineen KK Heli Matssonin, lukuvuosina 1988-89, 1989-90, 1990-91 sekä 1991-1992 koulumme johtajana ja luokanopettajana toimineen KK Ilkka Lampisen sekä yhdistyksemme perustamisen aikana lukuvuonna 1993-94 koulullamme väliaikaisena opettajana toimineen KK Johanna Tupilan.

Yhdeksi haastateltavaksi valitsin Peräseinäjoen sivistystoimenjohtajana v.1990-1995 toimineen Ritva Sorilan, koska hän pystyi kertomaan sivistystoimen hallintohenkilönä kokemuksistaan ja havainnoistaan, jotka liittyivät ajallisesti lähelle yhdistyksen perustamista ja toiminnan alkuvuosia.

Valitsin haastateltavaksi vielä kolme sellaista oppilasta, jotka ovat olleet koulussamme yhdistyksen perustamisen aikana ja jotka ovat mielestäni osoittautuneet sellaisiksi koululaisiksi, jotka pystyvät sanomaan mielipiteensä. He olivat: Terhi Rantala, Sanna Rintala ja Hannu Haapala.

Kaikki haastateltavat ovat antaneet minulle luvan kertoa tutkielmassani heidän nimensä ja mielipiteensä asioista. Opettajia haastatellessani sain kuitenkin myös sellaista tietoa, jota ei tule julkaista.

Olen käynyt perusteellisesti läpi koulun arkistossa olevat asiakirjat. Erityisesti johtokuntien ja kouluneuvostojen pöytäkirjoista olen tutkinut kuinka paljon kokouksissa on käsitelty kodin ja koulun yhteistoiminnallisia asioita ja löytyykö pöytäkirjoista viitteitä sellaisiin toimintamuotoihin, joita koulullamme on toteutettu yhdistyksemme aikana.

Koulun työsuunnitelmissa ja opetussuunnitelmien vuositarkisteissa on erillinen kodin ja koulun yhteistyösuunnitelma, joka tosin puuttuu muutamien lukuvuosien osalta, mutta puuttuvat tiedot olen saanut haastattelujen avulla. Yhteistyösuunnitelmien tarkastelu ja vertailu nykyhetken toimintaan ilmentää mahdollisia muutoksia kodin ja koulun yhteistyön kehittymisessä. Hallintokuntien päätökset ja työsuunnitelmien kodin ja koulun yhteistyösosat ovat olleet aineistona selvitettäessä erityisesti tutkimuksen pääongelmaa, joka liittyy juuri yhdistyksen mahdolliseen kodin ja koulun yhteistyön kehittämiseen.

Opettajien päiväkirjoista ja kokouspöytäkirjoista olen myös tutkinut millaisia aihekokonaisuuksia on opetettu ja miten koulun eri tilaisuuksien järjestely näkyy lukuvuoden kuluessa toteutetun. Tämä tutkiskelu on liittynyt lähinnä tutkielmani kolmanteen alaongelmaan, jossa pohdiskellaan yhdistystoiminnan mahdollisia vaikutuksia koulumme arkipäiväiseen kasvatus- ja opetustyöhön.

Olen täydentänyt hallinnollista tietoutta kunnan arkistossa ja pääkirjastossa tutustumalla eri aikojen lainsäädäntöön ja koulujen johtosäntöihin. Myös koulumme opettajien käsikirjastossa on runsaasti didaktisia ja hallinnollisia oppaita ja muita teoksia, joiden avulla olen rakentanut didaktishallinnollista viitekehystä ja selvittänyt kasvatus- ja opetustyöhön liittyviä tavoitteita, tehtäviä ja velvoitteita.

Olen tilannut Seinäjoen Tilastokeskukselta Pasto- Haapaluoman eli koulupiirimme aluetta koskevat talous- ym. rakennetiedot ja kuvaukset koskien vuosia 1993 sekä 1996. Koulullamme on hyvä käsikirjasto, josta löytyy maakunnan ja kunnan historiaa sekä kotiseututietoa käsitteleviä teoksia. Peräseinäjoen Joulu-lehden vanhoista numeroista olen tutkinut erikoisesti koulupiiriin ja kylän kulttuurisosiologista taustaa.

Nykyisen työtoverini KM Merja Alaperän kanssa olemme muutaman kerran tänä lukuvuonna pohdiskelleet kouluainekohtaisesti yhdistystoiminnan vaikutuksia koulumme arkipäiväiseen työskentelyyn ja kodin ja koulun yhteistyöhön. Vastaavasti olen itse jatkuvasti tekemässä monenlaisia havaintoja, jotka liittyvät oppilaiden työskentelyyn, motivaatioon, huoltajien ja koulun luottamukselliseen asioiden hoitamiseen ym. kasvatus- ja opetustyöhön liittyviin asioihin. Nämä havainnot selventävät erityisesti tutkielman kolmatta alaongelmaa, joka liittyy yhdistystoiminnan vaikutukseen koulutyöhön.

7.6 Aineiston käsittely

Laadin kyselylomakkeen tuloksista pylväsdiagrammeja, joista ilmenee kuinka huoltajat ovat arvostaneet kodin ja koulun eri yhteistoimintamuotoja ennen yhdistystä ja yhdistyksen perustamisen jälkeen. Kyselylomakkeen lopussa huoltajia pyydettiin antamaan arvosana asteikolla 4- 10 yhdistyksen kodin ja koulun yhteistyön hoitamisesta. Arvosanojen summa on 116,75 , joka jaettuna vastaajien lukumäärällä, luvulla 15, antaa keskiarvoksi 7,78.

Huoltajat ovat vastanneet vapaamuotoisesti kyselylomakkeen lopussa olleisiin kysymyksiin:

-Miten haluaisit yhdistyksen toimivan jatkossa?

-Mikä on ollut erityisen mielenkiintoista yhdistystoiminnassa?

Lisäksi huoltajia on pyydetty arvioimaan yleisesti yhdistyksemme toimintaa.

Näiden kysymysten vastauksista ja yhdistystoiminnan arvioinnista on nähtävissä huoltajien myönteinen tai kielteinen kanta yhdistykseemme ja vastauksia voidaan käyttää suunniteltaessa koti- ja kouluyhdistyksemme jatkotoimintaa. Asiat liittyvät tutkimuksen ennustavaan dimensioon.

Huoltajien, opettajien ja sivistystoimen johtajan haastattelussa oli alunperin myös tarkoituksena antaa vastauksille numeerinen arvo, mutta esihaastattelun yhteydessä totesin sen vaikeaksi, jopa keinotekoiseksi ja siksi tarkastelenkin vastauksia joko myönteisinä, selvästi myönteisinä, epäröivinä tai kielteisinä. Olen kirjoittanut nauhoitetuista haastatteluista 8-sivuisen tekstin, jonka olen jakanut luokkiin asioiden sisällön perusteella. Nämä luokat ovat :

1. Kodin ja koulun yhteistyön kehittäminen yhdistyksen aikana
2. Tiedottaminen
3. Kulttuuri- ja harrastustoiminnan tukeminen yhdistyksen aikana
4. Koulun ja koupiirin omaleimaisuuden kehittäminen yhdistyksen aikana
5. Yleisarvio yhdistyksen aikaisesta toiminnasta verrattuna entiseen toimintaan
6. Muut asiat.

Viimeiseen luokkaan sijoitin kaikki ne kysymykset ja vastaukset, jotka muotoutuivat varsinaisten temahaastattelukysymysten lisäksi haastattelun kuluessa.

Opettajien puhelinhaastattelujen tuloksia en nauhoittanut vaan kirjoitin vastauksista lyhyitä muistiinpanoja. Tulostin atk-kirjoittimella oppilaiden haastattelutulokset tekstiksi, jossa kaikki kysymykset ja vastaukset ovat nähtävissä sellaisenaan.

Johtokuntien, kouluneuvostojen ja opettajien kokousten pöytäkirjoista, opetus-suunnitelman vuositarkisteista sekä työsuunnitelmista olen tarkastellut erityisesti kodin ja koulun yhteistoimintaa koskevia päätöksiä ja suunnitelmia. En ole kopioinut asiakirjoissa olevia tietoja vaan lukenut dokumentit läpi seikkaperäisesti ja poiminut käsin kirjoittamalla muistiin sellaiset päätökset, jotka ilmentävät tutkittavia koulun toimintaan liittyviä asioita.

7.7 Mittareiden luotettavuus

Syrjälän ja Nummisen (1988, 140-141) mukaan

Kvalitatiiviseen aineistoon perustuvan tapaustutkimuksen luotettavuuden arviointi on koko tutkimusprosessia koskeva kysymys...

Teos mainitsee triangulaation luotettavuuden yhtenä keinona ja sillä tarkoitetaan useamman kuin yhden menetelmän käyttöä tutkimusaineiston koonnissa.

Triangulaatio on varsin luonnollinen keino tarkastella luotettavuutta. Onhan ko. tutkimustyyppi jo luonteeltaan monimetodinen. (vrt. Hirsijärvi & Hurme 1991, 23-24)

Tutkimustulokset ovat vahvistuneet tutkimukseni kuluessa aina uuden metodin käytön myötä. Dokumenttien tiedot ovat antaneet samansuuntaisia tuloksia kuin haastattelut, kyselylomake ja omat havaintoni.

Syrjälä ja Numminen (1988, 136, 143) puhuvat lisäksi validiteetista, jolla

tarkoitetaan yleensä tieteellisten löydösten tarkkuutta, ts. sitä missä määrin tutkimuksessa tehdyt johtopäätökset vastaavat todellisuutta, josta ne on saatu ...kvalitatiivisessa tutkimuksessa...validiteetti on hyvin osoitettavissa, viipyyhän tutkija pitkään tutkimuskohteessaan tai suorittaa useita haastatteluja,...

Katson tutkimukseni tulosten olevan luotettavia myös siksi, koska olen oppinut jo yli 20 vuoden aikana tekemään monenlaisia havaintoja kasvatus- ja opetustyössä ja olen itse ollut virassa ja myös asunut Haapaluomalla eli tämän tutkielmani tutkimuskoh- teessa jo lähes viiden vuoden ajan.

8 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimukseni pääongelmana on selvittää miten yhdistys on kehittänyt kodin ja koulun yhteistyötä. Aluksi esitän kaksi kodin ja koulun yhteistyön määritelmää:

Toivonen (1986 , 18) määrittelee kodin ja koulun yhteistyön seuraavasti:

koulun tulee olla aktiivinen osapuoli, joka ottaa yhteyttä koteihin ja selvittää itselleen kotien kasvatusperiaatteet...Vastaavasti kodin on saatava tietää, miten opetus peruskoulussa on järjestetty sitä koskevien säännösten mukaan ja mitä velvollisuuksia se asettaa huoltajille...kyse on yhteistoiminnasta, kahden osapuolen tavoitteiden yhtensovittamisesta.

Lahdeksen (1985, 106) mukaan

kodin ja koulun yhteistyö on jatkuvaa ja molemminpuolista tietojen ja näkemysten vaihtoa kodin ja koulun välillä. Tällöin on tavoitteena auttaa ja tukea oppilaan kasvatuksessa olevien henkilöiden, vanhempien ja opettajien tehtävää ja huomioida oppilas kokonaisvaltaisesti.

Seuraavaksi tarkastellaan peruskoululaissa, -asetuksessa ja koululaitosta koskevissa johtosäännöissä esiintyviä kodin ja koulun yhteistyöhön sekä kasvatus- ja opetustyöhön liittyviä hallinnollisia määräyksiä ja velvoitteita. Samalla tutkitaan arkistodokumenttien, haastattelutulosten ja havaintojen avulla miten kodin ja koulun yhteistyötä on tehty johtokunta- ja kouluneuvostokausina verrattuna vastaavan toimintaan Haapaluoman Koti- ja kouluyhdistyksen aikana. Ensiksi tarkastellaan johtokuntien, kouluneuvostojen ja opettajainkokousten pöytäkirjoja sekä opettajien päiväkirjoja, jotka ovat ajalta ennen yhdistyksen perustamista. Tarkastelussa edetään muutaman vuoden jaksoissa sitä mukaan kun laisäädäntö on muuttunut.

Lisäksi tarkastellaan koti- ja kouluyhdistyksen toimintasuunnitelmia ja kertomuksia sekä opettajainkokousten päätöksiä ja päiväkirjoja yhdistyksen toimintavuosilta -94-96. Lopuksi kodin ja koulun yhteistoimintaa koskevia päätöksiä ja niihin liittyvää kvalitatiivista tietoa verrataan toisiinsa. Havaintojen vahvistamiseksi ja luotetta-

vuuden lisäämiseksi dokumenttien tietojen rinnalla mainitaan kyseisiin tarkastelun kohteena oleviin asioihin mahdollisesti liittyviä haastattelutietoja ja -tuloksia. Tässä yhteydessä haastatellaan erikoisesti huoltajia, jotka ovat olleet mukana koulumme eri tilaisuuksissa ja tehneet itsekin yhteistyötä koulun kanssa lastensa kasvatustehtävässä jo pitkän ajan. Koska haastateltavilla huoltajilla on runsaasti kokemusta kodin ja koulun yhteistoiminnasta, he ovat pääongelmana tutkittavan yhteistyön suhteen asiantuntijoita.

8.1. Kodin ja koulun yhteistyö ennen yhdistyksen perustamista

8.1.1 Kansakoulu-aika

Kunnan arkistossa säilytettävistä Peräseinäjoen kouluja koskevista johtosäännöistä vanhimmassa, *Kansakoululaitoksen ohjesäännössä* vuodelta 1926, ei ole mainittu minkäänlaista suoraan kodin ja koulun yhteistyöhön liittyvää kasvatusvelvoitetta.

Ainoastaan oppiaineita koskevassa luettelossa on maininta:

kunnan asujamiston elinkeinoelämään liittyvinä aineina opetetaan maataloutta, kone- ja sähköoppia, tyttöjen käsityötä sekä pojille puu- ja metallityötä (Anon. 1926, 2).

Myöskään vastaavissa, vuosina 1965 ja 1969 laadituissa säännöissä, ei ole kodin ja koulun yhteistyöhön liittyviä asioita. Kansakoululaki (Anon. 1957) kuitenkin määrää:

Kansakoulussa annetaan kansalaisille tarpeellinen peruskoulutus. Tehtävänsä täyttäessään kansakoulun on pyrittävä läheiseen yhteisymmärrykseen ja yhteistyöhön kodin kanssa. (1 §) Oppilaille voidaan kesän aikana järjestää maatalouden ja puutarhahoidon harjoittelua ja opetusta sekä siihen liittyviä tehtäviä samoin kuin kesäsiirtoloita, uinnin opetusta ja muita virkistystilaisuuksia. (4 § : 2 mom.)

Johtokunnassa tulee 22 § mukaan olla" ... 6 huoltajajäsentä ja opettajajäsen..."

14.7.1967 säädetään (9. luku 58 §), että johtokunnan jäsenistä on oltava "...vähintään 3 huoltajajäsentä..."

Sama laki 60 § määrää kansakoulun johtokunnan tehtäväksi mm. "...Valvoa koulun toimintaa mm. siten että sen jäsenet käyvät seuraamassa opetusta sekä ovat läsnä joul-, päättäjais- ja muissa koulun juhlissa..."

Opettajan tehtäväksi saman lain 117 § määrää mm.

olla hyvänä esikuvana oppilailleen, suorittaa ahkerasti ja tunnollisesti opetusvelvollisuutensa, huolehtia oppilaiden kasvatuksesta pyrkien hyvään yhteistyöhön kotien kanssa...neuvoa ja ohjata huoltajia, jotka saapuvat hänen luokseen lastensa kasvatusta, opetusta, avustusta tai terveydenhoitoa koskevissa asioissa.

Peruskoululaissa (Anon. 1968) sanotaan:

Kunnan koululaitokseen kuuluvalla koululla, jolla ei ole omaa johtokuntaa, tulee olla kouluneuvosto, johon kunnallisvaltuusto valitsee lähinnä oppilaiden vanhimpien keskuudesta 5 jäsentä toimikauttaan vastaavaksi ajaksi. Lisäksi kouluneuvostoon kuuluu jäsenenä yksi tai kaksi opettajiston keskuudestaan valitsemaa edustajaa. Kouluneuvoston tehtävänä on ylläpitää ja edistää yhteyksiä koulun ja kotien välillä...(3.luku 12 §)

Haapaluoman Kansakoulun johtokunnan kokouspöytäkirjoista vuosilta 1966-1970 löytyy päätöksiä, jotka koskevat kuusijuhlan järjestämistä. Johtokunta on myös päättänyt muutamien vanhempien toivomuksesta luopua oppilaiden käyttämisestä koulukeittolassa tiskausapuna. Johtokunnan puheenjohtaja ja sihteeri ovat vierailleet yhden oppilaan kotona tämän opetukseen liittyvien erityisjärjestelyjen vuoksi. Johtokunta on neuvotellut yhden oppilaan huoltajan kanssa koulukuljetusmahollisuuksista. Johtokunta on päättänyt luovuttaa sairaskassan rahat oppilaiden kevätretkeä varten. Johtokunta on käsitellyt muutamien huoltajien kirjeitä, jotka ovat koskeneet koulun aloittamisen siirtämistä vuodelle eteenpäin. Lisäksi johtokunta on keväisin päättänyt jakaa Maria ja Juho Lammin rahastosta parhaalle kuudesluokkalaiselle tytölle ja pojalle 50 tai 100 mk:n stipendit.

Pöytäkirjoista voi todeta, että johtokunta on pitänyt yhteyttä koteihin koulutyöhön rutiiniluontoisesti liittyvissä asioissa. Huoltajien haastatteluissa kävi ilmi, ettei

kyseisenä aikana ole kuitenkaan järjestetty myyjäisiä tai muita yhteisiä tempauksia. Raili Lamminpään haastattelussa ilmeni, että koteihin tuli niukasti tietoa ja yleensä vain silloin jos joku oli tehnyt jotain ilkeävaltaa. Yleensä vanhempainillat ja koulun juhlat olivat jääneet haastateltavien mieleen kodin ja koulun yhteistyömuodoista ja niistä on selvät kokouspäätökset pöytäkirjoissa.

1.8.1970 voimaantulleen asetuksen (Anon. 1970) 2. luvun 9 § mainitaan:

Syyslukukauden työajan päättyessä pidetään joulujuhla ja kevätlukukauden työajan lopussa lukuvuoden päättäjaiset. Kevätlukukaudella on pyrittävä järjestämään oppilastöiden ja kerhotoiminnan esittelyjä.

Koulun johtokunnan tehtäviin kuuluu hyväksyä 12 § mukaan: "...jokaista lukuvuotta varten valmistettava vuositarkiste, jossa on...kodin ja koulun yhteistyön suunnitelma."

Luvun 13 , 99 § sisältää ohjeen, jonka mukaan

Huoltajan pyynnöstä voidaan oppilas jättää luokalle jos luokalle jäämistä on oppilaan yleisen koulumenestyksen vuoksi pidettävä tarkoituksenmukaisena.

§ 108 määrittelee opettajan tehtäväksi:

huolehtia oppilaiden kasvatuksesta pyrkien hyvään yhteistyöhön kotien kanssa...käsitellä luottamuksellisesti ja tahdikkaasti oppilaan syntyperää, uskontoa ja muitakin sellaisia sekkoja koskevia asioita, joiden saattaminen asiaankuulumattomien tietoon voi vaikeuttaa oppilaan asemaa toveripiirissä...ja ...neuvotella oppilaiden huoltajien kanssa, jotka kääntyvät hänen puoleensa lastensa kasvatusta, opetusta ja avustusta koskevilla asioilla.

§ 157 määrää :

Koulun ja kodin yhteisymmärryksen ja yhteistyön edistämiseksi tulee kouluneuvostojen ainakin kerran vuodessa kutsua koulun opettajat ja oppilaiden huoltajat yhteiseen kokoukseen tai luokittain pidettäviin kokouksiin sekä määrätä kokousten ohjelma ja puheenjohtaja.

Haapaluoman kansakoulun johtokunta on hyväksynyt vuosittaiset opetussuunnitelman vuositarkisteet ja niihin liittyvät kodin ja koulun yhteistyösuunnitelmat. Johtokunta on käsitellyt huoltajien kirjeitä, jotka ovat liittyneet koulukyyteihin ja opetuksen

erityisjärjestelyihin. Johtokunta on tehnyt päätöksiä koulun juhla järjestelyistä ja kerännyt rahaa oppilaiden hiihtokilpailuihin. Huoltajien pyynnöstä johtokunta on päättänyt lisätä kouluaterioiden ruoan määrää.

Johtokunnan pöytäkirjoista (Anon. 1970-1975a) vuosilta 1970 - 1975 on todettavissa, että johtokunta on edelleen pitänyt yhteyttä koteihin rutiiniluontoisissa oppilaiden kasvat- ja opetustyöhön liittyvissä tehtävissä. Vanhempain ja opettajien yhteisistä kokouksista ei ole erillisiä johtokunnan päätöksiä, mutta hyväksytyissä opetussuunnitelman vuositarkisteissa (Anon. 1970-1975b) mainitaan kodin ja koulun yhteistoimintamuodoiksi : "...vanhempainillat, koteihin lähetettävät kirjeet ja opettajien kotivierailut."

Johtokunta on tehnyt lukuisia päätöksiä koskien koulun rakennusten ja piha-alueen kunnostamista, mutta työt on teetetty kunnan yleisten töiden lautakunnan toina mutta ei kodin ja koulun yhteistyönä. Myös Heikki Hietalan ja Raili Lamminpään haastattelu vahvistaa, ettei kyseisenä aikana ole järjestetty esimerkiksi myyjäistalkoita tai myyjäisiä. Kuten aiemminkin, tältäkin ajalta löytyy päätökset koulun juhlien ja vanhempainiltojen järjestämisestä.

Johtokunnan pöytäkirjat puuttuvat koulumme arkistosta vuosilta 1975-1979

8.1.2 Peruskoulu aika

Toukokuun 27. päivänä 1983 voimaantulleen peruskoululain (Anon.1983) 1 § määrittelee:

Peruskoulu on yhtenäiskoulu, joka antaa kansalaisille tarpeellista yleissivistävää peruskoulutusta...Tehtävänsä hoitaessaan peruskoulun on pyrittävä läheiseen yhteisymmärrykseen ja yhteistyöhön kodin kanssa tukemalla kotia sen kasvatustehtävässä.

Saman lain 3.luku ,12 §, määrää:"Peruskoulussa on johtokunta, johon kuuluu 7 jäsentä...1 opettajista ja 1 muusta henkilöstöstä."

Lain 13 § lisää: "...vähintään 3 jäsentä ja heidän varajäsentään on valittava oppilaiden huoltajista."

Lain 14 § määrää:

Peruskoulun johtokunnan toimivaltaan kuuluu koulun toiminnan edistämistä ja valvontaa, hallintoa, koulun kasvatuksen ja opetuksen kehittämistä, koulun ja kodin sekä koulun ja ympäröivän muun yhteiskunnan välistä yhteistyötä sen mukaan kuin asetuksella säädetään ja tarvittassa johtosäännössä määrätään.

Peräseinäjoen kunnan 1.8.1985 voimaantulleessa koulutoimen johtosäännössä (Anon. 1985) 21 §: 8 määrätään koulun johtajalle muiden tehtävien lisäksi:

huolehtia tiedotustoiminnasta sekä koulun sisällä että koulusta ulospäin, erityisesti oppilaiden huoltajille.

Vuosilta 1980 - 1985 olevat kokouspöytäkirjat (Anon. 1980-1985a) osoittavat, että Haapaluoman ala-asteen johtokunta on tehnyt yhden erillisen vanhempainillan järjestämispäätöksen ja hyväksynyt vuosittaiset opetussuunnitelman vuositarkisteet (Anon. 1980-1985b), joissa on ollut erillinen kodin ja koulun yhteistyösuunnitelma. Ne ovat likipitään samanlaisia ja esimerkiksi lukuvuoden 1981-82 kodin ja koulun yhteistyösuunnitelmassa, joka vaikuttaa muiden vuosien vastaavaan suunnitelmaan verrattuna monipuolisimmalta, sanotaan:

...koulutulokkaiden ja vanhempien tutustumispäivä, puhelinyhteydet ja kotikäynnit, vanhempainillat, mahdollisimman paljon kirjallista tiedotetta koteihin ruokailusta, työajoista, tukiopetuksesta, lomista jne...joulujuhlaan vanhemmat mukaan, äitienpäivään oppilasohjelmaa.

Kokouspöytäkirjoista ilmenee päätöksiä, joiden mukaan koululla on edelleen järjestetty vanhempainiltoja, juhlia ja tiedotettu koteihin oppilaiden koulunkäyntiin ym. koulutyöhön liittyvissä asioissa sekä kodin ja koulun yhteistyön järjestäminen on jo määrätietoisempaa edelliseen verrattuna. Tämä seikka johtunee siitä, että peruskoululainsäädäntö on selkeyttänyt hallintokuntien kodin ja koulun yhteistyötehtävää ja -velvoitetta. Lisäksi kouluneuvosto on päättänyt jakaa keväisin Maria ja Juho Lam-

min rahastosta 50 tai 75 mk:n stipendit parhaiten menestyneelle kuudennen luokan tytölle ja pojalle sekä Esteri ja Onni A. Salosen rahastosta 50 mk:n stipendit kahdelle koulumyönteiselle oppilaalle.

1.8.1985 voimaan tulleessa peruskoululaissa (Anon.1984) määrätään:

Johtokunnan tulee seurata peruskoulun toimintaa... kehittää ja tukea peruskoulun kasvatustyötä...tehdä tarvittaessa ehdotuksia opetussuunnitelmasta...ylläpitää ja edistää koulun sisäistä sekä koulun ja kodin välistä yhteistyötä ja tiedotustoimintaa sekä järjestää huoltajille tarkoitettuja tiedotus- ja neuvottelutilaisuuksia ja kutsua niihin osanottajat sekä päättää niiden ohjelmasta ja puheenjohtajasta...valvoa ja kehittää peruskoulussa tapahtuvaa oppilaiden harrastustoimintaa ...Kodin ja koulun yhteistyötä järjestettäessä on huolehdittava siitä, että oppilaiden huoltajilla on vähintään lukuvuosittain tilaisuus keskustella koulun johtajan ja oppilaiden opettajien kanssa koulun opetus- ja kasvatustyöstä.

Opettajan tehtäväksi saman lain 115 § määrää mm.:

...pyrkii saavuttamaan peruskoululle asetetut tavoitteet yhteistyössä oppilaiden ja heidän kotiensä kanssa...neuvotella oppilaan kasvatusta koskevissa asioissa oppilaan huoltajan kanssa, jos tämä sitä pyytää tai jos siihen muutoin on aihetta..

Tehtäviensä suorittamiseksi opettaja on lisäksi velvollinen

...osallistumaan koulutyön kehittämistä ja suunnittelua koskeviin neuvotteluihin ja kokouksiin ja kodin ja koulun yhteistyöhön.

1.2.1991 voimaan tulleessa peruskoululaissa ja asetuksessa ei ole oleellisia muutoksia kodin ja koulun yhteistyövelvoitteista tai tavoitteista.

Johtokunta on hyväksynyt vuosien 1985-92 (Anon. 1985-1992) kokouspöytäkirjojen mukaan vuosittaiset koulun työsuunnitelmat, joiden kodin ja koulun yhteistyöosa puuttuu kokonaan muuten, paitsi viimeisen johtokunnan viimeisessä kokouksessa

10.9.1992 hyväksymässä työsuunnitelmassa sanotaan:

Koulu pyrkii jatkuvaan tiedottamiseen ts. ajankohtaisista asioista välitetään tieto oppilaan/oppilaiden koteihin. Syyslukukauden aikana on oppilaiden vanhemmilla mahdollisuus kahdenkeskiseen keskusteluun opettajan/opettajien kanssa.

Peruskoulun johtokunta on asiakirjojen mukaan hoitanut kodin ja koulun yhteistyötä jo aikaisemmin mainituin keinoin sekä päättänyt stipendien jaosta entiseen tapaan.

8.1.3 Johtokunnan testamentti uudelle johtokunnalle

Kodin ja koulun yhteistyön kehittämisen tarve on tiedostettu johtokunnassa selvästi, mikä käy ilmi seuraavasta kokouspöytäkirjan (Anon. 1988 b) päätöksestä:

Tiedote uudelle johtokunnalle. "Testamenttina" seuraavan johtokunnan nelivuotiskaudelle nykyinen johtokunta esittää seuraavia asioita: ...Erilaiset toiminnat kodin ja koulun välillä, kuten pesäpallo, luontopolku, yhteiset koulutunnit ym. Leirikoulu (neljän vuoden tähtäimellä) lisää yhteistyötä kodin ja koulun välillä. Leirin hyväksi yhteiset tempaukset, arpajaiset, myyjäiset, vanhemmat mukaan tekemään myyjäistarvikkeita (21.11.1988, § 9).

Seuraava johtokunta on saanut asian tiedoksi, mutta asiakirjoista ei ilmene, että kyseisiä kodin ja koulun yhteistyömuotoja olisi kuitenkaan toteutettu. Myyjäisiä, arpajaisia ym. vastaavanlaisia yhteisiä tempauksia on haastattelujen ja dokumenttien mukaan järjestetty kuitenkin vasta koti- ja kouluyhdistyksen aikana.

8.1.4 Opettajainkokousten pöytä- ja päiväkirjat vuosilta 1980- 1993

Koulumme arkistossa olevien opettajainkokousten pöytäkirjojen (Anon. 1980-1996) mukaan opettajat ovat hyväksyneet v. 1980-1993 lukuvuoden työsuunnitelman ja siihen liittyvän tukiopetussuunnitelman. Työsuunnitelmista puuttuu kodin ja koulun yhteistyöosa vuosilta 1988-1991 (Anon. 1985-1996). Tukiopetussuunnitelmassa mainitaan yhteyden ottaminen oppilaiden koteihin. Muita kodin ja koulun yhteistyöhön liittyviä päätöksiä ei opettajainkokousten pöytäkirjoista ole nähtävissä ennen yhdistyksen perustamista. Opettajien haastattelujen perusteella on osoitettavissa, että koteihin on lähetetty tiedotteita, koululla on järjestetty vanhempainiltoja sekä juhlia ja opettajat ovat tehneet kotikäyntejä.

Koulumme arkistosta löytyy opettajien päiväkirjoja lukuvuodesta 1975-76 (Anon. 1975-1996) alkaen. Niistä on havaittavissa merkintöjä koulun joulujuhlaohjelmien harjoituksista.

H.Matssonin (haastattelutieto 11.11.1995) mukaan koulullamme ei järjestetty kevätkuuhlaa joka vuosi. Heli Mattson toimi koulullamme luokanopettajana vuosina 1985-1988. Yhdistyksemme jäsenen, R. Jaskarin (henkilökohtainen tiedonanto 14.3.1995) mukaan kevätkuuhlia ei ole koulullamme järjestetty aikaisempinakaan vuosina.

Opettajien päiväkirjojen mukaan lukuvuodesta -75-76 alkaen aina lukuvuoteen -82-83 ei koulussamme ole järjestetty kevätkuuhlaa vaan päätöspäivänä on osallistuttu koululaisjumalanpalvelukseen. Lukuvuonna -83-84 järjestetystä kevätkuuhlasta löytyy päiväkirjamerkintä, joka puolestaan puuttuu lukuvuoden -84-85 osalta. Lukuvuodesta -85-86 alkaen kevätkuuhla on päiväkirjamerkintöjen mukaan pidetty.

Päiväkirjoista ei löydy mainintoja teemapäivistä tai -viikoista, myyjäisvalmisteluista koulutuntien puitteissa eikä kodin ja koulun yhteisistä leipomis- tai muista talkoista. Huoltajien ja opettajien haastattelujen mukaan yhteisiä myyjäisiä tai arpajaisia ei tuolloin ole koulullamme pidetty.

8.2 Kodin ja koulun yhteistyö yhdistyksen aikana v.1994-1996

Haapaluoman Koti- ja kouluyhdistyksen perustamisaikana, alkuvuodesta 1994, koulullamme ei enää ollut johtokuntaa, koska Peräseinäjoen kunnan koululaitoksen johtokunnat oli lakkautettu vuoden 1993 alusta lukien. Peruskoululait ja asetukset sisälsivät edelleen periaatteessa samansisältöiset opettajia koskevat kodin ja koulun yhteistyövelvoitteet, jotka tulivat voimaan 1980-luvulla. Kunnan koulutoimen johtosääntöön sisällytettiin ensimmäisen kerran selvä opettajille osoitettu velvoite kodin ja koulun yhteistyön hoitamiseksi, kun kunnanvaltuusto 14.12.1994 hyväksyi uuden

sivistystoimen päävastuualueen johtosäännön (Anon. 1994b), joka tuli voimaan 1.1.1995 ja sen mukaan: "Koulun opettajakunta vastaa kodin ja koulun sekä koulun ja muun ympäröivän yhteiskunnan välisestä yhteistyöstä."

8.2.1 Yhdistyksen toimintasuunnitelmat ja -kertomukset

Haapaluoman Koti- ja kouluyhdistyksen toiminnan yhtenä tavoitteena on ollut alusta asti edistää kodin ja koulun yhteistyötä. Yhdistyksen perustamiskokous 19.1.1994 hyväksyi alustavan toimintasuunnitelman (Anon. 1994c), jonka mukaan päätettiin :

...toteuttaa ja tukea seuraasvanlaista toimintaa: 1. Hiihtokilpailu. 2. Leipomiskampanja. Tuotteiden myynti tilausmyyntiperiaatteella tai perinteisissä myyjäisissä. Myös muita tuotteita voidaan valmistaa myyntiin. 3. Koulun pihan viihtyisyyden lisääminen esim. kiipeilytelineen avulla. 4. Lasten osallistuminen valtakunnalliseen taidetapahtumaan. Yhdistyksen nimissä anotaan avustuksia.

30.8.1994 laaditussa yhdistyksen ensimmäisen vuoden toimintakertomuksessa (Anon.1994d) mainitaan mm. seuraavaa:

...yhdistys on pitänyt ylimääräisen kokouksen maaliskuussa kartoittaessaan koulun uuden opetussuunnitelman arvopohjaa. Yhdistys on jättänyt hakemuksen yhdistysrekisteriin ja liittynyt myös valtakunnalliseen Koululaisten Vanhempain Liiton jäseneksi. Yhdistys järjesti maaliskuussa yhdessä Pasto-Haapaluoman kylätoimikunnan kanssa hiihtokilpailut koululla ja yhdistyksen omat kevätmyyjäiset pidettiin pääsiäisviikkoa edeltävänä lauantaina koululla. Kisojen ja myyjäisten yhteistuotto oli yli 4000 mk. Yhdistys anoi ja sai 2000 mk Takaovi -yhtyeen Iisalmen matkaa varten ja yhdistys avusti koulun kevätretkeä Kauhavalle ja Pietarsaaren yhteensä 2600 mk:lla. Yhdistys päätti järjestää syyspuolella pihatakkoot, jolloin koulun pihalle rakennetaan kiipeilyteline.

Yhdistyksen toimintakertomuksessa kaudelta 1.8.1994-31.7.1995 (Anon. 1995c) on mainittu mm.seuraavaa:

...Koteihin lähetettiin syystiedote lukuvuoden koulutyötä ja henkilötietoja koskien. Yhdistys järjesti pihatakkoot, jolloin koulun pihalle rakennettiin kiipeilyteline ja tasapainoilupuomi sekä kahviteltiin. Huoltajat valvoivat opettajan pakkolomapäivinä koulutyöskentelyä. Yhdistys lähetti koteihin kutsukirjeen kuusijuhlaan ja esitti pienoisenäytelmän "Napapiirikymppi". Yhdistys pyrki

selvittämään kouluviraomaisten suuntaan mahdollisuuksia saada koulun 3. opettajanvirka pidettyä vielä edes yhden lukuvuoden, mutta toivottua asiaa ei kunnan taholta järjestetty.

Missään kunnan pöytäkirjassa en ole havainnut merkintää siitä, että kirjettä olisi esitelty millekään viranomaiselle eikä täten käsitelty eikä kirjeeseen ole myöskään vastattu millään tavalla. Toisaalta ymmärrän myös, että koska kunta tekee jatkuvasti koululaitostaan koskevia säästöpäätöksiä, ei esittelijänä toimivan viranhaltijan välttämättä kannata hukata aikaa vapaaehtoisien järjestön vaatimukseen asiassa, josta on jo tehty päätös eli koulumme kolmannen opettajan viran lakkauttaminen oli jo päätetty.

Yhdistys järjesti koulun kanssa kalaviikon maaliskuun 2.:lla viikolla ja pääsiäismyyjäiset la 8.4.95 sekä julisti Kunnallissanomien kautta kalajuttukilpailun, jonka parhaat palkittiin: seinäjokinen Esko Rajamäki ja p-jokinen Antti Kanto palkittiin katiskoin ja yläluokan pojat Markku Mäennenä, Juuso Männikkö ja Tero Kesseli palkittiin onkivälinein. Yhdistys maksoi 4:n Vaasaan tehdyn luokkaretken ja Takaovi-yhtyeen esiintymismatkan valvojina olleen huoltajan Tropic-Landian kulut. Yhdistys esittäytyi sivistyslautakunnalle 17.5.95 ja Takaovi-yhtye esitti tilaisuudessa kappaleen "Lepidoliitti". Yhdistys otti vastaan Takaovi-yhtyeelle tarkoitetun, sivistyslautakunnan huomionosoitukseksi lahjoittaman 500 mk:n stipendin. Yhtye voitti jo kolmannen kerran kultamitalin raittiusjärjestöjen valtakunnallisissa kulttuurikilpailuissa ja yhdistys päätti jakaa jokaiselle esiintyjälle stipendistä 30 mk ja lisäksi koulun 2:lle ahkeralle ja koulumyönteiselle tytölle ja pojalle yhdistyksen tililtä 50 mk ja Lammin säätiön tililtä parhaiten menestyneelle tytölle ja pojalle 50 mk. Vanhempain parlamenttiin Kurikkaan 16.9.1995 päätettiin lähettää Unto Javanainen. Koulun eläkkeelle jäänyt talonmies Väinö Ketelimäki kukitettiin kouluvuoden päättyessä. Samalla muistettiin kukin koulutoimiston henkilöt ja koulun henkilökuntaa (Anon. 1995c).

Yhdistyksen toimintakertomuksessa kaudelta 1.8.1995 - 31.7.1996 (Anon. 1996b) mainitaan puolestaan seuraavaa:

Koteihin lähetettiin yhdistyksen nimissä koulutiedote lukuvuoden koulutyötä ja henkilötietoja koskien. Syyskokous oli samalla vanhempainilta, jossa painotettiin luottamuksellisia ja ensisijaisia koulupiirin sisäisiä kouluun liittyvien asioiden hoitokeinoja, ettei toimita kuulopuheiden ja kertomisien perusteella. Yhdistys piti tortunleipojaistaljoon ja itsenäisyyspäivänä joulumyyjäiset, joiden tuotto oli 2202 mk. Myyjäisissä myytiin leivonnaisten lisäksi kauralyhteitä ja kodeista kerätyistä resepteistä koostettua monistevihkoa. Yläluokkaan hankittiin verhot ja toukokuun alussa pidettiin verhonompelutalkoot...Yhdistys lähetti maaliskuussa kutsun koteihin osallistua henkilöin ja/tai esineistön kanssa koulun kierrätysviikon

oppitunteihin. Samassa kirjeessä pyydettiin keinoja koululla toistuvan ilkivallan ja koulualueella iltaisin esiintyvän levottomuuden poistamiseksi. Yhdistys päätti muistaa oppilaita stipendein: Juho Lammin rahastosta 50 markan stipendit 6:n lk:n parhaiten menestyneelle tytölle ja pojalle ja yhdistyksen tililtä 2:lle ahkeralle tytölle ja pojalle 1. - 5. luokilta. Koulun kustantamat hymyveistokset ja yhdistyksen kustantamat ruusut 6-luokkalaisille ja kyläkuorolaisille sekä yhdistyksen luottamushenkilöille jaettiin keväjuhlassa stipendien jaon yhteydessä.

Seuraavan toimintakauden syksyllä, joka koski vuoden 1996 (Anon. 1996c) eli tutkielmaan liittyvän ajanjakson loppukautta

...päätettiin järjestää joulumyyjäiset, tukea koulun retkiä ja kuljetuskuluja ja osallistua mahdollisuuksien mukaan juhla- ym. järjestelyihin, osallistua koulujenvälisten urheilukisojen kisamuonitukseen, seurata ja antaa palautetta syksyn ja kevään koulutyöstä, jatkaa luottamuksellista asioiden hoitoa ensisijaisesti koulupiirin sisäisin yhteydenpitokeinoin, edesauttaa jatkossakin koulualueen rauhoittumista, lähestyä teknistä- ja kulttuuri- sekä nuorisotahoa luistelumahdollisuuksien parantamiseksi. Seurata yhdistystoiminnan vaikutuksesta koulutyöhön aloitettua tutkimustyötä, vaikuttaa työsuunnitelman teemaviikon ideoihin ja aiheisiin ja lähestyä koteja edellisvuosien kaltaisella kotitiedotteella.

8.2.2 Opettajain kokousten pöytäkirjat ja päiväkirjat vuosilta -94 - 96

Yhdistyksen perustamisen jälkeen pidettyjen opettajainkokousten pöytäkirjoista (Anon.1980-1996) löytyy työsuunnitelmien hyväksymispäätösten lisäksi päätöksiä pyytää huoltajia valvojiksi luokkaretkelle. Huoltajista käytetään nimitystä **yhdistysläiset**. Samoin opettajat ovat päättäneet pitää syksyn vanhempain illan yhdistyksen sääntömääräisen vuosikokouksen yhteydessä. Yhdistyksen aikaikaiset stipendien jakoa koskevat opettajainkokousten päätökset on esitelty myös yhdistyksen hallituksen kokouksissa. Yhdistyksen tuella järjestetyistä teemaviikoista, kalaviikosta ja ympäristönsuojeluviikosta on opettajien kokouksissa päätetty myös erikseen.

Koulun juhlien ohjelmaharjoitusten ja järjestämisen lisäksi löytyy opettajien päiväkirjoista(Anon.1975-1996) yhdistyksen perustamisen jälkeen merkintöjä myyjäis- tavaroiden askartelusta, teemapäivistä ja -viikoista sekä huoltajien toiminnasta sijais-

opettajina opettajan ollessa pakkolomalla sekä vierailuista kuuntelemassa oppitunteja avointen ovien viikoilla. Oppilaat ovat tutustuneet sähköautoon ja käyneet elokuvissa, jonne yhdistys on järjestänyt kyydin.

8.3 Laadullista vertailua

Olin opettajajäsenenä viimeisen johtokunnan ainoassa kokouksessa syyskuun 10. päivä 1992. Aikuisten haastattelujen ja omakohtaisten havaintojeni perusteella on todettavissa, että johtokunnat ja kouluneuvostot koettiin etäisiksi ja muodollisiksi. Heli Mattson (haastattelutieto 11.11.1995) totesi haastattelussa: " Johtokunnat ja kouluneuvostot tuntuivat hyvin etäisiltä."

Sivistystoimenjohtaja Ritva Sorila (haastattelutieto 22.8.1996) kertoi:

...johtokunta oli etäinen ja kun täällä Peräseinäjoella kävi näin, että johtokunnat poistettiin, ei siksi, että virkamiehet ja opettajat olis halunnu niin vaan tuota, vanhemmat itte sano, että ne tunti sen toiminnan jotenki etäiseksi...

Hietala (haastattelutieto 4.11.1996) sanoi vastaavasti: "Johtokunta oli hyvin etäinen ja muodollinen eikä pystynyt samalla lailla tekemään yhteistyötä."

Mäkelä (haastattelutieto 13.3.1996) puolestaan vastasi seuraavasti:

...tietysti nämä tapahtumat mitä on piretty, on kerran tuon musiikkitoiminnan puitteissa on kierretty yhyres' kilpailtu ja on rakennettu noita kiipeilytelinehiä ja sellaaasia ja sitte nämä myyjäistoiminnat ja muut, niin ne on lähentäny oppilaihien vanhempia toisihinsa ja mun nähäräkseni iliman muuta myös kodin ja koulun väliä.

Hannu Mäkelä voisi jo tämän lausumansa perusteella vastata, onko yhdistyksen perustaminen ollut kannattava ja hyvä ajatus, koska hän juuri yhdistyksen perustamiskokouksessa vallinneen epävarmuuden lopuksi sanoi hyvin neutraalisti :

"Voiraanhan me ainakin kokeella (henkilökohtainen tiedonanto 19.1.1994)."

Kyselylomakkeen lopussa huoltajia pyydettiin arvioimaan yleisesti yhdistyksemme toimintaa ja sitä mikä toiminnassa on ollut erityisen mielenkiintoista. Vastauksia annettiin mm. seuraavasti:

-Lähentänyt kotia ja koulua.

-Huoltajat olleet aktiivisempia talkoisiin.

-Enempi paneuduttu lasten asioihin kotiväen taholta.

-Kodit ovat saaneet osallistua ja vaikuttaa koulun toimintaan enemmän kuin ennen.

-Positiivista on ollut huoltajien ja koulun henkilökunnan lähentyminen ja huoltajien keskinäinen tutustuminen yhdistyksen toiminnan puitteissa.

Näin kyselylomakkeenkin yleispalautteen tiedoista on todettavissa selkeästi, että Haa-paluoman Koti- ja Kouluyhdistys on pystynyt toiminnallaan lähentämään koulupiiri-läisiä toisiinsa, mitä voidaan pitää ainakin kodin ja koulun yhteistyön kehittämisen hyvänä perusedellytyksenä mutta johtokunnat ja kouluneuvostot koettiin etäisiksi.

Vastaavasti voi todeta omana havaintonani, että yhdistyksen toiminnassa mukana ollessani olen tuntenut ainakin useimmat oppilaani monella tavoin paremmin ja läheisemmin, mikä johtunee yksinkertaisesti siitä, että huoltajat ja opettajat tapaavat, keskustelevat ja toimivat aktiivisemmin kuin aikaisemmin.

8.3.1 Virallisista hallintokunnista vapaaehtoiseen yhdistystoimintaan

Johtokuntien ja kouluneuvostojen toimintaa voidaan luonnehtia viralliseksi ja hallintokuntien edustajat valittiin paljolti poliittisin perustein kun taas koti- ja kou-luyhdistyksen toiminta on alusta asti perustunut vapaaehtoisuuteen ja toiminnan motiivina on ollut halu kehittää yhtäältä oppilaiden oppimis- ja kasvatusympäristöä ja sen viihtyisyyttä ja toisaalta opettajien työympäristöä sekä monia siihen liittyviä tekijöitä. Sorila mainitsi haastattelussa mm. seuraavasti:

nyt on kylä asialla ja tässä mielessä se oli minun mielestäni erittäin positiivista ja selvästi näkyi, että nyt kun ei ollut enää johtokuntia olemassa, niin vanhemmat kiinnostuivat tästä asiasta, koska se saatiin aivan helposti tämä yhdistys perustettua ja tuota, se lähti hyvin toimimaan, niin täytyy myös olla vanhemmilla intressiä lähteä...kun sitten tällainen vapaaehtoinen vanhempain työ alakaa, niin se on toisenlaista kuin se, että poliittisesti nimi annetaan käyttöön (haastattelutieto 22.8.1996).

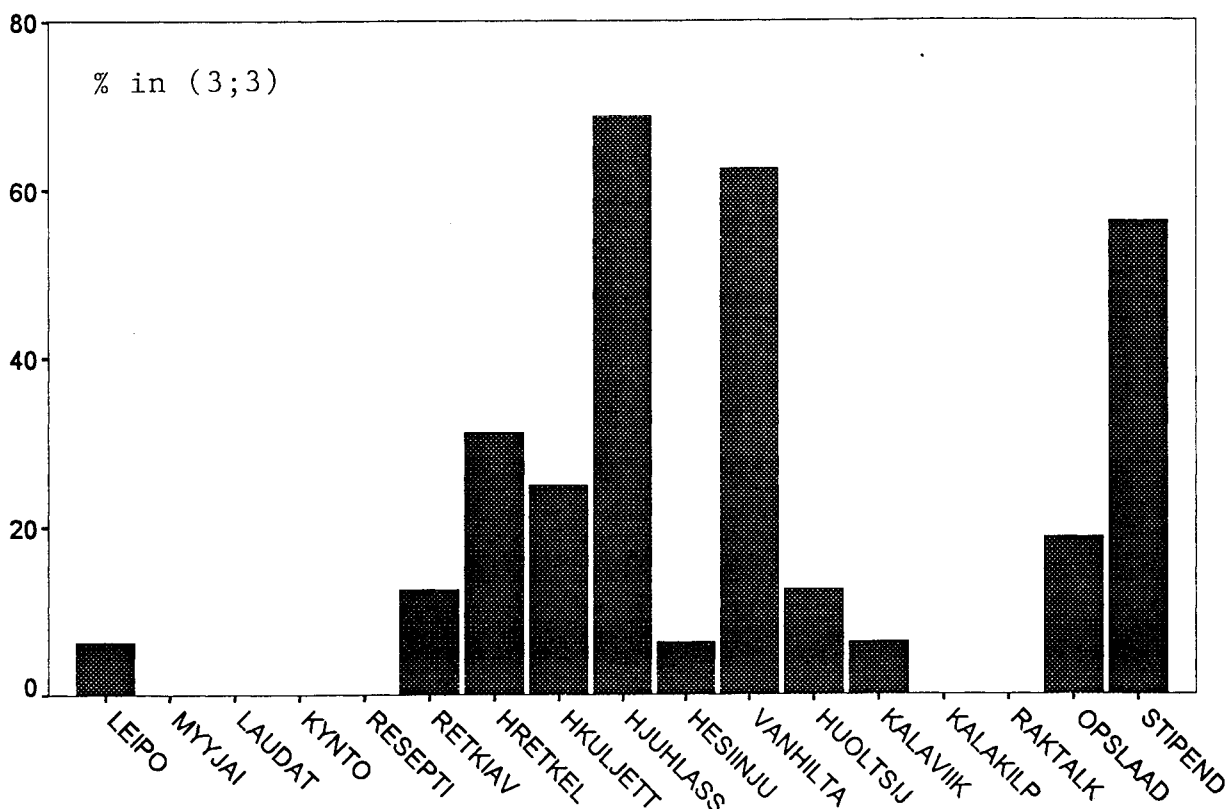
Lisäksi yhdistyksen toiminnan selkeä laadullinen perusero on sen taloudellisessa hallinnossa, koska yhdistyksellä on oma rahastonhoitaja, tilintarkastaja, talousarvio ja syyskokouksiin laadittava tilinpäätös. Koulujen viralliset hallintokunnat saattoivat tehdä talousarvioita kunnan määrärahojen puitteissa. Yhdistys puolestaan käsittelee omalla toiminnallaan hankittuja varoja.

8.3.2 Nykyinen toiminta entisen toiminnan jatkajana ja kehittäjänä

Johtokuntien ja kouluneuvostojen aikana Haapaluoman ala-asteen kodin ja koulun yhteistyömuodot ovat olleet kokouspöytäkirjojen, tukiovetus- ja työsuunnitelmien sekä niihin liittyvien kodin ja koulun yhteistyösuunnitelmien, opettajainkokousten pöytäkirjojen ja opettajien päiväkirjojen mukaan perinteisiä yhteydenottoja koteihin lasten koulunkäyntiin ja opetus- ja kasvatustyöhön liittyvissä kysymyksissä ja järjestelyissä. Lisäksi koululla on järjestetty juhlia sekä vanhempaintilaisuuksia, avustettu oppilaiden retkiä ja opettajat ovat vierailleet oppilaiden kodeissa.

Kyselylomakkeen vastausten pylväsdiagrammissa (kuvio 2, seuraavalla sivulla) erottuu selvästi kolme korkeampaa pylvästä. Ne kuvaavat sellaisia kodin ja koulun yhteistoimintamuotoja, jotka huoltajien mielestä on hoidettu yhtä hyvin ennen yhdistystä. Nämä kolme toimintamuotoa ovat:

- huoltajien osallistuminen kuusijuliiin
- huoltajien osallistuminen vanhempainiltoihin
- stipendien jako oppilaille

Kuvio 2. Pylväsdiagrammi: prosenttijakautuma kyselylomakkeen vastauksista; huoltajien mielestä yhtä hyvin ennen yhdistystä tehdyt yhteistyöt.

Kuitenkin yhdistyksen aikana useimpia vastaavia toimintoja on ollut määrällisesti enemmän ja laadullisesti niitä voidaan pitää paremmin suunniteltuina. Kun yhdistys on esimerkiksi jatkanut stipendien jakamista Lammin ja Salosen rahastoista, on yhdistyksen omat myyjäiset, arpajaiset, vastaanotetut lahjoitukset ja jäsenmaksut ja niistä muodostuva pankkitoiminnan kautta hoidettava oma rahaliikenne tehnyt mahdolliseksi rahallisesti entistä suurempia oppilaiden opintoretkiin ja välineistöön myönnetty avustukset. Esteri ja Onni A. Salosen rahaston pieni 600 mk:n pääoma olisi pitänyt jättää ainakin joka toinen vuosi koskematta, jotta koroista olisi voinut myöntää edes pieniä rahamääriä stipendeinä. Tätä johtokunta ei ole huomannut ja niinpä ainakaan viimeen vuoteen Salosen rahastoa ei ole käytetty, vaan koti- ja koulu yhdistys on antanut vastaavankokoisia ja jopa suurempia rahasummia oppilaille stipendeinä keväisin.

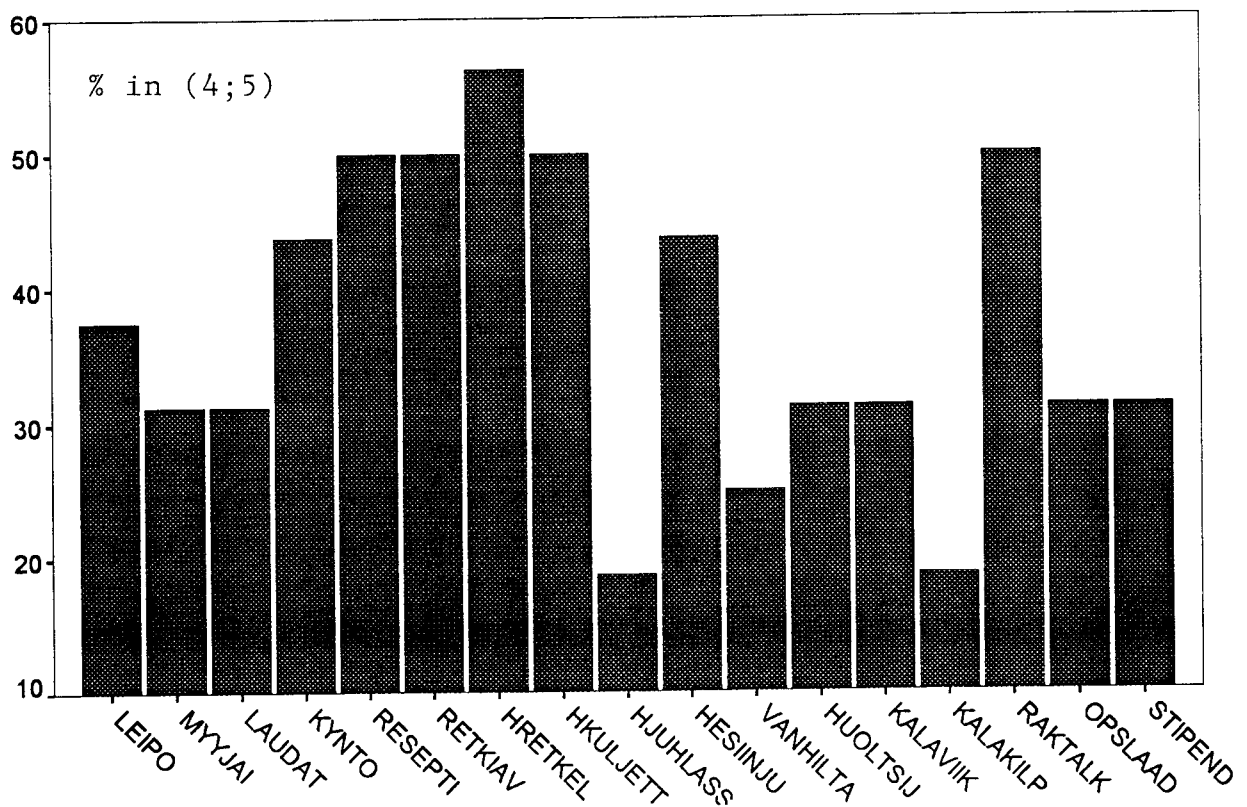
Vanhempainiltoihin on yhdistyksen aikana osallistunut havaintojeni mukaan vähemmän huoltajia kuin lv.-92-93, mutta syynä voi olla huoltajien määrän pieneneminen ja päällekkäiset tilaisuudet. Tietyillä huoltajilla on ajoittain kuitenkin ollut myös selviä ennakkoluuloja yhdistystä kohtaa. Kaikki huoltajat eivät ole vuosittain liittyneet yhdistyksen jäseniksi ja mahdollisesti siitä syystä vieroksuvat yhdistyksen järjestämiä vanhempain iltoja. Onhan jopa yhdistyksen sääntömääräinen vuosikokous järjestetty vanhempainillan yhteyteen.

Koulun juhlissa on havaintojeni mukaan käynyt huoltajia yhtä paljon kuin ennenkin, vaikka kunnan ja koulupiirin asukasmäärä onkin jatkuvasti pienentynyt. Toisaalta aina uusien opettajien aloittaessa koulutyönsä saattaa moni naapurikin tulla koulun juhliin ja useissa juhlissa olen havainnut käyneen hyvinkin iäkkäitä henkilöitä. Heillä on muistoja oman kansakouluaikeansa juhlista ja he tulevat mielellään katsomaan nykyajan tilaisuuksia.

Kodin ja koulun yhteistyön edistämistarve on selvästi ilmaistu toiseksi viimeisen johtokunnan viimeiselle johtokunnalle laatimassa *testamentissa*, mutta dokumentti- ja haastattelutietojen perusteella kyseisessä testamentissa mainittuja kodin ja koulun yhteistoimintaehdotuksista esimerkiksi yhteisiä koulutunteja, tempauksia, arpajaisia, myyjäisiä ja myyjäistalkoita on järjestetty koulussamme v.-94-96 yhdistyksen toimesta. Täten vasta yhdistyksen toiminta-aikana on alettu toteuttaa johtokunnan testamenttia.

8.3.3 Uusia kodin ja koulun yhteistyömuotoja

Selvästi uudet tai yhdistyksen aikana paremmin hoidetut yhteistyömuodot näkyvät tummina korkeina pylväinä (kuvio 3, seuraavalla sivulla) ja vastaavasti kuusijuhlaan ja vanhempainiltaan osallistumista ja stipendien jakoa kuvaavat pylväät jäävät mataliksi.

Kuvio 3. Pylväsdiagrammi: Prosenttijakauma kyselylomakkeen tuloksista; uudet ja yhdistyksen aikana paremmin tehdyt yhteistyöt

Dokumenttitietojen laadullisen vertailun avulla on todettavissa, että huoltajat ja opettajat ovat toimineet yhdessä monella uudella tavalla yhdistyksen aikana v.1994-1996. Uusiksi toimintamuodoiksi vertailun avulla on luettavissa seuraavat asiat:

(+ -merkki toimintamuodon perässä tarkoittaa sitä, että myös kyselylomakkeen tulosten perusteella asia on huoltajien mielestä uusi, yhdistyksen aikainen toimintatapa joten samoja asioita ei tarvitse toistaa tutkittaessa kyselylomakkeen tuloksia .)

YHDISTYS ON : -laatinut uutta opetussuunnitelmaa +

-kuulunut jäsenenä valtakunnalliseen liittoon

-tehnyt yhteistyötä kylätoimikunnan kanssa

-järjestänyt myyjäistalkoita ja myyjäisiä+

-järjestänyt arpajaisia

- järjestänyt pihatalkoot +
- avustanut myyjäis- ja arpajaistuloilla koulun retkiä +
- avustanut koulua hankkimalla luokkaan verhot ym. välineistöä
- esiintynyt kuusijuhlissa +
- järjestänyt huoltajia sijaisiksi ja valvojiksi koulutunneille +
- järjestänyt teemapäiviä ja viikkoja ja avustanut niiden toteuttamisessa +
- julistanut paikallislehdessä kalajuttukilpailun ja palkinnut osallistujia+
- muistanut lahjoin ja kukin henkilöstöä
- järjestänyt oppilaille kisamuonituksen

Kyselykaavakkeen tuloksista laaditun pylväsdiagrammin (kuvio 3, edellinen sivu) perusteella huoltajat ovat pitäneet yhdistyksen aikaisista toimintamuodoista uusina edellisessä luettelossa +-merkillä varustettujen toimintojen lisäksi:

- lautojen tuonnin käsityömateriaaliksi
- koulun pellon kyntämisen karhitsemisen, kauran kylvön ja lyhteiden teon
- reseptikirjan kokoamisen ja myynnin

Kyselylomaakkeeseen oli koottu vain 17 eri toimintamuotoa kun taas dokumenteissa niitä on mainittu enemmän.

Teemahaastattelun 4. kysymys kuului: Onko yhdistys tuonut uudistuksia koulun entiseen toimintaan? 5.kysymys kuului: Onko yhdistyksen toiminta missään muodossa heikompaa kuin vastaava aikaisempi toiminta?

Seuraavaksi esittelen näytteitä haastatelluilta henkilöiltä vastausten havainnollistamiseksi:

Mäkelä (haastattelutieto 13.3.1996):

- (4.) No, kyllä kun opetussuunnitelman teossa oltiin yhyres' koolta.
- (5.) ... uskon, että niillä lähestymistavoilla, joilla koetettiin vanhempia lähestyä ja

ne toiminnot siinä, mitä tehtiin, niin kyllä ne vanhempien aktiivisuutta lisäsi, jotta kyllä mä sanon, että se on osaltansa kehittännyt tätä juttua myönteisesti.

Tupila (haastattelutieto 21.8.1996) vastasi 4.:een kysymykseen yleisesti ja tavoitteellisesti, joten tutkittavan aiheen kvalitatiivisuutta ei ole vastauksessa havaittavissa. Sen sijaan hän vakuutti:

(5.)Ei varmasti sillä lailla heikompaa oo, koska tuota vanhemmat on aktiivisempia nyt kun on yhdistys

Sorilan (haastattelutieto 22.8.1996) haastattelussa ilmeni yhdistyksen ja opettajien yhteistyön merkitys pohdiskeltaessa mahdollisia yhdistyksen koulun toimintaan tuomia muutoksia:

(4.)No kyllä nämä tapahtumat, mutta näkisin, ettei se ole yksin yhdistyksen vaan siinä on voimakkaasti opettajat takana eli sanoisin näin, että yksistään yhdistys ole niinkään tuonut, mutta se on mahdollistanut sen mitä opettajat on halunnu ja mihin heillä on ollut mielenkiintoa toteuttaa.

(5.) No ei....

Hietalan (haastattelutieto 4.11.1996) haastattelussa ilmeni puolestaan:

(4.)No ainakin nämä erilaiset varainhankinnat, talkoot ja yhteistyötempaukset ja vanhempien yhteiset kokoukset...

(5.) Ei, en pysty sanomaan mitään sellaista, ei ole ollut heikompaa, parempaa kylläkin yhdistyksen aikana juuri tämä kaikki tiedon kulku ja yhteistoiminta, yhteiset myyjäiset ja niinkuin se Vaasan matkakin toissakeväänä. Paljon parempaa se on nyt.

Lamminpään haastattelussa kysyin lyhyesti: Onko yhdistyksen toiminnassa noin yleisesti arvioiden mitään moitteen sijaa? Hän (haastattelutieto 23.8.1996) vastasi seuraavasti:

No, ei kun sitä tulee vireyttä kaikin puolin..näitä myyjäisiä piretähän. ennen ei oo piretty mitään koulus', että vanhemmat vois tehdä ja tenavat sais rahaa, jotta ei koskaan mun aikana ainakaan oo piretty mitään myyjäisiä ja justiin onhan nuo miehet tehneet tuon kiipeilytelinehen ja sellaaßen, jotta kyllä tuota vanhemmat tuloo niinku likemmä koulua.

Seuraavaksi kysyin häneltä: Onko yhdistys tuonut uudistuksia koulun toimintaan? Tähän Lamminpää vastasi: " On, joo kyllä, justiin nämä. Nämä mitä mä nyt justiin sanoin."

Haastattelutuloksistakin voidaan tehdä johtopäätös, että yhdistys on tuonut uusia kodin ja koulun yhteistyömuotoja opettajien ja vanhempien toimintoihin.

8.4 Tiedottaminen

Hietala oli sitä mieltä, että yhdistys on lisännyt tiedottamista koteihin. Myös Lamminpään (haastattelutieto 23.8.1996) haastattelussa kävi ilmi seuraavaa:

...paljon tosiaan..niinku sitä kirjettä on tullut monenlaista ...kotia ja jotta kyllä mun mielestä on tosi hyvin pelannu tämä tiedoottaminen tosiaan...

Mäkelän (haastattelutieto 13.3.1996) vastauksessa on nähtävissä hieman lievempi myönteisyys. Hän vastasi:

Se onko se sillai muuttunu, en tiedä...mutta ehkä se on sitä yhteydenottokyn- nystä madaltanut, että helepommin otettas yhteyttä. Näin vois kuvitella.

Opettajana ja koulunjohtajana sekä yhdistyksen hallituksen puheenjohtajana tiedän, että vuosina 1994-1996 koteihin on lähetetty huomattavasti enemmän tiedotteita kuin aikaisemmin. Koulun puolesta ei voida koskaan olla varmoja menevätkö kaikki oppilaiden mukana koteihin lähetetyt viestit huoltajille asti. Mäkelän vastauksen perusteella voisi epäillä, että huoltaja ei ole jostain syystä saanut tietoonsa kaikkia tiedotteita. Hietala sanoi puolestaan: " Kyllä kirjeitä on tullut koulusta kotiin entistä enemmän."

Haapaluoman ala-asteelta syyslukukauden -92 alussa koteihin lähetetty syystiedote oli hyvin yksinkertainen. Siinä oli mainittu: Hyvää alkanutta uutta lukuvuotta! Lisäksi tiedotteeseen oli merkitty lukuvuoden työ- ja loma-ajat sekä opettajien nimet ja

osoite- ym. yhteystiedot sekä koulun puhelinnumero. Syksyllä -93 tiedote oli hieman laajempi.

Seuraavan vuoden syyslukukauden alussa, jolloin yhdistys lähetti koteihin lukuvuoden -94-95 kotitiedotteen, siihen kerättiin koulun työ- ja loma-aikojen ja kouluhenkilöstön nimi- ja yhteystietojen lisäksi laajalti monenlaista koulutyön järjestelyyn liittyvää tietoa. Tiedotteesta ilmeni luokkien oppilaiden nimet, luokkien työjärjestykset, tiivistelmä työsuunnitelmasta, tietoa oppilashuollosta, kunnan koulujen ruokalista, koulun järjestyssäännöt, tietoa koulun tuki- ja erityisopetuksesta sekä tietenkin yhdistyksen tervehdys koteihin ja yhdistyksen toimihenkilöiden yhteystiedot. Tiedotteesta muodostui 10-sivuinen ja myös seuraavina syksyinä syystiedote on ollut vastaavanlainen.

Mikäli koulultamme koteihin syksyllä 1992 lähetettyä yksisivuista tiedotetta verrataan esimerkiksi Haapaluoman Koti- ja kouluyhdistyksen koteihin lähettämään n. 10-sivuisen tiedotevihkoseen, on helposti todettavissa, että yhdistys on selvästi parantanut tiedottamista.

Koulussamme väliaikaisena luokanopettajana toiminut KK Johanna Tupila sanoi haastattelussa 21.8.1996 pystyneensä saamaan Haapaluoman koululla paremmin vanhemmilta oppilaita koskevaa tietoa ja tehneensä huomion, että juuri yhdistyksemme aikana huoltajat ovat olleet aktiivisempia vaikuttamaan kodin ja koulun yhteistyöhön, mikä ei tietenkään koske kaikkia huoltajia vaan osa heistä osallistuu perinteisesti vain lukuvuoden päätösjuhliin tai ilmoittavat koululle lapsen sairaudesta tai muusta poissaolon syystä.

Omat havaintoni ovat samasuuntaiset. Kuitenkin uudet yhteistoimintamuodot ovat mielestäni innostaneet uusia huoltajia tekemään yhteistyötä. Lisäksi huoltajista on erottunut yhteistoiminnoissa tietty aktiivinen ryhmä, jonka kanssa toimiminen on ollut kaikin puolin helppoa ja motivoitunutta.

8.5 Huoltajien antama arvosana kodin ja koulun yhteistyöstä yhdistyksen aikana

Kyselylomakkeen viimeisessä kohdassa huoltajat antoivat arvosanan Haapaluoman Koti- ja Kouluyhdistyksen aikaisesta kodin ja koulun yhteistyöstä asteikolla 4 - 10. Arvosanojen numeerinen keskiarvo on 7,78. Se vastaa nykyisen kouluarvostelun mukaan arvosanaa 8- eli lähes hyvä. Mikäli kuitenkin otetaan huomioon, että yksi vastaajista on ollut sitä mieltä, ettei yhdistyksestä ole ollut mitään hyötyä. Koska hän on ainoana vastaajana antanut kodin ja koulun yhteistyön hoitamisesta arvosanan 4, voitaneen ymmärtää, ettei hänen arvoanansa perustu tosiseikkoihin vaan se on annettu purnausratkaisussa. Jos kyseistä arvosanaa ei tuloksissa huomioida, saadaan arvosanojen summaksi 112,75 ja keskiarvoksi $(112,75 : 14) 8,05$ ja näin huoltajat ovat antaneet Haapaluoman Koti- ja kouluyhdistyksen kodin ja koulun yhteistyön hoitamisesta arvosanan HYVÄ. Kun kysely järjestettiin kevätlukukaudella 1996, merkitsee se käytännössä sitä, että kodin ja koulun yhteistyötä on tehty ainakin kevätlukukauden -96 loppuun mennessä huoltajien mielestä HYVIN. Havaintojeni mukaan syyslukukausi -96 on tässä mielessä ollut hieman laimeampaa, mutta silti kuitenkin parempaa kuin ennen yhdistyksen perustamista.

Oppilaiden haastatteluissa (Haapala, Rintala, Rantala) ilmeni, että oppilaille on jäänyt myönteisenä asioina mieleen retket, myyjäisaskartelut, talkoot, sähköautolla ajelu, munikit, limonadit ja urheilupalkinnot. Kun kysyin oppilailta: Mikä on Haapaluoman Koti- ja Kouluyhdistys, Hannu Haapala (haastattelutieto 6.3.1997) vastasi: "Koti ja koulu teköö yhyres' oppilaille toimintaa ja yhyres' niitä niinku myyjäisiä."

Haapaluomalla viisi vuotta toimiessani olen oppinut huomaamaan vanhempien ihmisten parissa, että elämässä on aika-ajoin jotain "raagillista" ja "ramaattista" ja sen johdosta ymmärrän, että jollekulle aikuiselle ei yhdistyksestä ole ehkä ollut mitään hyötyä. Kyselylomakkeen vastauksen antajat jäivät anonyymeiksi, mutta kyseisen henkilön, joka antoi yhdistyksemme kodin ja koulun yhteistyön hoitamisesta arvosanan 4,

haluaisin viedä koulumme luokkaan kuulemaan mitä 6-luokkalainen Sanna Rintala (haastattelutieto 6.3.1996) vastasi kysymykseeni: Mikä on Haapaluoman Koti- ja Koulu yhdistys? Hän sanoi: "Se on kodin ja koulun yhteistyötä."

Voin yhtyä oppilaan ajatukseen toteamalla, että juuri se on ollut yhdistyksemme toiminnan tärkein ja haastavin tavoite. Kahden osapuolen, huoltajien ja opettajien, lasten kasvamiseen ja oppimiseen liittyvien odotusten ja päämäärien yhteensovittaminen.

8.6 Yhteenveto pääongelman tutkimustuloksista

Tulos tutkimuksen pääongelmasta miten Haapaluoman Koti- ja Koulu yhdistys r.y. on kehittänyt kodin ja koulun yhteistyötä Haapaluoman ala-asteen koulupiirissä vuosina 1994-1996 voidaan ilmaista seuraavasti:

Tutkimuksen pääongelmaa varten kvalitatiivisen tapaustutkimuksen metodein eli kenttätyön, osallistuvan observoinnin, kyselylomakkeen, teemahaastattelun, vapaiden haastattelujen sekä dokumenttilähteistön avulla kerätyn ja metodisesti käsitellyn tiedon perusteella voidaan todeta: **Haapaluoman Koti- ja Koulu yhdistys on edistänyt toiminnallaan tuntuvasti kodin ja koulun yhteistyötä Peräseinäjoen Haapaluoman ala-asteen koulupiirissä vuosina 1994-1996. Yhdistys on tuonut yhteistoimintaan runsaasti uusia työmuotoja, lisännyt kodin ja koulun välistä tiedottamista, motivoinut huoltajia ja kouluhenkilöstöä osallistumaan aktiivisesti eri yhteistyömuotoihin sekä lähentänyt koteja ja koulua toisiinsa.**

9 MITEN YHDISTYS ON KEHITTÄNYT KOULUN JA KOULUPIIRIN OMALEIMAISUUTTA?

Tässä kappaleessa selvitetään ensimmäistä alaongelmaa ja sen tuloksia. Ensiksi voidaan kuitenkin todeta, että pienellä Pasto-Haapaluoman koulupiirillä on varsin rikas kulttuurisosiologinen tausta ja koululla hyvin monimuotoinen sosiaalifunktio kyseisessä kyläyhteisössä. Didaktishallinnollinen kuntataho ei kuitenkaan aina välttämättä kohtele pientä 2-opettajaista kyläkoulua siten kuin koulupiiriläiset odottavat, kuten Pirhonen (1984) raportissaan osoitti. Kunnallishallinnon järjestelyt, painotukset ja pyrkimykset voivat muuttaa arvoja. Asioiden kehitystä voidaan kuitenkin säädellä ja kyläkoulun imagoa kehittää ja tehdä tunnetuksi. Pirhonen puhui raportissaan siitä kuinka kyläkoulujen tulisi jollain tavoin ansaita olemassaolonsa (1984, 12) mikäli kunnallinen koulutuspolitiikka osoittaa uhkaavia eleitä.

Kannon (haastattelutieto, 20.5.1997) mukaan koulumme omaleimaisuutta ilmentäviksi asioiksi voisi lukea ja perustella seuraavia kulttuurihenkilöitä ja aiheita:

Opettaja Vihtori Kivimäki: Nuorisoseuran perustaja, Maalaisliiton ensimmäinen puoluesihteer, Ilkka- lehden toimittaja.

Opettaja Onni Akseli Salonen: Pitkäaikainen kansakoulun opettaja ja koulun johtaja.

Opettaja Ester Salonen: Onni A. Salosen puoliso, "koulun rouva".

Sirkka Salonen: Opettajapariskunnan tytär, Miss Eurooppa v.1938.

Lisäksi koulumme on puhtaan luonnon keskellä toimiva **maaseutukoulu**.

Koulupiirimme omaileimaisuudeksi Kanto ymmärtää seuraavia asioita:

Kalajärvi: Runsaskalainen tekojärvi.

Lehmälampi: Kuivattu Haapaluoma-joen laskujärvi, jossa on nykyisin runsaasti lintuja varsinkin kevään tulva-aikoina.

Haapaluoma ja Ahvenjoki: Kaksi koulupiirin alueella virtaavaa jokea.

Maasalpälouhos: Lohja Partek Oy:n Haapaluoman avolouhos, josta löytyy myös korukivinä käytettyä lepidoliittia ja turmaliinia.

Flinttakylä: Kiiltävän, kipinöivän ja alunperin koulumme oppilaiden löytämän kiviesiintymän kivilajin nimityksen mukaan Haapaluoman kylälle annettu nimi.

Timanttima ja Timanttimaantie: Koulumme on Timanttimaantien varressa ja Timanttimaa on laaja kallioinen alue muutaman kilometrin päässä koululta Virroille päin.

Viertola: Muutama vuosi sitten palanut nuoriseseuran talo, joka rakennettiin alkuperin vuosisadan alussa ja oli Peräseinäjoen ensimmäinen nuoriseseuran talo.

Mäkelä (haastattelutieto 13.3.1996) pohdiskeli teemahaastattelussa Haapaluoman omaleimaisuustekijöinä seuraavia asioita:

Louhos on meillä merkittävin ja tämä maaseutumiljöö on tässä hyvin puhdas sellainen eteläpohjalaan maaseutukylä, joka sisältyy pienimuotoista yrittämistoimintaa, jotka ovat omalta osaltaan elinkelpoisia ja turvetoiminta on leimaa-antava ja tämä on mun käsittääkseni vielä suhteellisen elinvoimainen kyläkokonaisuus...se on ittesnänsä jo sellane omaleimaisuus.

Tupila (haastattelutieto 21.8.1996) piti sitä koulumme omaleimaisuutena, että se on luonnonläheinen maalaiskoulu. Lamminpään (haastattelutieto 23.8.1996) mielestä louhos on Haapaluoman alueelle omaleimainen asia. Tupila, Lamminpää ja Hietala olivat sitä mieltä, että Ville Ritola on tunnetumpi henkilö kuin Sirkka Salonen ja Hietalan (haastattelutieto 4.11.1996) mielestä asialle tulisi tehdä jotain, jotta samalla Haapaluomaa voisi tehdä tunnetuksi muualla.

Seuraavaksi kuvailen muutamia Kannon esittämän koulumme ja koulupiirimme omaleimaisuutta korostaviin aiheisiin selvästi liittyviä yhdistyksemme toteuttamia asioita vuosilta 1994-1996. Samalla selvitetään ja pohdiskellaan lisää samaan aiheeseen liittyviä teemahaastattelun tuloksia.

9.1 Kalaviikko, kalajuttukilpailu ja katiskoiden valmistus

Ylen laiskasti lirsi Haapaluoma, kuin kuunnellen ja katsellen se kylän poikki kuljetti salaisuudet satavuosien, kalavalheet esi-isien (Sepponen, J. 1975).

Ketelimäen (henkilökohtainen tiedonanto 21.11.1996) mukaan Haapaluoma on ennen ollut kalaisa joki ja varsinkin Lehmälammesta, johon Haapaluoma laskee, on saatu paljon kaloja. Jos joku nykyään kehuu saaneensa Haapaluomasta hyvin kalaa, hän valehtelee.

Haapaluoman Koti- ja Kouluyhdistys otti aktiivisesti osaa vuoden 1995 maaliskuun alkupuolella koulumme järjestämän kalaviikon tapahtumiin. Muutamia huoltajia oli mukana Kalajärvellä, jonne he olivat hankkineet kaksi innokasta paikallista harrastajakalastajaa, jotka esittivät oppilaille kalaverkkojen virittämistä jään alle. Yksi huoltaja ja kaksi yläasteen oppilasta sekä yksi kylän ulkopuolinen aikuinen henkilö kävivät koulullamme rakentamassa katiskoita ja tutustumassa kalverkon pauloitukseen ja korjaamiseen. Oppilaat saivat monipuolista asiantietoa kaloista ja kalastuksesta ja myöhemmin oppilaiden huoltajien taholta on tullut myönteistä ja mielenkiintoista palautetta, kun lapset ovat alkaneet kotonaan neuvomaan huoltajia käsittelemään kaloja oikein. Muistan yhden aikuisen kertoneen kuinka oppilas oli kotonaan sanonut:

Oli se häjyn näkööstä kun ope kalautti majetta päähä, mutta oliis sen ollu häjympi olla jossois elävänä nyljjetty (Anon. henkilökohtainen tiedonanto 17.3.1995).

Yhdistys julisti Kunnallissanomissa kalajuttukilpailun, johon tuli kymmenkunta kirjoitusta viideltä eri henkilöltä. Parhaat jutuntekijät palkittiin katiskoilla ja kolme henkilöä sai palkinnoksi onkivälineitä. Kunnallissanomat julkaisi ainakin kaksi kilpailuun osallistunutta juttua. Seuraavan kalajutun, joka kertoo paikkakuntalaisesta "Romu-Reiskasta", lähetti kilpailuumme Antti Kanto:

Kun Kalajärven tekoaltaan valmistumisen jälkeen alkoi kalojen elohopeapi-toisuudet nousta yli sallitun määrän, kaloille määrättiin myyntikielto ja syöntirajoitus. Romu-Reiska, joka on innokas kalastaja ja syö paljon kalaa, ei välit-

tänyt rajoituksista vaan jatkoi entiseen malliin kalastamista ja kalan syöntiä. Reiska oli nimittäin keksinyt keinon elohopean poistamiseksi. Hän ripusti kalat pyrstöstä ulos pyykkinarulle pakkaspäivinä ja odotti kunnes elohopea laskee, minkä jälkeen hän yksinkertaisesti leikkasi kaloilta päät poikki ja niin oli Reiskalla jälleen puhdasta ja terveellistä kalaa syötäväksi.

Katiskoiden valmistusta koetettiin myös teknisessä työssä hyvin tuloksin ja nyt katiska kuuluu 5-6-luokan teknisen käsityön opetussuunnitelmaan. Katiskoita on tehty myös myyjäistavaroiksi ja arpajaisvoitoiksi.

Kalastukseen liittyvä yhdistystoiminta ja sen virittämä koulutyö ovat koulupiirin omailemaisuuksien kehittämistä, jonka teemahastattelussa ilmaistiin seuraavasti:

Lamminpää (haastattelutieto 23.8.1996): Nyhän on ollut leheres' se kalaviikko ja ympäristöviikostakin, eikös siitäkin ollut maininta leheres'.

Hietala (haastattelutieto 4.11.1996):...se kalaviikkokin liittyy... tavallaan asiaan.

Haapaluoman Koti- ja Kouluyhdistyksen toiminta kalastusaiheisen kokonaisopetuksen tukijana voidaan haastattelutulosten perusteella katsoa olevan koulupiirin omailemaisuuksien kehittämistä. Tein myös itse useita samansuuntaisia havaintoja keskustellessani keskustan asukkaiden ja varsinkin harrastajakalastajien kanssa. Useat henkilöt arvostivat sitä, että Kalajärveä ja kalastusta tehdään lapsille tunnetuksi. Kalajuttukilpailu sai myös hyvää palautetta muiden koulujen opettajien ja muidenkin henkilöiden taholta. Yhdistyksen tuella järjestetystä kalaviikosta oli kuvia ja varsinkin perusteellisia lehtikirjoituksia sekä paikallislehdessä, Kunnallissanomissa että myös Ilkka-lehdessä.

9.2 Lepidoliitti ja musiikkitoiminnan tukeminen

"Kaksi on kovaa vastakkain, kallio ja ihminen(Sepponen, J. 1975)."

Koulun postiosoite on Timanttimaantie 11 A 61180 Haapaluoma. Koulupiirin kaakkoiskulmalta on kauan sitten löydetty suuri kivi, jossa on T. Heikkilän (hen-

kilökohtainen tiedonanto 2.12.1996) mukaan ollut erikoisia kiteitä. Löytäjät ovat kutsuneet niitä timanteiksi. Läheisillä kallioalueilla on Kannon (haastattelutieto 7.11.1996) mukaan nähty virvatuli-ilmiöitä ja tehty lupaavia koekairauksia kultapitoisen malmin etsimiseksi. Vuonna 1964 avattu Haapaluoman maasälpälouhos on paikka, josta monet korukivien hiontaa harrastavat henkilöt hakevat raaka-aineikseen turmalinia ja lepidoliittia.

Koulumme musiikkikerhon oppilaat saivat keväällä 1993 kutsun saapua Peräseinäjoen yläasteelle Etelä-Pohjanmaan opettajien ammattiyhdistysten piirin syyskokoukseen esiintymään. Sävelsin, sanoitin, sovitin ja harjoitutin tilaisuutta varten laulun nimeltä Lepidoliitti, joka kertoo Haapaluoman alueesta, Kalajärvestä, Peräseinäjoen Kivimessuista ja louhokselta saatavasta lepidoliittikivistä. Musiikkiesitys sai hyvän vastaanoton ja keväällä 1995 koulumme oppilaat esittivät laulun Peräseinäjoen Kivimessujen aikana. Siellä esitys sai vielä paremman vastaanoton.

Haapaluoman Koti- ja kouluyhdistys esittäytyi kunnan sivistyslautakunnalle Haapaluoman ala-asteella toukokuun lopulla v.1995, jossa ensimmäisen kerran lautakunnan taholta annettiin selväsanaista arvostusta ja kannustusta yhdistystoiminnallemme. Takaovi-yhtye oli huhtikuussa saanut kolmannen peräkkäisen suomenmestaruuden ja kultamitalin Sininuorisoliiton ja Raittiuden Ystävät r.y.:n valtakunnallisten kulttuuriharrastuskilpailujen koulusoitinyhtyeiden lasten sarjassa ja sivistyslautakunta antoi samassa kokouksessaan oppilaille huomionosoituksena 500 mk:n stipendin. Tämäkin kiviaiheinen kotiseututoiminta on omalta osaltaan kehittänyt koupiirimme omaleimaisuutta ja sen taustavoimana on ollut yhdistyksemme tuki ja toiminta. Vuoden 1993 Peräseinäjoen kunnalliskertomuksen sivistystoimen toiminnan kuvauksessa mainitaan:

"Haapaluoman koululla oli aktiivista ja poikkeuksellista kerhotoimintaa, sillä siellä valmistettiin yhteistyössä laulu kuntakivestä "Lepidoliitti" (Anon.1994a,15)."

M.Asunmaan mukaan (1986, 74) kerhotoiminnalla voidaan lisätä koulunkäynnin mielekkyyttä ja motivaatiota opiskeluun. Lisäksi kerhotyöllä

...voidaan pyrkiä kouluopetusta laajempiin tavoitteisiin...kerhojen avulla on myös mahdollisuus vaikuttaa paikallisen ja alueellisen omaleimaisuuden säilyttämiseen ja kehittämiseen sekä kotiseutuhengen luomiseen...Niinpä kerhotoimintaa on syytä kehittää kotiseututyön periaatteiden hengessä.

Musiikin opetuksen ja harrastamisen merkitystä kotiseutuopetuksen kannalta arvioidessaan Asunmaa korostaa, että

...väkipakolla ei pidä etsiä suuria säveltäjiä, tuotteita ja esiintyjä omasta pitäjästään...Muiden taideaineisen tavoin musiikki vaikuttaa ihmisen tiedostamattomaan alueeseen, tunteisiin ja motivaatioon. Lauluja on aina tehty asioista, joihin liittyy tunnetta. Kotiseutu on yksi niistä...Kiintymys kotiseutuun ja ihmisten yhteenkuuluvuuden tunne lisääntyvät yhdessä laulaessa. (1986, 66)

Ritva Sorila (haastattelutieto 22.8.1996) kertoi haastattelussa vastaavasti:

Haapaluomalla on kukkinut tämä musiikki voimakkaasti...ei semmosia lauluja oo muuaalla näkynyt. ..No siitä, kun oli ne johtokunnat poistettu ja...tämä oli sitten ensimmäinen tämmöinen...kun alkoi näkyä tuloksia, että vanhempainyhdistys oli tehnyt sitä ja tätä, niin sen arvostus myöskin nousi ja se noteerattiin, että hei, Haapaluomalla on sellainen.

Mäkelä(haastattelutieto 13.3.1996) kertoili haastattelussa seuraavaa: "Kyllä Takaovihtye niitti valtaisa mainetta ..."

Lamminpää ja Hietala pitivät myös musiikkitoimintaa koulupiirin omaleimaisuuden kehittämisosoituksina.

Tietooni on tullut, että Lepidoliitti-kappaletta on esitetty muidenkin henkilöiden toimesta eri tilaisuuksissa. Lepidoliitti muistuttaa peräseinäjokisia flinttakyläläisistä ja näinollen yhdistys on vaikuttanut musiikkitoiminnan tukemisen myötä kivi- ja louhosaiheen tunnetuksi tekemisessä ja aiheet liittyvät koulupiirin omaleimaisuuden kehittämiseen. Olen tehnyt useissa yhteyksissä havaintoja, että paikkakunnalla ja muuallakin koulustamme sanotaan:" Ai se Haapaluoma, jossa on niitä taitavia musiikin

esittäjiä." Kun Takaovi-yhtye on tullut tunnetuksi sekä kunnassa että sen ulkopuolella ja musiikkitoiminta on liitetty useissa yhteyksissä Haapaluoman kouluun, myös koulumme on saanut samalla lisää omaleimaisuutta. Eri tilaisuuksissa ja kulttuurikilpailuissa esiintyneillä koulumme oppilailla on ollut yllään tumman violetin värinen pusero, jossa on kuvattuna avoin ovi ja ympärillä on teksti: Takaovi, Peräseinäjoki. Asut on tehty kodin ja koulun yhteistyönä kuitenkin jo vuoden 1993 keväällä ennen yhdistyksen perustamista.

Sorilan ja Mäkelän haastatteluissa ilmeni, että Haapaluoman Koti- ja Kouluyhdistys on myös jo itsessään Haapaluoman koulupiirin omaleimaisuutta ilmentävä asia, koska se on Peräseinäjoen ensimmäinen koti- ja kouluyhdistys. Tällaisen arvion ja havainnon he ovat tehneet hallinnollisen kunnalliselämän piirissä.

Vastaavasti Tupilan ja Sorilan haastatteluissa kävi ilmi, että Kirkonkylän ala-asteelle perustettu vanhempainneuvosto toimii suppeammin kuin meidän yhdistyksemme.

Tuloksena ensimmäisestä alaongelmasta voidaan todeta, että Haapaluoman Koti- ja Kouluyhdistys on pystynyt lisäämään koulun omaleimaisuutta tukemalla toiminnallaan koulun musiikkikerhotyötä sekä tekemällä yhdistystoimintaa ja koulun musiikkitoimintaa tunnetuksi sekä kunnan että muidenkin kuntien alueella. Lisäksi yhdistys on kehittänyt ja uudistanut koulupiirin omaleimaisuutta tukemalla kalastus-, kala- ja kiviaiheista opetus- ja kulttuuritoimintaa.

10 MITEN YHDISTYS ON TUKENUT OPPILAIKEN KULTTUURI- JA HARRASTUSTOIMINTAA?

Lepidoliitti-projektissa selvitettiin jo yhdistystoiminnan kehittäneen koulumme oppilaiden musiikkiharrastusta. Koti- ja kouluyhdistys on lisäksi avustanut useilla tuhansilla markoilla opintoretkeä ja myös pienvälineistöä on hankittu ja huollettu yhdistyksen rahoituksen avulla. Käytännössä tämä on merkinnyt koulun virallisten määrärahojen riittämistä vastaavasti muihin hankintoihin. Kun oppilaiden huoltajat ovat entistä enemmän, yhdistyksen aikana paremmin, osallistuneet oppilaiden kuljettamiseen eri tilaisuuksiin omilla autoillaan, myös koulun kuljetusmäärärahoja on säästynyt toisiin matkoihin. Lähteminen eri tapahtumiin on helpottunut.

Koti- ja kouluyhdistys on lähestynyt kunnan nuorisotoimistoa koulualueen luistelumahdollisuuksien parantamiseksi ja hiljattain koulun pihalle jäädytettävää luistelualuetta on laajennettu huomioiden monenikäisten luistelijain tarpeet.

Yhdistyksen jäsenet ovat yhdessä kylätoimikunnan jäsenten ja erityisesti kylätoimikunnan puheenjohtajan Alpo Heiniluoman kanssa valvoneet koulualueella, jotta alueella vuosikautia jatkunut ilki-valta saataisiin kuriin. Koulullamme lukuvuosina 1990-1991 sekä 1991-1992 luokanopettajana ja koulun johtajana toiminut Ilkka Lampinen (haastattelutieto 13.12.1995) kertoi vastaavanlaisista ilki-valanteoista ja liikennekurittomuudesta kuin viime vuosinakin on koulualueellamme esiintynyt. Maaliskuussa 1996 yhdistyksen koteihin lähettämä vetoamus koulualueella toistuvan ilki-valan, häiritsevän mopoilun ja moottorikelkkailun lopettamiseksi on tehonnut ja koulualue on saanut olla pitkiäkin aikoja rauhassa. Pienet lapset ovat uskaltaneet tulla luistelemaan ja hiihtelemään koulun ulkoilualueille. Näin yhdistys on pystynyt osaltaan parantamaan oppilaiden kulttuuri- ja harrastusmahdollisuuksia. Olen yhdistyksen myötätunnolla vastustanut Peräseinäjoen Yläasteen oppilaiden kasvien keräämistä kesäloman aikana ja yhteistyön tuloksena kyseinen asia on muutettu vapaaehtoiseksi. Kesäloma on tuntunut

monen oppilaan mielestä sen jälkeen lomalta, jolloin saa harrastaa omia vapaa-ajan harrastuksia. Onhan jo vuoden 1970 peruskouluasetuksen 2. luvussa (PA, 26.6. 1970/443) selvästi mainittu: "...ehtoja lukuunottamatta oppilaille ei anneta koulutehtäviä loman aikana suoritettaviksi."

Toisen alaongelman tuloksena voidaan täten todeta, että **Haapaluoman Koti- ja Kouluyhdistys on tukenut taloudellisesti oppilaiden kerho- ym kulttuuri- ja harrastustoimintaa ja parantanut koulun ulkoilualan liikunta- ja leikkimahdollisuuksia.**

11. MITEN YHDISTYSTOIMINTA ON VAIKUTTANUT KOULUTYÖHÖN?

Olen pohdiskellut muutaman kerran työtoverini KM Merja Alaperän kanssa miten Haapaluoman Koti- ja Kouluyhdistyksen toiminta on vaikuttanut koulumme arkipäiväiseen työskentelyyn. Tällöin olemme pohdiskelleet kutakin oppiainetta erikseen. Seuraavaksi esitän pohdiskelun tulokset:

ÄIDINKIELI: Yhdistyksen julkaisemaan kalajuttukilpailuun osallistui ainakin kolme koulumme oppilasta. Useimmat 5-6-luokan oppilaista tutustuivat atk-laitteiden tekstinkäsittelyohjelmaan ja sen käyttösovellutuksiin, kun yhdistyksen myyjäisiin valmistettiin äidinkielen tunnilla ruoka- ja leivonnaisreseptejä. Yhdistys julkaisi reseptikirjassaan oppilaiden tekstinkäsittelyohjelmalla toteutettuja joulurunoja ja -tarinoita. Oppilaat ovat tehneet myös äidinkielen oppitunneilla myyjäismainoksiin liittyviä tekstejä.

KUVAAMATAITO: Oppilaat ovat suunnitelleet ja toteuttaneet kuvaamataidon tunneilla yhdistyksen kotitiedotteen kansikuvia. Myös atk-laitteiden piirrosohjelmia on käytetty tähän tarkoitukseen. Yhdistyksen ja koulun järjestämien teemaviikkojen aiheita, kala- ja ympäristöaiheita on kuvattu kuvaamataidon ja myös muiden aineiden tunneilla. oppilaat piirsivät ja värjivät kalaviikolla suurikokoisen ahvenen kuvan liikuntasalin liitutaalulle. Oppitunneille sai kotoa tuoda valokuvia oppilaiden ja heidän kotiväkensä pyydystämistä kaloista. Valokuvista tehtiin näyttely luokan peräseinälle.

BIOLOGIA, MAANTIETO ja YMPÄRISTÖOPPI: Yhdistyksen järjestämän kalaviikon aikana oppilaat tutustuivat ryhmätyönä eri kalalajeihin. Lisäksi koulun keittäjä valmisti pyydystämästäni suurikokoisesta hauesta kalakeittoa ja yksi opettajista teki oppilaiden nähden graavisuolasiikaa. Erityisopettaja avasi kalan vatsan ja esitteli oppilaille kalan sisäelimiä. Koulullamme kävi vieraina kalatalousneuvoja sekä kalastuksen valvoja, jotka kertoivat kalastuksesta ja kalojen istutuksesta. Oppilaat kävivät myös kahden harrastajakalastajan opastuksella tutustumassa kalaverkkojen jään alle uittamiseen ja samalla he saivat onkia Kalajärvestä pilkkiongilla. Kalajärvi tuli

tutuksi ja usein myöhemmin olemme 3-4-luokkalaisten kanssa katselleet kartasta niitä saaria ja syvänteitä, joiden luona oppilaat kävivät. Yksi opettajista valmisteli kalansuomuista preparaatteja, joita oppilaat saivat katsella mikroskoopilla.

Huoltajat ovat kyntäneet ja karhinneet koulun tontilla olevan pellon, johon oppilaat ovat kylväneet kauraa. Kaurasta olemme sitoneet satoja lyhteitä joulumyyjäisiin.

Yhdistyksen hallituksen puheenjohtaja järjesti Jyllinkosken Sähkö OY:n asiantuntijan koululle esittelemään sähköä ja sähkölaitteita. Hänellä oli mukanaan sähköauto, jonka kyydissä oppilaat saivat olla ja opettajat saivat ajaa sähköautolla koulun pihalla. Ympäristönsuojeluviikolla kolme eri asiantuntijaa opasti koululaisia kierrätykseen, uusiokäyttöön ja luonnonsuojeluun liittyvissä asioissa.

TEKSTIILI- ja TEKNINEN KÄSITYÖ sekä KÄSITYÖASKARTELU: Yhdistys on järjestänyt kolmet eri myyjäiset ja arpajaiset, joihin oppilaat ovat tehneet käsityötunneilla kalansuomustimia, katiskoja, pääsiäiskoristeita, kirjanmerkkejä ja linnunpönttöjä. Huoltajat ovat tuoneet lauttaa linnunpönttöjä varten. Katiskoiden valmistus on otettu myös koulumme teknisen työn opetussuunnitelmaan.

MUSIIKKI: Huoltajien myötävaikutuksella ja yhdistyksen varoilla olemme voineet hankkia soittimia ja kuljettaa oppilaita esiintymään eri tilaisuuksiin ja kulttuuriharrastuskilpailuihin. Koulumme Takaovi-kouluosittely on saavuttanut 3 eri valtakunnallista kärkisijoitusta Raittiusjärjestöjen ja Sininuorisoliiton valtakunnallisissa kulttuurikilpailuissa.

LIKUNTA: Yhdistyksen varoilla on kevät- tai joulujuhlan yhteydessä palkittu kaikki koulumme oppilaat, jotka ovat osallistuneet ala-asteiden yhteisiin yleisurheilukilpailuihin parantaen jossakin lajissa oman koulun kisoissa saavuttamaansa tulosta. Käytäntö on innostanut kaikki oppilaat osallistumaan kisoihin. Muiden koulujen

oppilaista vain parhaat ovat olleet yhteisissä kisoissa mukana. Koti- ja kouluyhdistyksen toimesta järjestettiin kisapaikalle koulumme oppilaille lämmin ateria, mikä oli varsin onnistuneelta ja hyvältä tuntuva ja arvostettu menettely. Yhdistyksen aloitteesta tekninen kuntataho on laajentanut koulumme ulkoilualueella olevaa luistelualuetta ja saanut alueen siistimpään ja rauhallisempaan kuntoon, koska alituinen mopoilu ja kelkkailu on ollut haitaksi varsinkin pienemmille luistelijoille. Huoltajat ovat myös olleet valvojina uimahallimatkoilla.

ENGLANNIN KIELI: Kiertävä englannin opettaja on myös osallistunut teema- viikkojemme aiheisiin opettaen kalaviikkoon ja ympäristönsuojeluviikkoon liittyviä englanninkielisiä sanoja ja asioita.

HISTORIA: Yhdistystoiminta on lisännyt kotiseututuntemusta, mutta muuten ei toiminnalla ole ollut mitään merkittävää vaikutusta historian opetukseen.

MATEMATIIKKA: Yhdistyksen toiminnalla ei ole ollut vaikutusta matematiikan opetukseen.

USKONTO: Uskontotunneilla ei ole käsitelty yhdistystoimintaan liittyviä asioita.

KANSALAISTAITO: Yhdistyksen kokouksissa on usein puhuttu terveistä elintavoista, pukeutumisesta, meluhaitoista ym. asioista ja asioita on ollut helppo kerrata kansalaistaidon tunneilla.

Koulumme toimii kolmessa eri rakennuksessa. Yhdistys on lisännyt yleisesti viihtyvyyttä hankkimalla yläluokkien luokkahuoneeseen verhot. Verhot ommeltiin ja laitettiin paikalle talkootyönä. Minulle itselleni, joka asun samassa rakennuksessa olevan Haapaluoman sivukirjaston yhteydessä, on yhdistystoiminnasta ollut huomattavaa etua, koska yhdistys on asiokkaasti toiminut koululla ennen pitkään jatkuneen ilkeiden ja monenlaisen häiriökäyttäytymisen poistamiseksi.

Lisäksi yhdistys on parantanut tuntuvasti koulun piha-aluetta, minkä merkitystä pohditaan ja kuvataan seuraavaavaksi:

Yhdistyksen jäsenet ovat rakentaneet koulun pihalle yhdistyksen kustannuksella yhden kiipeily- ja kaksi tasapainoilutelinettä. Yhdistyksen varapuheenjohtaja Hannu Mäkelä toi koululle Jyllinkosken Sähkö Oy:ltä pitkiä painekyllästettyjä pylväitä ja työkaluja. Huoltaja Juha Heikkilä kaivoi traktorin peräkauhalla telineen pystytolpille syvät kuopat, joihin pylväät asetettiin ja liki kymmenen miestä lapioi kuopat umpeen. Tolpat katkaistiin moottorisahalla ja niiden väliin asennettiin metalliputket kiipeämistä varten ja paksut lankut yhdistämään pylväitä toisiinsa. Yhdelle sivulle sekä neljän pylvään välille solmittiin paksusta köydestä kiipeilyverkko. Kiipeilytelineen lisäksi loppuista pylväistä rakennettiin pitkä tasa-painoiluteline. Naisväki keitteli kahvia ja osa heistä laittoi pihamaalle pienen kukkapenkin, jonka oppilaat viimeistelivät kouluaihana.

Valmis tehdastekoinen vastaava telineistö olisi kouluvälinehinnastojen mukaan tuolloin maksanut lähes 5000 mk. Yhteistyö koulun hyväksi oli näinollen suuri taloudellinen apu ja lisäksi telineitä voidaan pitää tärkeänä oppilaiden välituntileikkien ja viihtyisyyden kannalta.

T. Pouttu (1992 , 1) kertoo kouluympäristön viihtyisyyden kasvatuksellista merkitystä pohtiessaan, että on tärkeitä mikäli jo lapsena saadaan kiinnostus

...esteettisen näkökulman huomioonottamiseen miljöörakentamisessa...Tässä työssä on osuus jokaisella toimivalla ihmisellä. Siksi kasvatus on aloitettava jo lapsena. Osana lapsiin kohdistuvaa vaikuttamista on kouluympäristön rakentaminen virikkeitä antavaksi, toiminnalliseksi ja viihtyisäksi.

Pouttu kertoo Turengin Ylikylän ala-asteen koulupihan muuttamisesta virikkeitä antavaksi:

Tavoitteet toteutuivat suurelta osin. Leikkipaikat, asfalttiin merkityt erilaisten pelien rajoitukset ja kaavat, leikkivälineet sekä viheralueet istutuksineen tekivät välitunnit lapsille hausemmiksi (1992, 2).

Oppilasarvostelun eräänä perusteena on se, että opettaja tuntee oppilaansa. Olen havainnut yhdistystoiminnan kautta saaneeni tärkeitä tietoa oppilaista mutta samalla olen myös pettynyt siihen, ettei tiettyihin henkilöihin voi luottaa, vaan tiedot kulkeutuvat asianosaisille ja useimmiten kielteisessä merkityksessä.

Kuitenkin kolmannen alaongelman tuloksiksi voidaan todeta, että **yhdistystoiminta on auttanut henkisesti ja aineellisesti eri oppiaineiden opetusta ja helpottanut opettajien kasvatus- ja opetustyötä sekä lisännyt piha-alueen viihtyisyyttä.**

12 TULOSTEN TARKASTELU

Tutkimustulokset antavat selvät vastaukset tutkimusongelmiin. Tulosten mukaan yhdistys on toiminnallaan lähentänyt koulua ja koteja toisiinsa kun johtokunnat ja kouluneuvostot sen sijaan koettiin etäisiksi ja muodollisiksi. Yhdistyksen toiminta on merkinnyt käytännössä sitä, että kodin ja koulun yhteistyötä on tehty innokkaammin ja monipuolisemmin entiseen verrattuna. Toiminta käynnistyi hyvin ja oli verrattain vilkasta vuoden 1995 aikana mutta on laantunut selvästi vuonna 1996.

Yhdistyksen toiminnan selvä aktiivisuus aikaisempaan toimintaan verrattuna voinee johtua siitä, että johtokuntien ja kouluneuvostojen jäsenet on useimmiten valittu puoluepoliittisin perustein ja jäsenistö ei pystynyt tulemaan kyllin lähelle kodin ja koulun yhteistoimintaa. Omakohtaisena havaintona virkavuositani muualla kuin Peräseinäjoella voin sanoa, että johtokuntien toiminnan luonne on tuntunut olevan enemmin virallista valvontaa kuin yhteistoiminnan kehittämistä. Kyseiset hallintokunnat ovat kylläkin hoitaneet hyvin talousarvio-, hankinta-, koulun käyttöluopat ym. vastaavat asiat, mutta monessa koulutyöhön läheisesti liittyvässä käytännön asiassa johtokunnat ja kouluneuvostot on koettu etäisiksi.

Yhdistyksen myyjäiset, talkoot ym. yhteiset tempaukset on tehty innolla ja myös jääneet oppilaiden mieliin myönteisinä kouluun liittyvinä asioina. Yhdistys on ryhtynyt toteuttamaan käytännön toiminnallaan niitä yhteistyömuotoja, joiden myönteisen merkityksen johtokunta on aikanaan todennut. Myös tiedottamista koulun ja kodin välillä on tehostettu. Ainakin enemmistö huoltajista on ymmärtänyt kasvatus- ja opetustyön olevan kodin ja koulun tärkeä yhteinen tehtävä. Yhdistys on pystynyt myös hyödyntämään koulupiirille ominaisia asioita ja varsinkin koulun kerhotoimintaa ja kokonaisopetukseen liittyviä temaviikkoja.

Koulun ja koulupiirin kulttuuritietouden avulla yhdistys pystyisi entistä enemmän tekemään tunnetuksi toimintaansa ja kehittämään koulun ja koulupiirin omaleimai-

suutta. Monista kotiseututietouteen liittyvistä asioista varsinkaan ala-asteen oppilaat eivät tiedä paljoakaan. Yhdistyksen työtä tältä osin voisi luonnehtia vasta hyväksi aloitukseksi ja taas tulee mieleen Mäkelä ajatus yhdistystoiminnan kokeilusta.

Rekisteröidyn yhdistyksen laillisin oikeuksin yhdistys on pystynyt järjestämään erilaisia varojen hankintatilaisuuksia ja pystynyt tukemaan taloudellisesti koulumme musiikkim. harrastustoimintaa hyvinkin tuntuvasti. Yhdistys on pystynyt vaikuttamaan koulualueen leikki- ja liikuntamahdollisuuksien parantamiseen koulualueen viihtyisyyden lisäämiseen ja myös usein toistuvan ilkeilyn ja liikennekurittomuuden vähentämiseen.

Yhdistyksen kautta lisääntyneet myönteiset yhteydenotot ja yhteistyö ovat omalta osaltaan tukeneet opettajien koulussa tekemää opetus- ja kasvatustyötä, mikä on havaittavissa erikseen usean oppiaineen opetuksessa aineellisesti ja lisäksi oppilasarvosteluun ja koulun työskentelyilmapiiriin henkisesti.

Yhdistys on pystynyt toteuttamaan suhteellisen hyvin tavoitteensa kolmen toimintavuotensa aikana. Tämän johdosta Haapaluoman Koti- ja Kouluyhdistyksen kannattaa jatkaa toimintaansa ja kehittää sitä edelleen.

Kuitenkaan kaikkia kouluongelmia ja epäkohtia ei ole pystytty poistamaan, mikä havaintojeni mukaan johtuu siitä, että huoltajat eivät ymmärrä kääntymään opettajien puoleen kouluun ja lasten koulunkäyntiin liittyvissä kysymyksissä vaan kertovat asioista sivullisille ja asiat kärjistyvät entisestään. Olenkin tutkimusta tehdessäni tullut yhä vakuuttuneemmaksi, että yhdistystoiminta-asetelmamme on altis aiheuttamaan varsinkin tietyissä huoltajissa ns. henkilöitymisilmiön, millä tarkoitan sitä, että he käsittävät yhdistyksen puheenjohtajan määräävän yhdistyksen toiminnan laadun ja määrän (Anon. henkilökohtainen tiedonanto 17.4.1996). Tällainen vastaus oli yhdessä nimettömässä kyselykaavakkeessa. Vaikka kaikki päätökset on tehty demokraattisesti sääntöjen

puitteissa, silti olen vakuuttunut siitä, että yhdistyksen toiminta tulisi olla suurimmaksi osaksi huoltajien taholta johdettua. Olen ollut kahdessa yhdistyksessä rahastonhoitajana ja yhdessä yhdistyksessä sihteerinä ja nyt neljättä toimivuotta Haapaluoman Koti- ja Kouluyhdistyksen hallituksen puheenjohtajana. Vasta nyt olen kokenut, että asetelma on hallinnollisesti epäedullinen. Eihän johtokunnissa ja kouluneuvostoissakaan opettajat olleet kuin jäseninä tai sihteerinä ja koulunjohtajat sihteerien ominaisuudessa samalla esittelijöinä ja puheenjohtaja valittiin huoltajista. Johtokunnat ja kouluneuvostot valittiin kylläkin poliittisesti, mutta heidän toimintansa oli luottamushenkilöinä toimimista. Yhdistyksen jäsenet voivat ymmärtämättömyyttään kertoa sivullisille arkaluonteisistakin asioista.

Kun maassamme on nykyään yli 770 vastaavanlaista yhdistystä ja lähes kaikkien toiminimike on vanhempainyhdistys, olisi jo senkin perusteella syytä muuttaa kyseistä asetelmaa. Kun Yhdistyksemme perustettiin, olivat muutamat huoltajat hieman epäilevällä kannalla alkaisiko yhdistys toimia ja silloin paikalla ollut Hannu Mäkelä sanoi: "Voiraanhan me kokeilla." Kun minut valittiin puheenjohtajaksi sanoin vastaavasti, että voin siinä tehtävässä aluksi vähän aikaa. Koulusta käsin olisi helppo hoitaa kirjoittaminen, monistaminen ja tiedottaminen ja tarvittaessa myös rahayhteydet, joten opettaja tai koulun johtaja voisi hyvin olla vanhempainyhdistyksen sihteeri tai rahastonhoitaja.

Tiedossani ei ole yhtään tutkimusta koti- ja kouluyhdistyksen tai vanhempainyhdistyksen toiminnan vaikutuksesta koulun kasvatus- ja opetustyöhön. Näin ollen tutkimuksen myönteiset tulokset ovat hyödyllinen peruste vastaavanlaisen yhdistystoiminnan kehittämiseksi edelleen. Pienen Haapaluoman ala-asteen kokoisen 2-opettajaisen kyläkoulun mahdollisuudet kehittää kodin ja koulun yhteistoimintaa eivät luonnollisestikaan ole samanlaiset kuin suuremmissa kouluissa ja on olemassa monenlaisia yhdistyksen toimintamuotoja, joita emme ole vielä kokeilleet emmekä

edes pysty laajemmin kokeilemaankaan. Kuitenkin voitaneen otaksua, että kun muutaman vuoden yhdistystoiminta on jo selvästi uudistanut ja monipuolistanut kodin ja koulun yhteistyötä ja pystynyt tuntuvasti tukemaan koulun kasvatus- ja opetustyötä pienellä koululla, voidaan muissakin kouluissa onnistua kehittämään entistä parempia kodin ja koulun yhteistyötuloksia. Tällaisen toiminnan laadullista jatkotutkimusta tai kartoittamista laajemmässäkin kouluyhteisössä voitaneen pitää haasteellisena tehtävänä.

Kuten Korpisen ja Husson raportissa VANHEMMAT -OPETUKSEN KÄYTTÄMÄTÖN VOIMAVARA (Korpinen, E. & Husso, M-L. 1991) todettiin, olisi opettajankoulutuksessa opiskelevien perusteltua saada kokemusta kodin ja koulun yhteistyöstä opiskeluun liittyvän kenttätyön aikana, joten tämän tutkielman tuloksia voisi raportoida myös opettajaksi opiskeleville.

Saatanpa hyvinkin lähettää Hannu Mäkelälle kirjeen tai postikortin, johon kirjoitan tekstin: "**Me oomma kokeellehet yhyristystä.**"

Kotiseutuvideo päättyy pitkään kamera-ajoon ja taustalla soi kaihoisa musiikki, jonka lomassa Hannu Sepponen lukee lopuksi oman runonsa:

Tässä loruni lopussa toivoisin totisesti, että väkemme kasvaisi, kaunis kylämme kehittyisi. Käsi kädessä kulkisivat kuin tuo Haapaluoma, pieni puro pahanen vuosisadasta vuosisataan, ehkä tuhannesta tuhanteen, liritellyt, luritellut, joskus joutuisemmin juoksahdellut, joskus hiljaa hissahdellut, mutta aina eteenpäin (Sepponen, H. 1985).

Ymmärrän, että yhdistyksemme on saavuttanut hyviä tavoitteita, mutta toiminta on vasta kehityksensä alussa. Vaikka kaikki ei olekaan sujunut odotusten mukaan, voin kuitenkin yhtyä ajatukseen:

Niin kaunis on Haapaluoma ja rehtiä väkeä asukkaat sen. Onni on meidän, jokaisen kyläläisen...Ei kaikki kumu kylältä kuulu, moni jää mainitsematta, ohitettua oikopäätä (Sepponen, H. 1985).

LÄHTEET

A. Teokset ja tutkimukset:

- Alasuutari, P., 1989. Erinomaista, rakas Watson. Johdatus yhteiskuntatutkimukseen. Helsinki: Hanki ja jää
- Asunmaa, M. 1986. Kotiseututietous kouluopetuksessa. Vantaa: Kunnallispaino Oy
- Gröhn, K., 1993. Esipuhe. Teoksessa: Pirhonen, S. (toim.) Koulu kyläyhteisössä. Helsinki: Valtion painatuskeskus, 5-6.
- Haapamäki, I., 1982. Peräseinäjoen veteraanit kolmessa sodassa. Veteraanimatrikkeli. Alavus, Viiskunta Oy, Peräseinäjoen veteraanit
- Hirsijärvi, S. & Hurme, H. 1991. Teemahaastattelu. 5. painos Helsinki: Yliopistopaino
- Kangasniemi, T., 1972. Peräseinäjoen kirja. Seinäjoki: Peräseinäjoen kunnan kulttuurilautakunta.
- Korpinen, E., & Husso, M-L., 1991. Vanhemmat - opetuksen käyttämätön voimavara: Tutkimustuloksia koulun ja kodin yhteistyöstä peruskoulussa ja opettajan-koulutuksessa. Jyväskylän Yliopisto. Opettajankoulutuslaitos, moniste
- Lahdes, E., 1986. Peruskoulun didaktiikka. Keuruu: Otava.
- Pirhonen, S., 1993. Koulu Kyläyhteisössä. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Rajamäki, O., 1992. Peräseinäjoen Pyhän Paavalin Kirkko 1892-1992. Alavus: Viiskunta Oy, Peräseinäjoen seurakunta.
- Syrjälä, L., & Numminen, M-L., 1988. Tapaustutkimus kasvatustieteessä. Oulun Yliopiston Kasvatustieteiden Tiedekunnan tutkimuksia 51/88. Oulu: Oulun Yliopiston Monistus- ja Kuvakeskus.
- Toivonen, E., 1986. Opettaja ja kouluhallinto. Vantaa: Kunnallispaino Oy

B. Muut lähteet:

- Alaperä, M., 1997. Haastattelutieto 24.4.1997 Yhdistystoiminnan vaikutuksista koulun eri aineiden opetukseen. Haapaluoman ala-aste, Peräseinäjoki
- Anon. 1926. Kansakoululaitoksen ohjesääntö, Peräseinäjoen kunta.
- Anon. 1957. Kansakoululaki 247/ 1.7.1957.
- Anon. 1957-1964. Raittiuslautakunnan päiväkirja vuosilta 1957-1964, Peräseinäjoen kunta.

- Anon. 1966-1970. Haapaluoman kansakoulun johtokunnan kokousten pöytäkirjakokoelma, Peräseinäjoen kunta.
- Anon. 1968. Peruskoululaki 467/26.7.1968.
- Anon. 1970. Peruskouluasetus 443/26.6.1970
- Anon. 1970-1975a. Haapaluoman kansakoulun johtokunnan kokousten pöytäkirjakokoelma. Peräseinäjoen kunta.
- Anon. 1970-1975b. Haapaluoman kansakoulun opetussuunnitelman vuositarkistekokoelma lukuvuosittain. Peräseinäjoen kunta.
- Anon. 1975-1996. Haapaluoman ala-asteen opettajain Päiväkirjakokoelma lukuvuosittain. Peräseinäjoen kunta.
- Anon. 1980-1985a. Haapaluoman ala-asteen johtokunnan kokousten pöytäkirjakokoelma lukuvuosittain. Peräseinäjoen kunta.
- Anon. 1980-1985b. Haapaluoman ala-asteen opetussuunnitelman vuositarkisteisiin liittyvä kodin ja koulun yhteistyösuunnitelma lukuvuosittain. Peräseinäjoen kunta.
- Anon. 1980-1996. Haapaluoman ala-asteen opettajain kokousten pöytäkirja kokoelma lukuvuosittain. Peräseinäjoen kunta.
- Anon. 1981-1996. Haapaluoman ala-asteen opetussuunnitelman vuositarkisteisiin liittyvä oppilaitos- ja opettajarekisterikokoelma lukuvuosittain. Peräseinäjoen kunta.
- Anon. 1983. Peruskoululaki 476/27.5.1983
- Anon. 1984. Peruskoululaki 718/12.10.1984
- Anon. 1985-1992. Haapaluoman ala-asteen johtokunnan kokousten pöytäkirjakokoelma lukuvuosittain. Peräseinäjoen kunta.
- Anon. 1985. Koulutoimen johtosääntö. Peräseinäjoen kunta.
- Anon. 1985-1996. Haapaluoman ala-asteen opetussuunnitelman vuositarkisteisiin liittyvä työsuunnitelmakokoelma lukuvuosittain. Peräseinäjoen kunta
- Anon. 1988a. Peräseinäjoen kuntasuunnitelma vuosille 1988-1992 Peräseinäjoen kunta.
- Anon. 1988b. Haapaluoman ala-asteen johtokunnan pöytäkirja. 21.11.1988

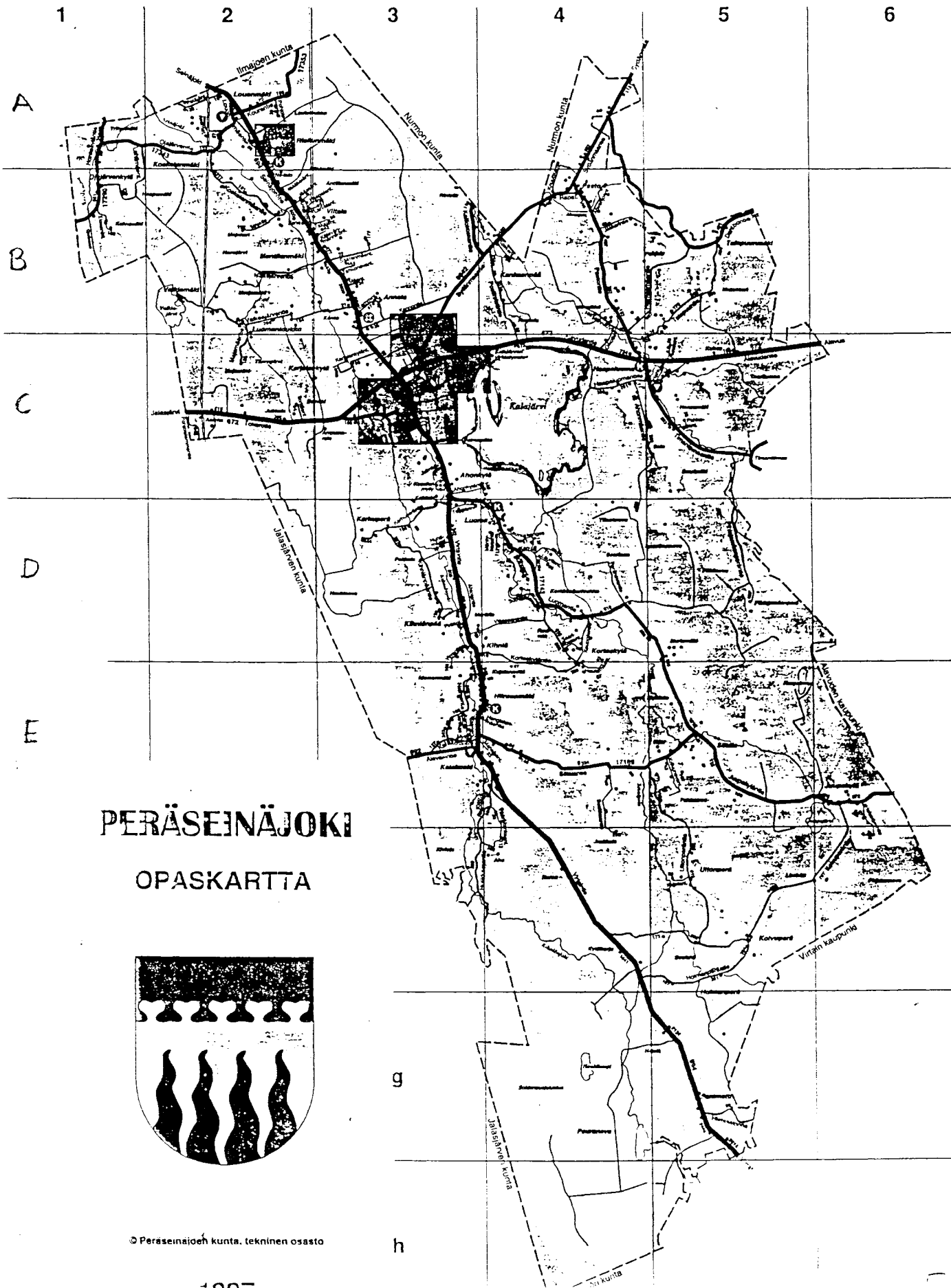
- Anon.1991. Peräseinäjoen kuntasuunnitelma vuosille 1991-1995.
Peräseinäjoen kunta.
- Anon.1993a. Lehtiartikkeli, Sanomalehti Ilkka 26.5.1993, Seinäjoki
- Anon.1993b.Peräseinäjoen kunnanhallitus.Pöytäkirja 150/16.3.1993,82 §
- Anon.1993c. Peräseinäjoen kehittämisohjelma vuosille 1993-1996
Peräseinäjoen kunta.
- Anon.1993e.Haapaluoman alueprofiili, toimialaraportti:Seinäjoen tilastokeskus
2.12.1993
- Anon.1994a.Kunnalliskertomus vuodelta 1993,Seinäjoki: Peräseinäjoen kunta.
- Anon.1994b. Sivistystoimen johtosääntö.Peräseinäjoen kunta.
- Anon.1994c. Yhdistyksen alustava toimintasuunnitelma vuodelle 1994, Haapaluoman Koti- ja Kouluyhdistys r.y., kokous 19.1.1994.
- Anon.1994d. Toimintakertomus toimikaudelta 1994, Haapaluoman Koti- ja Kouluyhdistyksen syyskokous 15.9.1994.
- Anon.1994-1995. Toimintasuunnitelma toimikaudelle 1994-1995.Haapaluoman Koti- ja Kouluyhdistys r.y. syyskokous 15.9.1994.
- Anon.1995a. Kunnalliskertomus vuodelta 1994,Seinäjoki.Peräseinäjoen kunta.
- Anon.1995b. Toiminta-ajatus, Haapaluoman ala-aste 12.9.1995.Peräseinäjoen kunta.
- Anon.1995c. Toimintakertomus toimikaudelta 1994-95, Haapaluoman Koti- ja Kouluyhdistys r.y.syyskokous 21.9.1995.
- Anon.1995-1996. Toimintasuunnitelma toimikaudelle 1995-1996.Haapaluoman Koti- ja Kouluyhdistys r.y. syyskokous 21.9.1995.
- Anon.1996a.Peräseinäjoki- kotipesä Etelä-Pohjanmaalla.
Kuntaesite. Hill & Knowlton, Helsinki. 1996.
Peräseinäjoen kunta.
- Anon.1996b.Toimintakertomus toimikaudelta 1995-1996. Haapaluoman Koti- ja kouluyhdistys r.y. syyskokous 2.9.1996.
- Anon.1996c.Toimintasuunnitelma toimikaudelle 1996-1997,Haapaluoman Koti- ja Kouluyhdistys r,y, syyskokous 2.9.1996

- Anon.1996d. Haapaluoman alueprofiili, toimialaraportti: Seinäjoen Tilastokeskus 19.11.1996.
- Anon.1997. Kunnalliskertomus vuodelta 1996, Seinäjoki.Peräseinäjoen kunta.
- Haapala, H., 6-luokan oppilas 1996. Haastattelutieto 11.11.1996.
- Haapala,H., 6-luokan oppilas 1997. Haastattelutieto 6.3.1997.
- Haapala,K.,eläkeläinen 1996. Haastattelutieto 13.11.1996.
- Haapala,M.,eläkeläinen 1996. Haastattelutieto 18.11.1996.
- Hannula,P., Uronen,M. & Sepponen, K., 1972. Peräseinäjoen kunnan koulutussuunnitelma. Peräseinäjoen kunta.
- Hietala, H.,maanviljelijä 1996. Haastattelutieto 4.11.1996.
- Kanto,A., opinto-ohjaaja 1996. Haastattelutieto 7.11.1996.
- Kanto,A.,opinto-ohjaaja 1997.Haastattelutieto 20.5.1997.
- Lamminpää, R., emäntä 1996. Haastattelutieto 23.8.1996.
- Lampinen,I., koulun johtaja 1995. Haastattelutieto 13.12.1995.
- Mattson,H., luokanopettaja 1995.Haastattelutieto 11.11.1995.
- Mäkelä,H.,käyttötéknikko 1996. Haastattelutieto 13.3.1996.
- Mäkipää,V., 1992 Kylä elää. Näytelmäkäsikirjoitus. Moniste.
- Männikkö, P.,maanviljelijä 1996. Suullinen tiedonanto 20.11.1996.
- Niemi,S., 1993. Kolme rouvaa Haapaluomalta, lehtikirjoitus: Peräseinäjoen Joulu 1993. Seinäjoki: Peräseinäjoen OAY r.y.
- Rantala, T., 6-luokkalainen 1996. Haastattelutieto 12.3.1996.
- Rintala,S., 6-luokkalainen 1996. Haastattelutieto 6.3.1996.
- Salonen, A., 1995. Peruskoululaisten käsityksiä koulusta ja elämästä. Opetushallitus, moniste.
- Sepponen,H.,1988. Runoselostus. Haapaluoma v. 1-1988. Pasto-Haapaluoman Kylätoimikunta, kotiseutuvideo.
- Sepponen,J., 1972. Runoselostuksen teksti. Haapaluoma v.1-1988.Pasto-Haapaluoman Kylätoimikunta 1988, kotiseutuvideo.
- Sorila,R., sivistystoimen johtaja 1996. Haastattelutieto 22.8.1996.

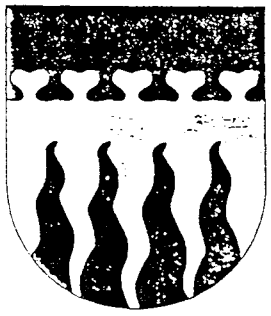
Sööt, K., 1945. Sankarivainajille- laulun sanoitus. suom. Simojoki, A., teoksessa: Nuorten laulukirjan säestyksiä. Helsinki: Otava, 113.

Tupila, J., luokanopettaja 1996. Haastattelutieto 21.8.1996.

Viljakainen, S., 1995. Koulumaailmassa on tapahtunut valtava rakennemuutos lehtikirjoitus :Peräseinäjoen Joulu 1995. Seinäjoki: Peräseinäjoen OAY r.y.

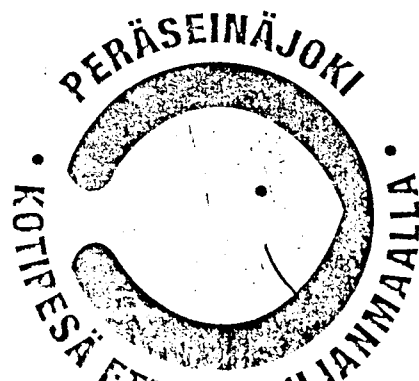
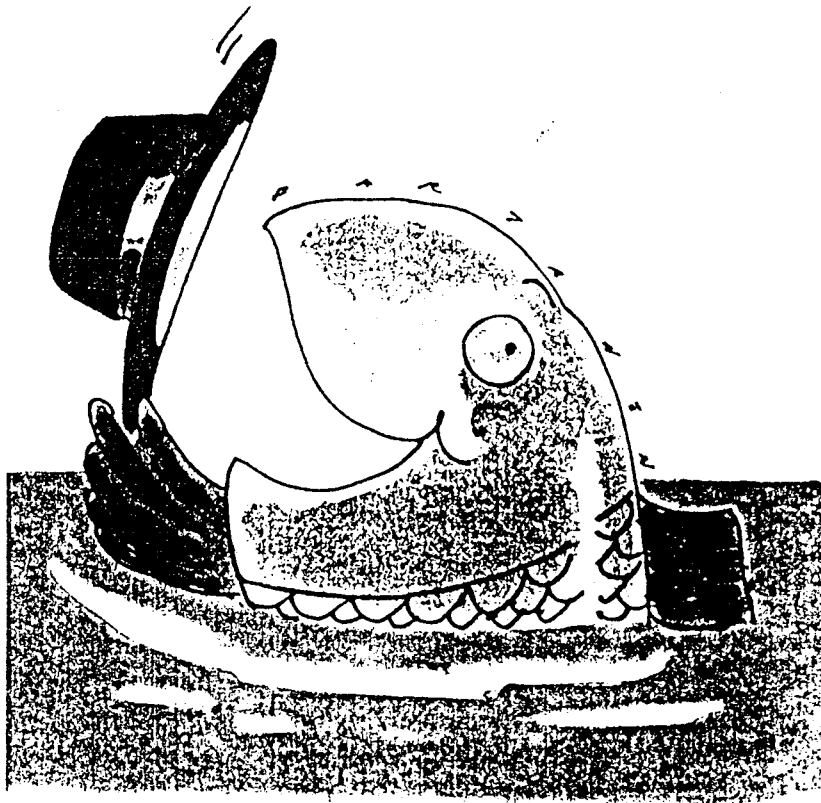

PERÄSEINÄJOKE
OPASKARTTA

© Peräseinäjoen kunta, tekninen osasto

Peräseinäjoki — kotipesä Etelä-Pohjanmaalla

KUSTANNUSVERTAILU 1994				
		P-joki	V-lääni	Suomi
Opetustoimi	mk/asukas	4365	4859	4271
Kirjasto	mk/asukas	184	221	225
Liikunta + ulkoilu	mk/asukas	90	250	327
Muu kulttuuri	mk/asukas	104	250	332
OPETUS:				
Peruskoulut	mk/oppilas	20756	22139	21672
	mk/oppitunti	309	342	372
Lukio	mk/oppilas	28292	19900	17638
	mk/oppitunti	404	416	435
Musiikkioppilaitos	mk/oppilas	2045	7330	8170
	mk/oppitunti	149	242	243
Kansalaisopisto	mk/oppilas	33	708	832
Kirjasto	mk/käynti	16	19	18
Museo	mk/käynti	200	138	119

KUSTANNUSVERTAILU 1995				
		P-joki	V-lääni	Suomi
Opetustoimi + Kult- tuuri	mk/asukas	5551	5774	5288
Kirjasto	mk/asukas	191	212	215
Liikunta + ulkoilu	mk/asukas	99	222	281
Nuorisotyö	mk/asukas	72	83	116
OPETUS:				
Peruskoulut	mk/asukas	2622	2715	2436
	mk/oppilas	20893	21608	21215
Lukio	mk/asukas	598	478	431
	mk/oppilas	27299	19578	17864
Ammatilliset oppilaitokset	mk/asukas	1745	1595	1332
Musiikkioppilaitos	mk/asukas	36	67	52
Kansalaisopisto	mk/asukas	37	128	100

Opettajille koulutuspäivänä 14.8.1996

ERÄITÄ TALOUDEN TUNNUSLUKUJA VUODELTA 1995 esitelty tunnuslukumoniste 1995
 (pääosin mk/asukas) (tiedot Tilastokeskuksen julkaisusta 1996:11)

	Pjoki	Vaasan lääni	Koko maa
Yleinen hallinto	438	728	677
Sos ja terv.huolto	8023	8783	9181
Lasten päivähoito	1395	1666	1759
Kotipalvelu	437	335	166
Vanh. ja vamm. lait.hoito	765	701	720
-siitä vanhukset	543	582	559
Suojatyö ym.	881	551	529
Perusterveydenhuolto	1080	1669	1667
Hammashoito	201	214	201
Erikoissairaanhoido	2711	2759	2673
Opetus ja kulttuuri	5588	6067	5601
Opetustoimi	5056	5229	4592
peruskoulu	2634	2902	2609
lukio	602	496	449
ammattilliset oppilaitokset	1745	1606	1361
Kirjasto	191	228	231
Liikunta	117	267	335
Muu kulttuuri	135	263	362
Yhteiskuntapalvelut	459	882	1094
Liikenneväylät	130	302	359
Palo- ja pelastustoimi	208	226	259
Muut palvelut	409	188	117
Liiketoiminta	232	-5	-26
Vesihuolto	115	26	31
ri 96	18,5	18,05	17,51
Ayrit/asukas 94	40389	48443	58687
Verorahoitus	18750	18741	18762
Lainojen korot ja lyhenn.			
-% verorahoituksesta	12,7	6,4	7,8
-pennä/äyri	5,8	2,5	2,5
Toimintakate % verorah.	19,7	17	19,3
Vuosikate			
-% verorahoituksesta	12,7	10,4	11,4
-pennä/äyri	5,8	4	3,7
Kassavarat ja talletukset	3196	3175	3098
-% verorahoituksesta	17	16,9	16,5
-pennä/äyri	7,8	6,5	5,3
TA-lainat	3862	3619	4844
-% verorahoituksesta	20,4	19,3	25,8
-pennä/äyri	9,4	7,3	8,3
Varaukset ja rahastot	3319	4365	4750
-% verorahoituksesta	17,7	23,3	25,3
-pennä/äyri	8,1	9	8,2
Vakavaraisuus	-409	791	-106
-% verorahoituksesta	-2,2	4,2	0,6

Haapaluoma 11.1.1994

KOTI JA KOULU_YHDISTYKSEN PERUSTAMINEN/ KUTSU VANHEMPAINILTAAN

Haapaluoman ala-asteen kaikki oppilaiden huoltajat kutsutaan täten keskiviikkona 19.1.1994 pidettävään vanhempainiltaan, jossa keskustellaan yhteisistä kouluun liittyvistä asioista sekä pidetään valtakunnallisten mallisääntöjen mukaan toimivan koti ja koulu-yhdistyksen perustamiskokous, hyväksytään kokouksen säännöt, mahdolliset jäsenmaksut ja niiden perintä, liittyminen yhdistyksen yksityisiksi jäseniksi, mahdollinen liittyminen valtakunnalliseen koti ja koulu-yhdistysten liittoon sekä valitaan sääntöjen edellyttämät luotamushenkilöt. Lisäksi päätetään muista tarpeellisiksi katsotuista asioista. Koti ja kouluyhdistyksen tarkoitus on kaikin tavoin edistää kodin ja koulun yhteistyötä ja tukea koulun harrastus- ja kulttuuritoimintaa järjestämällä erilaisia tapahtumia, arpajaisia, myyjäisiä jne. Kokouksessa tutustutaan myös uuden opetussuunnitelman perusteisiin ja käydään siihen liittyvä arvokeskustelu kasvatustavoitteiden pohjaksi. Koti ja kouluyhdistyksen perustaminen on hyvin aiheellista Haapaluoman kokoisen koulupiirin alueelle nyt kun huoltajien vaikutusmahdollisuudet ovat vähentyneet johtokuntien lakkaamisen myötä.

TERVETULOA

KESKIVIKKONA 19.1.1994 KLO 19.30

Opettajat:

1-2 lk

Johanna Tupila
Johanna Tupila

3-4 lk

Johanna Vähäsalo
Johanna Vähäsalo

5-6 lk

Raimo Pasonen
Raimo Pasonen

Perustamiskirja

Me allekirjoittaneet päätämme perustaa
Haaapaluonnan koti- ja kouluyhdistyksen
ja hyväksyjä liitteensä olevat säännöt,
joita sitoudumme noudattamaan
ja liittyä jäseneksi yhdistykseen.

Peräsiinäjällä 19.1.1994

Maijaana Ylimäki

Päivi Jaanson

Taina K. Katila

Tina Tenen

Marika Järven

Ritva Panto

Kirsti

Rauno

Heidi Kujala

Taina Kujala

Sida Kujala

Biirita Järvenmäen

Ritva Järven

Lea Järven

Tina Kujala

Ritva Lamminkangas

Anni Mänttinen

Johanna Tupila

Jouko Puntala

Pentti Kujala

Johanna Vähäsalo

HAAPALUOMAN KOTI JA KOULUYHDISTYKSEN SÄÄNNÖT

1. § Yhdistyksen nimi on HAAPALUOMAN KOTI JA KOULUYHDISTYS ja sen kotipaikka on Peräseinäjoki.
2. § Yhdistyksen tarkoitus on edistää kodin ja koulun yhteistyötä ja tukea koulun harrastus-, kulttuuri-, kasvatusta- ja opetustyötä ja lisätä koulun ja koulupiirin oma-aloitteisuutta.
3. § Yhdistys voi tarkoituksensa toteuttamiseksi järjestää tiedotus-, juhla-, ja koulutustilaisuuksia sekä retkiä ja tapahtumia.
4. § Yhdistys on toiminnassaan poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton.
5. § Yhdistys liittyy valtakunnalliseen Koululaisten Vanhempien Liiton jäseneksi.
6. § Yhdistyksen varsinaisiksi jäseniksi voivat liittyä koulupiirin huoltajat ja muut täysi-ikäiset yhdistyksen toimintaan myönteisesti suhtautuvat henkilöt.
7. § Toimintaansa varten yhdistys pyrkii saamaan varoja julkisista avustuksista, jäsenmaksuista ja järjestämällä asianomaisen luvan saatuaan juhlia, arpajaisia, myyjäisiä ja keräyksiä. Yhdistys voi ottaa vastaan lahjoituksia ja testamentteja.
8. § Yhdistyksen varsinaisilta jäseniltä peritään jäsenmaksu, jonka vuosikokous vahvistaa ja joka on maksettava hallituksen määräämänä aikana.
9. § Yhdistyksen vuosikokous pidetään syyskuussa ja siinä käsitellään seuraavat asiat:
 - todetaan kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus
 - valitaan kokouksen puheenjohtaja, sihteeri, kaksi pöytäkirjan tarkastajaa ja kaksi ääntenlaskijaa
 - esitellään yhdistyksen vuosikertomus, tilit ja tilintarkastajan lausunto edelliseltä toiminta- ja tilivuodelta
 - vahvistetaan tilinpäätös edelliseltä tilikaudelta sekä päätetään vastuuvapauden myöntämisestä yhdistyksen hallitukselle ja muille tilivelvollisille tai niistä toimiviteistä, joihin yhdistyksen hallinto antaa aiheutta
 - valitaan hallituksen puheenjohtaja
 - valitaan hallituksen jäsenet erovuoroisten tilalle
 - valitaan yksi tilintarkastaja ja yksi varatilintarkastaja tarkastamaan kuluvan toimintavuoden hallintoa ja tilejä
 - vahvistetaan jäsenmaksun suuruus
 - vahvistetaan talousarvio kuluvaa toimintavuotta varten
 - vahvistetaan toimintasuunnitelma kuluvaa toimintavuotta varten
 - pätetään mahdollisesta ilmoituslehdessä
 - käsitellään muut kokoukskutsussa mainitut asiat

- 10.§ Yhdistyksen ylimääräinen kokous pidetään, milloin hallitus sen katsoo aiheelliseksi tai vähintään yksi kymmenesosa jäsenistä sitä mainitsemiaan asioita varten kirjallisesti pyytää.
- 11.§ Kutsu yhdistyksen kokoukseen on lähetettävä kirjallisesti kullekin jäsenelle vähintään seitsemän päivää ennen kokousta ja/tai ilmoitettava kokouksesta vuosikokouksen määräämässä lehdessä niinkään vähintään seitsemän päivää ennen kokousta.
- 12.§ Yhdistyksen asioita hoitaa hallitus, johon kuuluu puheenjohtaja ja 4 muuta jäsentä, jotka vuosikokous valitsee. Puheenjohtaja valitaan vuodeksi kerrallaan. Hallituksen muut jäsenet valitaan kahdeksi vuodeksi kerrallaan ja heistä on vuosittain puolet erovuorossa. Ensimmäisenä vuonna erovuoroisuus ratkaistaan arvalla.
Hallitus valitsee keskuudestaan varapuheenjohtajan. Sihteerin ja rahastonhoitajan hallitus voi valita joko keskuudestaan tai ulkopuolelta. Hallitus on päätösvaltainen, kun puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja ja vähintään puolet jäsenistä on paikalla.
Hallituksen tulee puheenjohtajan tai hänen estyneenä ollessaan varapuheenjohtajan kutsusta kokoontua vähintään kahdesti lukukaudessa.
- 13.§ Yhdistyksen nimen kirjoittaa hallituksen puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja yhdessä tai jompikumpi heistä yhdessä sihteerin, rahastonhoitajan tai hallituksen siihen määräämän muun toimihenkilön kanssa.
- 14.§ Yhdistyksen toiminta- ja tilivuosi on 1.8. - 31.7. Tilinpäätös ja vuosikertomus tulee elokuun loppuun mennessä antaa tilintarkastajalle tarkastettavaksi. Hänen tulee hyvissä ajoin ennen vuosikokousta antaa hallitukselle kirjallinen, yhdistyksen vuosikokoukselle osoitettu kertomus toimittamastaan yhdistyksen tilien ja hallinnon tarkastamisesta.
- 15.§ Yhdistyksen sääntöjen muuttamisesta on päätettävä yhdistyksen kokouksessa vähintään 3/4 äänten enemmistöllä annetuista äänistä. Yhdistyksen purkautumisesta on päätettävä kahdessa vähintään kahden kuukauden väliajoin pidettävässä yhdistyksen kokouksessa 3/4 äänten enemmistöllä annetuista äänistä.
- 16.§ Yhdistyksen mahdollisesti purkautuessa käytetään sen varat Haapaluoman ala-asteen tai sen toimintaa jatkavan koulun oppilaiden hyväksi yhdistyksen viimeisen kokouksen päättämällä tavalla.
- 17.§ Muutoin yhdistys toimii voimassaolevan yhdistyslain mukaan

Ilmoitus yhdistysrekisteriin

(LITE 1/31.10.95)

Jättäjän tai keskusjärjestön nimi ja puhelin virka-aikana sekä keskusjärjestön leima

PERUSILMOITUS
YHDISTYSREKISTERIIN

Sivu 1

Lomakkeen täyttöohjeet sivulla 3

Rekisterinumero (viranomaisen täyttää)

104444

Yhdistyksen kappale

A ASIAN KÄSITTELY JA PÄÄTÖS (viranomaisen täyttää)

Paikallis- viran- omaisen merkinnät	Saapumispäivä	Diarnumero	Muut merkinnät ja paikallisviranomaisen leima
Oikeus- ministeriön merkinnät	Saapumispäivä 28-04-1994	Päätös toimitettu ☐ Hakijan edustajalle	☐ Keskus- järjestölle
	Toimituspäivä	Paikallisviranomaisen, jolle päätöskappale on toimitettu	
	Muita merkintöjä		

Päätös	Oikeusministeriö on hyväksynyt tämän yhdistyksen merkittäväksi yhdistysrekisteriin.	
	Helsingissä, oikeusministeriossa	Päätöspäivä 02-10-1995
	<p>Patentti- ja rekisterihallitus</p> <p><i>Päivi Kauranen</i></p> <p>Toimistopäällikkö Apulaistoimistopäällikkö</p> <p>PÄIVI KAURANEN</p>	

B ILMOITUKSEN SISÄLTÖ

Oikeusministeriölle ilmoitetaan yhdistysrekisteriin merkittäväksi seuraava yhdistys:

1 Yhdistyksen nimi (ohje 1)

Haapaluoman koti ja koulu-yhdistys

2 Yhdistyksen kotikunta (ohje 2)

Peräseinäjoki

Haapaluoman Koti- ja kouluyhdistyksen hallitus
Raimo Pasonen 61180 Haapaluoma

Hyvät huoltajat!

Yhdistyksemme lähettää koteihin tämän kyselyn, joka kartoittaa koulumme toimintaa ennen yhdistyksen perustamista ja perustamisen jälkeen.

Käytän vastaustietoja kasvatustieteen pro gradu -tutkielmassani. Suoritan Jyväskylän Yliopiston alaisessa Kokkolan Chydenius-Instituutissa uusimuotoista opettajan tutkintoa. Tutkielmani aiheena on MITEN KOTI- JA KOULUYHDISTYS ON VAIKUTTANUT KOULUN TOIMINTAAN PERÄSEINÄJOEN HAAPALUOMAN ALA-ASTEELLA

Kyselyn vasemmassa reunassa esitellään lyhyesti asioita, joita yhdistyksen aikana on tehty. Luettuasi kunkin kohdan voit muistella menneitä kouluajoja (n.3-6 vuotta taaksepäin) ja antaa pisteitä rengastamalla yhden numeron 1 , 2 , 3 , 4 , 5 tai rengastamalla X-kirjaimen. Rengastettavien kohtien merkitys on seuraava:

1 = asia hoidettiin paljon paremmin ennen yhdistystä

2= asia hoidettiin paremmin ennen yhdistystä

3= asia hoidettiin yhtä hyvin ennen yhdistystä

4= yhdistyksen aikana asia on hoidettu paremmin kuin aikaisemmin

5= yhdistyksen aikana asia on hoidettu paljon paremmin kuin aikaisemmin

X= asia on uusi ja siksi sitä ei voi verrata entiseen toimintaan

-Koululla järjestettiin leipomistalkoot joulumyyjäisiä varten	1	2	3	4	5	X
-Koululla on järjestetty pääsiäismyyjäisiä	1	2	3	4	5	X
-Huoltajat toivat lautoja käsityömateriaaliksi	1	2	3	4	5	X
-Huoltajat kyntivät ja karhitsivat koulun pellon, johon kylvettiin kauraa ja oppilaat sitoivat lyhteitä myyjäisiin	1	2	3	4	5	X
-Myyjäisissä on myyty huoltajilta kerätyistä ruoka- ja leivonnaisresepteistä koottua vihkomonistetta	1	2	3	4	5	X
-Myyjäistuloilla koulun retkiä on avustettu tuntuvasti	1	2	3	4	5	X

Kyselylomake huoltajille

-Huoltajia on ollut retkillä mukana valvojina ja avustajina	1	2	3	4	5	X
-Huoltajat ovat kuljettaneet oppilaita eri tilaisuuksiin omilla autoillaan	1	2	3	4	5	X
-Huoltajat ovat osallistuneet joulujuhliin	1	2	3	4	5	X
-Huoltajat ovat esiintyneet kuusijuhlassa	1	2	3	4	5	X
-Huoltajat ovat osallistuneet vanhempainiltoihin	1	2	3	4	5	X
-Huoltajat ovat toimineet sijaisopettajina	1	2	3	4	5	X
-Huoltajat ovat osallistuneet kalaviikon järjestelyihin	1	2	3	4	5	X
-Yhdistys julisti avoimen kalajuttukilpailun, jonka parhaat tuotokset palkittiin ja julkaistiin	1	2	3	4	5	X
-Koulun pihalle rakennettiin kiipeily- ja tasapainoilutelineitä talkoovoimin	1	2	3	4	5	X
-Huoltajat osallistuivat uuden opetussuunnitelman kasvatustavoitteiden laadintaan	1	2	3	4	5	X
-Oppilaille on myönnetty stipendejä koulumenestyksestä	1	2	3	4	5	X

-Anna arvosana (4 - 10) miten mielestäsi Haapaluoman Koti- ja kouluyhdistys on tehnyt kodin ja koulun yhteistyötä: arvosana _____

-Miten haluaisit yhdistyksen toimivan jatkossa?

-Mikä on ollut erityisen mielenkiintoista yhdistystoiminnassa?

-Arvioi yleisesti yhdistyksemme toimintaa

Kirje huoltajille lomaketutkimuksesta

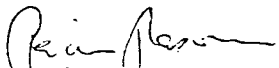
Haapaluoman ala-aste
61180 Haapaluoma

19.4.1996

Lomaketutkimus Haapaluoman Koti- ja kouluyhdistyksen vaikutuksesta koulun toimintaan.

Koti ja kouluyhdistys on päättänyt edesauttaa opiskeluani uusimuotoisen opettaja-tutkinnon kasvatustieteellisessä tutkielmassa. Opiskelen Kokkolan Chydenius-Instituutissa kasvatustieteiden kandidaatin tutkintoa (Merja on suorittanut vastaavan tutkinnon v.1993 samassa oppilaitoksessa)

Pyydän huoltajia täyttämään oheisen kaksipuoleisen kyselylomakkeen ja palauttamaan sen oppilaiden mukana koululle mieluiten jo maanantaiksi. Lomake jää nimettömäksi ja vastauksista koostetaan kasvatustieteellinen kuvaus tilastomatemaattisin keinoin, mutta tuloksia voidaan käyttää myös ideoina kodin ja koulun yhteistyön kehittämiseksi. Annan palautetta kun työ edistyy. Jokaisen perheen mielipide on tärkeä. Tärkeätä on myös se, että vastaukset ovat rehellisiä ja tosiasioihin perustuvia, vaikka ovatkin paljolti mielipiteitä.

Terveisin Raimo Pasonen

Samalla tiedustelen kuka oppilaista on halukas ja saa kotoa luvan lähteä ensi torstaina 25.4. Helluntaiseurakunnan järjestämään Matka Jeesuksen elämään- tapahtumaan. Muut ala-asteet osallistuvat tapahtumaan. Helluntaiseurakunta järjestää kuljetuksen ja se on kouluille maksuton. Tilaisuus on ilmainen ja kouluaikana.

Jos oppilas lähtee tapahtumaan, pyydän täyttämään allaolevan lipukkeen ja palauttamaan koululle mahdollisimman pian:

Ilmoitamme, että lapsemme _____ lähtee/lähtevät
25.4.96 järjestettävään Helluntaiseurakunnan tapahtumaan

Peräseinäjoella .4.1996

_____ huoltajan allekirjoitus